

IOANNIS PICI MI-
RANDVLAE,

*illustris & consummatis-
simi viri,*

EPISTOLARVM
LIBER,

Recensitus & illustratus

a

CHRISTOPHORO CELLARIO,
SMALCALDIENSI.

C I Z AE

Sumtu Io. BIELCKI, Bibliop. Ien.
exscripsit Fridemannus Hetschdt.

M DC LXXXII.

CHRISTIANO
DAVMIO,

Viro polyhistori & magnis in
rem litterariam meritis

conspicuo,

Rectori Cygneæ Scholæ fidelis-
simo

S. P. D.

CHRISTOPHORVS CELLARIVS:

Tandem vero exsoluo
Tibi, clarissime vir,
quod dudum debui
persolvere, & sæpe et-
iam volui, sed semper impedi-
tus in aliud tempus reieci. Et-
enim tanti facio amicitiam tu-
am, tot litterariis testibus mu-
tuo sancitam stabilitamque, ut
nolit illa vtriusque conscientia

terminari, sed aliis quoque cognoscendam se laudandamque exhibeat. Non enim inglorium duco, sed in præcipua laude pono, a Daumio amari, quem amauerunt summi viri, & adhuc amant, quotquot elegantioris doctrinæ cultores non modo in Germaniæ oris, sed etiam in longe disiunctis sunt regionibus. Ipse mihi conscius sum, quanta voluptate afficiar, quoties a te mihi litteræ perferuntur, quod omnes plenæ ingenii & recondita doctrina refertæ sunt. His fateor me ita deuinctum fuisse, ut pridem cogitarim, quo me signo gratum hominem tuique obseruantem declararem. Nec deerat, quot sciunt amici, materia, tibi fortasse non iniucunda,

da, nec indigna tuo nomine;
quam omnino perfecissem, nisi
fortuna obstitisset, quæ vnā
supellectilem negabat, elabo-
rationi summe necessariam.
Multum in nos fortunæ licet,
non autem tantum, vt possit il-
la mentem nostram ab hone-
sto proposito abducere, vt,
quod semel constitutum erat,
huic dominæ cedentes præter-
mittamus. Supra fortunam
virtus est, & si quam illa viam
negat, hæc aliam sibi, qua per-
gat in proposito, per auia sæpe
& iniquiora loca aperit. Igi-
tur quod non poteram perfice-
re, quæ affecta habebam tibi-
que consecrata: nec patiens
moræ eram, qua in futura
tempus reiicerem, quidquid
erat huius operæ, meamque in

te beneuolentiam serius signifi-
ficarem ; ad aliud opus profi-
lui, & Mirandulanas Epistolas,
quas adolescens amaui, tibi que
non minus caras & in pretio
esse, ex litteris tuis cognoui, ad
limam reuocabam, vt emen-
datiores in lucem, & sub tuo
quidem clarissimo nomine, de-
nuo prodirent. Has, quæso,
hilari suscipias fronte, & me,
quod soles, amare & litteris tu-
is doctissimis, quas vnice desi-
dero, quam sæpissime exhilara-
re, pro constantissima tua vo-
luntate pergas. Vale. D. Cizæ
Idibus Februariis MDC LXXXII.

Lectori beneuolo.

IOannis Pici Mirandulæ Epistolæ, diu desideratas, in lucem postliminio produco. Quanto in pretio olim fuerint, & merito quidem, vel sola inscriptio ostendit in libris nonnullis: *Auræ Epistolæ viri omnium mortalium doctissimi eloquentissimique.* Nec indignus hac laude Ioannes Picus fuit. Nam in eo natura, vel Deus potius, monstrauit fastigium, ad quod perducere humana ingenia possint. Adolefcens enim (nam altero & trigesimo ætatis anno extinctus est) complexus erat vniuersam humanitatis doctrinam & sapientiam, nec vllas litteras, etiam abstrusissimas & reconditas, intactas reliquit. Nec attigit modo, aut leuiter gustauit, sed ita penitus imbutus iisdem fuit, vt in omnibus magisterium sapientiæ sibi iure,

meritoque vindicare potuisset. Ex Epistolis, Lector, cognosces, maxime vero ex clarorum virorum testimoniis Epistolarum libro subiectis, quantos in Philosophia, Theologia; nec in Græcis solum ac Latinis, sed Hebraicis etiam, Chaldaicis, Arabicis litteris progressus fecerit, tantos nimirum, ut, si vita non defuisset, campus nouus ipsi defuturus fuisset, quo amplius exerceret ingenium suum. Cetera iam missa facimus, & solas Epistolas commendamus vere aureas, in quibus tantus lepor, tam casta & inaffectedata Latinitas inest, ut ad veterum scriptorum laudem Mirandula merito suo peruenerit. Quod sane mirandum est in homine philosopho, & eo quidem tempore, quo vix ex squalore & barbarie Latina lingua eluctari atque caput cœperat attollere. Si qua notari in illis posse videntur, ut quoque in veterum scriptorum monumētis

tis singulis solet; in Indice vel Annotationibus nostris excusamus vel defendimus. Cum Argumentis Notas breues addidimus, vt auctores atque testes, ad quos subinde, dubie plerumque & obscure, prouocat, non ignorentur. Verba tantummodo illa expono, quæ possunt noua videri, aut suspectam scripturam reddere. Quæ Theologi forsan monere possent, prætermitto, quod nemini obscurum est, quis status Ecclesiæ fuerit Mirandulano æuo. Id vero affirmare possum, pium fuisse hominem, & illarum rerum, quibus sæculum delectatur, licet ipse adolescens esset & illustri loco natus, præcipuum contemtorem. Lege, mi Lector, epistolas ad fratris filium datas, quæ sunt I & XLVII, tum vera me dixisse confiteberis. Quapropter has Epistolas præ ceteris commendo adolescentibus, in lubrico ætatis & profundo illecebrarum hærentibus,

LECTORI

bus, vt recte sentientes, si legant, confirmetur in præclaro sanæ mentis proposito: si qui luto immerfi sunt, vt sanæ multi sunt pessimis his temporibus; liberari inde & ad meliorem frugem pervenire possint. Vnum addo, quod mire afficit, nec dubitare nos finit, optime sensitse Mirandulam. In expositione Orationis Dominicæ (dignissimum opus est, quod a multis legatur) cum pericopen de *Debitis nostris* explanat, ingenue magis, quam quisquam sui æui vel ordinis, confitetur: CERTVM EST, QVOD NOS NON SALVAMVR PROPTER MERITA NOSTRA, SED PER SOLAM DEI MISERICORDIAM. Ego vero hæc ἐν παρόδῳ. Tu, Lector beneuole, boni consule, quidquid est huius opusculi, nec mireris epistolarum paucitatem, quas tecum communicamus. Plures omnino scripsisse Picum credibile est, quia tam illustris & mirifici ingenii homo nō potuit non

BENEVOLO.

non laceffitus esse ad scribendum a
 quam plurimis, qui tanquam proci
 eius ambiebant amicitiam. Hæ ve-
 ro solæ quasi ex naufragio seruatæ,
 & eruditorum commodo publica-
 tæ sunt. Ipse enim Fratris filius Io.
 Franciscus Mirandula in Nostri vi-
 ta ait, *epistolas circiter quinquaginta*
emerfisse, quas scias Lutetiæ, Vene-
 tiis, Basileæ recusas olim esse, sed
 vbique ita deprauatas, vt, si singu-
 læ editiones euoluantur, ne intel-
 ligi quidem sæpe earum sensus
 possit. Multarum autem collatio
 veram & genuinam scripturam
 non obscure prodidit, in qua eru-
 enda nihil indulsi ingenio meo,
 nec quidquam emendaui, nisi cu-
 ius vestigia libri vetustiores, quos
 conquisiui diuersos, non obscura
 significatione manifestabant. An-
 tiquissimus, quo vsus sum, meum
 peculium, exscriptus est MDIX,
 vt ex typo coniicio, Parisii. nam
 locus impressionis non est memo-
 ratus. Addidit alios illustris Mau-
 ritia-

LECTORI BENEVOLO.

ritiana Bibliotheca, Venetum ex
anno MD XIX, & Parisiensem,
cui plurimum tribui, a Iean Petit
eodem circiter tempore (neque e-
nim annum adscriptum habet) ex-
cusum. Basileensi enim editioni,
qua recentiorem nondum vidi,
MDCI adornatæ, fidem habere,
propter innumera menda, quæ de-
prehendi, consultum non erat.
Vale, Lector, & nostris studiis ita
faue, vt nos commodo atque
saluti tuæ.

Occo-

Oeconomia Epistolarum
Rhetorica.

Generis Demonstratiui.

LAUDATIO viri docti & amici
XXXV.
poematis XIX. XXIII.
libri, in additamentis
II. p. 146.

LAVS comparativa III.
Responsio ad Laudatoriam XV.
XVIII.

GRATVLATIO de honoribus VII.
valetudine XLII.
Responsio Hermolai IV. p. 149.

GRATIARVM ACTIO de chartaceo
munere II. XVII.
beneuolentiæ affectu VIII.
XXXIII. XXXVIII.
instauratione amicitiae &
litterarii officii XXVII.
XLI.
libri approbatione XLIV.
NVN-

NVNCIATORIA, Marfilii Ficini, in
additam. IX. p. 158.

DEDICATIONES XLVIII. XLIX. L.

Responsio XIII. & Politiani in ad-
ditam. VI. p. 153.

Generis Deliberatiui.

HORTATIO ad pietatem I. XLVII.
philosophiam Chri-
stianam VI.
valetudinem tuen-
dam XXXIX.

Responsio ad Suaforiam XXXVI.

DISSVASIO itineris XXXVII.

PETITIO libri XI. XXXI.
ductus in studiis XXX.
censuræ libri XXVIII.
XXXIII.

Responsio, qua petatum negatur
vel differtur XXII.

CON-

CONCILIATORIA XXIV. XXXV.

Responsio XL. & ex parte XXV. p. 73.

CONSOLATIO aduersum irrisiones
improborum XLVII.

INVITATIO in villam XIV.

*Iuridicialis, aliusque fa-
miliaris Generis.*

DEFENSIO ficta stili philosophici
IV.

EXCUSATIO breuitatis litterarum
IX.

raritatis XXI.

& in additam. V. p. 151.

seræ responsionis XXV.

Responsio ad excusationem de
neglecto litterario of-
ficio, in additament.

I. p. 143. & VII. p. 155.

DIDA-

DIDASCALICAE sunt
V de loci Genes. III. 15. Latina
translatione:

XLVI de pericope Iosephi lau-
des Christi continente:
de litterarum Hebræa-
rum antiquitate.

EPI-

EPISTOLAE
IOANNIS PICI MI-
RANDVLANI, ILLV-
STRIS VIRI.

EPISTOLA I.
IO. PICVS MIRANDVLA IO-
ANNI FRANCISCO, EX FRATRE
NETOTI, S.

*Fratri filium munit aduersus illecebras, & e-
gregiis argumentis ad pietatem vnice se-
ctandam exhortatur.*

Discedenti tibi a me pluri-
mas statim ad malum oblatas
occasionēs, quæ te perturbent,
& arrepto bene viuendi pro-
posito aduersentur, non est, fili,
quod admireris, sed neque quod doleas,
aut expauescas. Quantum illud potius es-
set miraculum, si tibi vni inter mortales sine
sudore via pateret ad cœlum, quasi nunc
primum & fallax mundus, & malus, & mon-
este desineret, aut quasi tu in carne adhuc

A

non

non esses, quæ *concupiscit aduersus spiritum*, & (nisi salutem nostram vigiles prospexerimus) Circeis ebrios poculis in prodigiosas brutorum species illecebrosa deformat. Sed & gaudendum tibi esse affirmat Iacobus scribens: *Gaudete fratres, cum in tentationes varias incideritis*: nec immerito. Quæ enim spes gloriæ, si nulla sit spes victoriæ? aut victoriæ locus quis esse potest, ubi pugna non est? Vocatur ad coronam, qui prouocatur ad pugnam, atque ad eam præsertim, in qua nemo vinci potest inuitus: neque aliis nobis, ut vincamus, viribus opus est, quam ut vincere ipsi velimus. Magna Christiani felicitas, quando & in eius arbitrio posita est victoriæ, & omni vincen-
tis voto, omnique expectatione maiora futura sunt præmia. Dic quæso, fili carissime, estne aliquid in hac vita, ex his, quorum libido terrenas agitat mentes, pro quo adipiscendo non multi prius subeundi labores, multa indigna & misera toleranda, sint? Bene actum secum putat mercator, si post decennem nauigationem, post mille incommoda, mille vitæ discrimina, rem sibi comparauerit paullo vberiore. De militia sæculi nihil est, quod ad te scribam, cuius miseria ipsa satis te docuit & docet experientia. In principum gratia promerenda,

in æqualium amicitias conciliandis, in honoribus ambiendis, quæ moles molestiarum, quantum anxietatis, quantum sit sollicitudinis, ex te ego discere potius possum, quam te docere, qui meis libris, meo otio contentus, a pueris vsque intra fortunam vivere didici, & (quantum possum) apud me habitans, nihil extra me ipsum sulpiro vel ambio. Ergo terrena hæc, caduca, incerta, vilia, & cum brutis quoque nobis communia, sudantes etiam & anhelantes vix consequemur, ad cœlestia atque diuina, quæ *nec oculis vidit, neque auris audiuit, neque cor cogitauit*, somnulosi & dormientes & propemodum inuiti a diis trahemur, quasi sine nobis aut Deus regnare, aut cœlestes illi ciues beati esse non possint. Profecto si terrena felicitas otiosis nobis compararetur, posset aliquis laborem detrectans malle mundo seruire, quam Deo: sed si nihil minus, quam in via Dei, immo longe magis in peccatorum via fatigamur (vnde illa vox damnatorum: *Lassati sumus in via iniquitatis*, non potest non extremæ esse demeritiæ, ibi nolle potius laborare, vbi a labore itur ad mercedem, quam vbi a labore itur ad supplicium. Mitto, quanta sit illa pax, quantaque felicitas animi, *Nil confite sibi, nulla pallefcere culpa*, quæ procul dubio

voluptatibus omnibus, quæ possideri vel optari possint in vita, longe præponitur. Quid enim optabile in voluptatibus mundi, quæ dum quærentur, fatigant: cum acci-
runtur, infatuant: cum amittuntur, excra-
ciant? Dubitas, fili, impiorum mentes per-
petuis curis non agitari? Verbum est Dei,
qui nec falli potest, nec fallere: *Cor impij
quasi mare feruens, quod quiescere non potest:*
nihil enim illis est tutum, nihil pacatum,
omnia metum, omnia curas intentant, o-
mnia mortem. Hisne igitur inuidebimus?
hos æmulabimur? & obliti propriæ digni-
tatis, obliti patriæ, Patrisque cœlestis, ho-
rum nos ipsi, cum liberi sumus nati, ultro
mancia faciemus, ut vna cum illis misere
vuentes, morientes miserius, mierrime
tandem maternis iugibus affligamur? *O ca-
cus hominum mentis! o pectora ceca!* quis
non videat vel luce clarius, hæc omnia es-
se ipsa veritate veriora, nec tamen facias,
quæ facienda esse cognoscimus, sed hære-
mus adhuc, *nec quidquam cœno cupientes
auellere plantam.* Occurrent tibi, fili, (ne
dubit) in his præsertim locis, in quibus ha-
bitas innumera singulis horis impedimenta,
quæ te a proposito sancte beneque vinen-
di deterreant &, nisi caueas, agant in præ-
ceps. Sed inter omnia exitialis illa est pe-
stis,

His, versari inter eos dies & noctes, quorum
vita non solum omni ex parte illecebra est
peccati, sed tota in expugnanda virtute po-
sita, sub imperatore diabolo, sub vexillis
mortis, sub stipendiis gehennæ misceat ad-
versus cœlum, *adversus Dominum, & ad-
versus Christum eius.* Tu autem clama cum
Propheta: *Dirumpamus vincula eorum, &
proiciamus a nobis iugum ipsorum.* Hi sunt
enim, quos tradidit Deus in passionem igno-
minie & in reprobum sensum, ut faciant ea,
que non conveniunt, plenos omni iniquitate,
plenos invidia, homicidiis, contentione, dolo,
malignitate, detractores, Deo odibiles, contu-
meliosos, superbos, elatos, inventores malo-
rum insipientes, incompósitos, sine affectione,
sine fœdere, sine misericordia. *Qui cum iu-
stitiam Dei quotidie videant, non intelligunt
tamen, quoniam quæ talia agunt, digni sunt
morte, non solum qui ea faciunt, sed etiam,
qui consentiunt facientibus.* Tu igitur fili,
noli illis placere, quibus ipsa displicet vir-
tus: sed illud Apostoli tibi semper sit ante
oculos: *Oportet Deo magis placere, quam
hominibus: & illud: Si hominibus placerem,
Christi servus non essem.* Inuadat te sancta
quædam ambitio, & dedigneris eos tibi vi-
tæ esse magistros, qui te potius præceptore
indigeant: longe enim decentius, ut ipsi te-

cum bene viuendo homines esse incipiant ,
quam vt tu velis per omissionem boni pro-
positi, cum illis turpiter obbrutescere. Te-
net me (Deum testor) aliquando ecclesiis
quasi & stupor quidam, cum mecum inci-
pio studia hominum aut (vt dixerim signi-
ficantius) meras insanias, nescio an cogi-
tare potius quam dolere, mirari an deplo-
rare. Magna enim profecto insania, Euan-
gelio non credere, cuius veritatem sanguis
martyrum clamat, apostolica resonant vo-
ces, prodigia probant, ratio confirmat, mun-
dus testatur, elementa loquuntur, dæmo-
nes confitentur : sed longe maior insania,
si de Euangelii veritate non dubitas, vine-
re tamen, quasi de eius falsitate non dubita-
res. Nam si illa sunt vera, *difficillimum esse,*
diuitem ingredi regnum cælorum, quid cu-
mulandis quotidie diuitiis inhiamus? & si
illud est verum, *querendam gloriam, non quæ*
ex hominibus, sed quæ ex Deo est, cur de iudi-
ciis hominum semper pendemus? Deo pla-
cere nemo est qui curet, & si firma in nobis
est fides, futurum aliquando, vt Dominus
dicat : *Ite maledicti in ignem eternum*; &
rursus: *Venite benedicti Patris mei, possidete*
regnum paratum vobis a constitutione mundi;
curnihil minus aut timemus quam gehen-
nam, aut speramus quam regnum Dei?
Quid

Quid possumus aliud dicere, quam multos esse nomine Christianos, sed re paucissimos? Tu vero fili contende intrare per angustam portam, nec, quid multi agant, attende, sed quid agendum, ipsa tibi naturæ lex, ipsa ratio, ipse Deus ostendet. Neque enim aut minor tua erit gloria, si felix eris cum paucis; aut leuior pœna, si miser eris cum multis. Erunt autem duo præcipue præsentissima tibi remedia aduersus mundum & Satanam, quibus quasi duabus alis de lacrymarum valle tolleris in altum: eleemosyna scilicet atque oratio. Quid enim possumus sine auxilio Dei? aut quomodo ille auxiliabitur non inuocatus? Sed & inuocantem te certe non audiet, qui inuocantem prius pauperem non exaudivit. Neque enim decet, ut te Deus hominem non contemnat, qui prius homo hominem contempsit. Scriptum est, *In qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis; & alibi: Beati misericordes, quoniam misericordiam consequentur.* Cum autem te ad orationem invito, non ad eam invito, quæ in multiloquio est, sed quæ in secreto mentis recessu, in penetralibus animi, ipso affectu, loquitur Deo: & in lucidissima contemplationis * tenebra mentem Patri non præsentat modo,

A 4

sed

* ita quatuor, quas contuli, editiones.

sed vnit ineffabilibus quibusdam modis, quos soli norunt experti: nec curo, quam longa sit oratio tua, sed quam efficax, quam fit ardens, interrupta potius suspiriis, quam perpetua quadam serie dictionum, numeroque diffusa. Si tua tibi salus est cordi, si tutus a diaboli laqueis, a mundi procellis, ab inimicorum insidiis, si Deo gratus, si felix tandem esse desideras, fac nulla prætereat dies, qua vel semel Deum tuum per orationem non adeas, & prostratus ante eum humili piæ mentis affectu illud non de summis labris, sed de imis visceribus clames cum Propheta: *Delicta iuuentutis meæ, & ignorantias meas ne memineris, sed secundum misericordiam tuam memento mei propter bonitatem tuam Domine.* Sugeret tibi cum Spiritus, qui *interpellat pro nobis*, tum ipsa, necessitas singulis horis, quid petas a Deo tuo; suggeret & sacra lectio, quam vt, omissis iam fabulis nugisque poetarum, semper habeas in manibus, etiam atque etiam rogo. Nihil Deo gratius, nihil tibi vtilius facere potes, quam si non cessaueris litteras sacras *nocturna versare manu, versare diurna.* Latet enim in illis cœlestis vis quadam, viua & efficax, quæ legentis animum (si modo illas pure humiliterque tractauerit) in diuinum amorem mirabili quadam, potesta-

potestate transformat. Sed epistolæ jam fines excessi, trahente me ipsa materia & mira quadam caritate, qua te cum semper, tum ex ea præsertim hora sum prosecutus, qua sanctissimi tui propositi factus sum certior. Illud postremo te admonitum velim (de quo hic etiam cum tecum eras, tecum sæpe locutus sum) ut duo hæc nunquam obliuiscaris, & Filium Dei pro te esse mortuum, & te quoque, etiamsi dñu vixeris, breui esse moriturum. His quasi geminis stimulis, altero quidem timoris, amoris altero, vrge equum tuum per breue stadium momentaneæ vitæ ad præmia felicitatis æternæ, quando nullum alium finem præfinire nobis aut debemus aut possumus, quam ut perpetua vtriusque hominis pace, infinito bono, sine fine fruamur. Vale, & Deum time. Ferrariæ, xxv Maii m cccc xcii.

EPISTOLA II.

IOANNES PICVS MIRANDULA
PHILIPPO BEROALDO

S.

Poeticis munusculis, quæ grata sibi fuisse ostendit, ἀντίδωρον geminum reponit.

A Ccepi abs te, doctissime Beroalde, & epistolam cum amabilem, tum erudi-

tam, & versus plurimos ipsam etiam dubio
procul antiquitatem prouocantes: gratissi-
mum id mihi munus fuit. Quare per te bo-
no in negotio, bonas horas sum otatus, &
voluptari nulla in re vel iucundius poteram
vel honestius. Agam vero hominem op-
pido quam ingratum, si tua, quæ sunt opti-
ma, remunerari meis vellem, quæ sunt pes-
sima, & Catullianis salibus Suffeni venena,
permutare. Sum enim in poematis illo ni-
hilo melior, nisi hoc præstem, quod me Suf-
fenum esse agnosco, & quid manticæ in ter-
go sit, video. Tu tamen hoc flagitas, vt
scilicet de nostris ad te aliquid scriptioni-
bus dedam, atque ita flagitas, & quasi po-
stules, videarisque repulsam æquo animo
non laturus. Quare tibi vel cum dispen-
dio, si qua est apud te de me existimatio,
satis faciendum. Habeas igitur duas episto-
las, alteram ad Laurentium Medicem, alte-
ram ad Hermolaum de genere dicendi Phi-
losophorum. Quibus & versiculos quos-
dam addidi, qui per hos dies etiam agenti
alia mihi exciderunt. Tu hæc ita leges, vt
memineris in humanioribus his studiis me
tumultuaria cura, & subsiciuis esse tempo-
ribus, vt qui Philosophis operam prima-
riam, & vt dicitur, * seriosas addiderim lu-
cer-

* Noua vox. Caroli du Fresne Glossarium: SERIOSVS,
Serijs, Grauis, ex Gallico *Serieux*.

cernas. Apud quos ut id profecerim, quod tu apud rhetores & poetas, quos inter (loquor ex animo) non video, cur tibi primas iure non vindices. Politianus tuus est, totus amat te, ut qui maxime. De me polliceri tibi nihil non potes, quod ego possim. Vale.

EPISTOLA III.

IOANNES PICVS MIRANDV-
LA LAVRENTIO MEDICI.

S. P. D.

Laurentium Medicem, Florentinum principem, ut insignem poetam laudat, eumque Petrarche atque Danti, acri censura notatis, praefert.

LEgi, Laurenti Medices, rhythmos tuos, quos tibi vernaculae Musae per aetatem teneram suggererunt, agnoui Musarum & Gratiarum legitimam sorturam, aetatis tenerae opus non agnoui. Quis enim in tuis rhythmis & numerosa versuum iunctura saltantes ad numerum gratias non persenserit? Quis in canoro dicendi genere & modulato canentes Musas non audiat? Quis in lepore non affectato, hilari argutia, mellitis salibus, aptis illecebris, miro candore, in prudenti dispositione, in gravissimis sensibus

sibus ex penetralibus philosophiæ erutis ,
 adolescentem hominem [quis] agnoscat. ?
 Scio profecto me non esse in hoc albo , nec
 eum, qui huc adscendam, id est, ad iudicium
 rerum. Sed vellem dici posse extra suspi-
 cionem adulationis , quod de illis sentio :
 dicerem profecto , non esse veterum scri-
 ptorum, quem in hoc genere dicendi longo
 intervallo non antecesseris. Quod ne pu-
 tes dictum ad gratiam, afferam tibi huiusce
 sensus rationes meas: Sunt apud vos duo
 præcipue celebrati poetæ Florentinæ linguæ
 Franciscus Petrarcha, & Dantes Aligerius,
 de quibus illud in vniuersum sim præfatus,
 esse ex eruditis , qui res in Francisco , ver-
 ba in Dante desiderent: in te , qui mentem
 habeat & aures, neutrum desideraturum ,
 in quo non sit videre, an res oratione , an
 verba sententiis magis illustrentur. Sed ex-
 pendamus velut in librili particulatim vni-
 vscuiusque merita. Franciscus quidem,
 si reuiuiscat, quod attinet ad sensus, quis
 dubitat, vltro herbam tibi daturum, adeo tu
 & acutus semper, grauis & subtilis; ille ve-
 ro de medio plurimum arripiens sententias
 colorat verbis, & quæ sunt gregaria, egre-
 gia facit genere dicendi, in quo videamus
 quid tibi ille, quid tu illi præstes. In qui-
 busdam dulcior apparuerit: sed mihi illius
 dulce-

dulcedo, ut ita dixerim dulciter acida & suaviter austera. Ille fusus & æquabiliter deliniens, tu maiestate & quadam viuaci luce orationis animos perstringens: in illo ambitiosa & nimia, in te neglecta potius, quam affectata diligentia: ille tener & mollis, tu masculus & torosus: ille volubilis & canorus, tu pressus, plenus, firmus & modulatus: ille forte lepidior, tu certe amplior & erectior: ille fugacior, sed tu nervosior: in illo est quod amputes, in te nihil redundans & nihil cæctum. Sed forte audaculus, qui tollendum aliquid de illo dixerim. Ita est certe, ita multis videtur, quorum iudicio confido (nam meo nihil) cum saepe sit videre peccantem illum, quod Asiatici peccabant, id est, infercientem verba, quasi rimas expleat, adhibentemque voces planas & concinnas, non ut exornent, sed ut sustineant quasi tibicines carmen, ne claudicet. In te omnia verba non minus in re necessaria, quam in ornatu grata ita, ut qui ex te demat, mutilet; qui ex illo, tondeat, & repurget. Quod & si demus, quod nunquam dabo) lepidiora esse, quæ ille scripsit, & comtiora tuis, facile id fuit præstare hominem, cui non esset cum ipsis sensibus labor & pugna: at tuæ illæ acres, subtiles, & (ut vno dixerim verbo) Laurentianæ sententiæ

tentia vix dici potest, vt calamistros respiciant, & istos fucos non libenter admittant, quas ille tractandas si habuisset, quem mollem legimus, nitidum, & iucundum, legeremus quidem spinosum, squalidum & ingratum, cum sit videre illum, quoties aliquid tale aggreditur acutum, implicitum, vel nodosum, tam stilo cadere, quam sensu surgit. Cum vero illam suam verborum ostentat supellectilem, sua vnguenta, cinnos & flores, admoneret saepe, si adesset, † Castricius, quod admonuit in Graccho, ne falleremur rotundato sono, & versuum cursu: sed inspiceremus quidnam subesset, quæ sedes, quod firmamentum; quis fundus verbis. Quod si facias, illic videas Epicuri quandoque vacuum, ita aut nullum subesse sensum, aut frigidum & leuem. Quia parte, quamuis est maxima, etiam illi si non præstes, non video omnino, cur præstet ille tibi dicendi gratia; cum & verba apud te esse non possint illustriora, & collocatio illorum ita sit apta, vt nec cohærere melius, nec fluere rotundius; nec cadere numerosius, vilo modo possint.

Sed jam Dantem tecum pensiculemus; de quo tortasse plures controuersiam sint, factu.

† adi Gellium, lib. XI. cap. XIII.

facturi: sunt enim multi, qui in scriptorum collatione non tam expendant merita, quam annos numerent, iubentque alios, ut priscos legant cum reuerentia, coartaneos ipsi legere non possunt sine inuidia. Primas certe, quod ad stilum spectat, denegaturum tibi neminem puto, ita est Dantes nonnunquam horridus, asper & strigosus, ut multum rudis & impolitus: hoc eius etiam * aurarii latentur, sed in ætatem & sæculum illud (id quod sit ita) culpam reiciunt; omnino tu oratione cultior, & non ille grandior. At sensibus, inquit, grandior & sublimior. Quæso quid mirum, in philosophica re illum philosophari; ipsa natura ad hoc cogente, atque ultro suppeditante sententia. Si de Deo, de anima, beatis agitur, afferit quæ Thomas, quæ Augustinus de his scripserunt, & fuit ille in his tractandis meditandisque tam frequens, quam assiduus, tum in obscundis maximis negotiis publicis & priuatis. Nō fuit tam præclarum in Dante hoc fecisse, quam non fecisse turpe fuerat. At fuit dubio procul summi ingenii opus, quod ipse præstas philosophica facere, quæ sunt amatoria, &

* Seruius ad illud Virgilii [VI, v. 316.] POPULARIUS AVRIS, *fauoribus*, inquit, *unde etiam aurari dicuntur fautores.* Carolus du Fresnoy ex MSS. Glossis: AVRARI, *laudatores*, *vel fautores*, *vel adulatores.*

& quæ sunt sua feueritate austerula, superinducta Venere facere amabilia. Ita in tuis versibus amantium lusibus philosophorum seria sunt admixta, & vt illa hinc dignitatem, & hæc illinc hilaritatem gratiamque lucri fecerint, vt ambo hac copula & retinuerint, quod erat proprium, & mutuo se sibi ita participauerint, vt habeant vtraque singulatim, quæ prius erant simul amorum. Sed non est hoc tam admirandum, quam illud, quod me maxime mouit, ita hæc à te inuecta, vt non inuecta, sed de materia ipsius, de qua agis, eruta gremio, & ex illa ipsa, vt ita dixerim, te irrigante solum, efflorescere videantur, vt appareant natia, non aduentitia: necessaria non comportata: genuina omnino, non imitata. Hoc est, quod admirari satis non possum, quo mihi videris Dantem exsuperasse. Nam & si ille sublimis volat, materiæ alis attollitur: tu repugnante illa, & deorsum trahente tolleris in altum alis ingenii, atque ita tolleris, vt à materia non discedas, sed illam tecum simul attollas. Tantum de ipsa tu, quantum de Dante ipsa fuit bene merita.

Iam videre licet quid te inter, Franciscumque & Dantem intersit, de quibus hoc addiderim: Franciscum quandoque
non

respondere pollicitis, habentem quod
esset in prima specie, sed ulterius non
sufficiat. Dantem habere, quod in oc-
cursu quandoque offendit, sed iuuet magis
summa peruadentem. Tua non minus ha-
nt in recessu, quod detineat, quam ha-
nt in prima fronte, quod capiat. Adde
quod illi suas poesies in secessibus, in vm-
bra, in summa studiorum tranquillitate: tu
as inter tumultus, curiarum strepitus, fori
amores, maximas curas, turbulentissi-
mas tempestates, occupatissimus cecinisti.
illis erant Musæ ordinarium negotium & prin-
cipale, tibi ludus & a curis quædam rela-
xatio: illis summa defatigatio, tibi defati-
gato otium. Denique eò animum remittens
pertigisti, quo illi, omnes animi nervos
contententes, fortasse non pertigerunt. Sed
quid dicam de mea paraphrasi? meam.
enim cur non appellem? vel huius, quæ
mea est, appellationis iure? Demum cur,
non meam, quam etsi veneror ut tuam,
amo tamen ut meam? Admiror profecto il-
lam, & te in illa, ex qua conicio, quantum
ego aberrem a vera laude tuorum versuum;
in quibus quæ erant maxima, quæque ma-
xime illustria, quibus sum nocturnis oculis;
non introspexeram. Vidi deinde per te
reuelata, qui id solus & poteras & debebas,
B debe-

debebas tibi & nobis, ne multa & te gloria,
& nos voluptate fraudares. Lego (Deum
testor) maxime Laurenti, eam non tam ad
delectationem, quam ad doctrinam. Quae
enim ibi ex Aristotele, Auditū scilicet Phy-
sico, ex libris de Anima, de Moribus, de
Cælo, ex Problematis? quot ex Platonis
Protagora, ex Republ. ex Legibus, ex
Symposio, quæ omnia, quanquam alias
apud illos legi, lego tamen apud te ut nu-
va, ut meliora & in nescio quomodo a te faciem
transformata, ut tua videantur esse & non
illorum, & legens discere mihi aliquid vi-
dear. Quod maximo est indicio, hæc te sa-
pere non tam ex commentario, quam ex te
ipso. Solent enim plurimi maiore in litte-
ris *σφισειν*, quam opera, cum quid scriptu-
ri sunt, philosophos habere velut pragma-
ticos, eis dormata quædam suggerentes,
quæ ingerant suis libellis, ut videantur
philosophi. Sed facile hos deprehendas.
Nam videas illa, nec recte disposita, nec
coherentia, & ab ipsis non explicata, sed
implicata. Atque homines alioquin elo-
quentes in illis dicendis apparent infanti-
simi. At te quis non videat, ea non tene-
re precario, sed ut in quæ ius habeas & po-
testatem, pro arbitrio versare, agere & tra-
ctare: hæc tu (proh felix ingenium) in æstu
rei.

reipublicæ, in actiuosa vita es affecutus, quæ nos philosophorum non discipuli, sed inquilini in ymbratili vita & sellularia sequimur potius, quam consequamur. Sed quid dicam de paraphraseos tuæ suauissimo stilo? is mihi videtur penitus, qui Cæsaris in Romana lingua. Est enim oratio non manu facta, non bracteata, non torta, sed suo ingenio erecta, candida & quadrata: nec temere excurrent, sed pedem seruans: nec luxurians, nec ieiuna, nec lasciuiens, nec ingrata: dulciter grauis, grauitèr amabilis: verba electa, & non captata; illustria, non fucata; necessaria, non quæsitæ; non explicantia rem, sed ipsis oculis subiicientia. Prætereo, quam tuæ personæ semper memineris, quam sint ubique tuæ illius prudentiæ inspersa passim semina atque vestigia: hæc ego & cum multis, & alius quisquam longe potiora. Sed duo præcipua præter hæc vidi, quæ videant forte non multi, quanquam oculatiores. Primum est illud, ut illa suas diuitias disimulet, ut inuidiam fugiat, flores in sinu habeat, non ostendet, non exsurgat in plantas, sed subfidat in genua, ut minor appareat. Alterum quid sit, non video, neque enim tam follers: sed video esse nescio quid, ut dicam signatissime, Laurentianum. Quod si quis

videat Laurentii dotes, ingenium, præstantiam; Laurentium totum videat graphice effigiatum. Sed hæc nimis fortasse multa, quæ dixi etiam inuitus, ipsa me transuersum, vt dicunt, trahente in verba animi sententia. Illud non præteribo inhortari te, quantum possum opere maximo, vt aliquod quandoque a moderanda republica otiosum suffuratus absoluendæ paraphrasi impertiaris: tibi quidem & linguæ patriæ ad honorem, ciuibus tuis & nobis omnibus futuræ ad vsum & voluptatem. Florentiæ idibus Iuliis M CCCC LXXXIV.

EPISTOLA IV.

IOANNES PICVS MIRANDV-
LANVS HERMOLAO BARBARO
SVO, S.

Hermolaus contra barbaros Philosophos scripserat, quorum causam, non quidem ex iudicio, sed vt ingenii vires periclitetur, suscepit defendendam Picus.

EGo quidem, mi Hermolae, nec possum atque tacere, quæ de te sentio, aut non sentire ea, quæ de illo debeantur, in quibus omnia, veluti singula, summa reperiantur. Sed vtinam esset is meæ mentis captus, vt pro meritis tuis de te sentirem, vtinam ea
dicen-

dicendi vis, ut exprimere aliquando possem, quod semper sentio. Scio, quæ de te concepi, infinitum subsidere infra fastigia doctrinæ tuæ. Scias & tu, quæ quæque loquimur, longe esse minora iis, quæ concipimus: tam deesse scias animo verba, quam rebus animus deest: & tamen ita me audere credis, ut sperem posse imitari tua, quorum nec magnitudinem æstimare possum. Admirari te possunt omnes, imitari tam pauci possunt, quam nemo reprehendere. Et utinam ea mihi felicitas, ut quæ scribam, Hermolaum meum aliqua ex parte imaginentur. Ipse enim, ut taceam cetera, stilus tuus, cui tu adeo parum faues, mirum quantum me afficit, quantum me delectat. Ita est doctus, grauis, compositus, eruditus, excussus, ingeniosus: in quo nihil expositum, nihil sit triuiale, seu verba seu sententias spectes. Legimus sæpe ego & nosster Politianus quascunque habemus tuas, aut ad alios, aut ad nos epistolas, ita semper prioribus certant sequentia, & nouæ fertiliter inter legendum efflorescunt gratiæ, ut perpetua quadam acclamatione interspirandi locum non habeamus. Sed mirum dictu, quam persuadeas, & legentis animum, quocunque velis, impellas. Experius sum ego cum semper alias, tum hac pro-

xima tua ad me epistola, in qua dum barbaros hos philosophos infectaris, quos diis haberi vulgo sordidos, rudes, incultos, quos nec vixisse viuentes, nedum extincti viuant: & si nunc viuant, viuere in poenam & contumeliam: ita porro sum commotus, ita me puduit piguitque studiorum meorum, (iam enim sexennium apud illos verfor) vt non minus me fecisse velim, quam in tam nihili facienda re tam laboriose contendisse. Perdiderim ego, inquam, apud Thomam, Ioannem Scotum, apud Albertum, apud Auerroem meliores annos, tantas vigilias, quibus potuerim in bonis litteris fortasse non nihil esse. Cogitabam mecum, vt me consolarer, si qui ex illis nunc reniuiscent, habiturine quidquam sint, quo suam causam argumentosi alioquin homines ratione aliqua tueantur: demum succurrit, ex ipsis quempiam paullo facundiorum, suam barbariem, quam poterit minime barbare, hunc in modum fortasse defensurum:

Viximus celebres, o Hermolae, & post-hac viuemus non in scholis grammaticorum & paedagogiis, sed in philosophorum coronis, in conuentibus sapientum, vbi non de matre Andromaches, non de Nio bes filiis atq; id genus leuibus nugis, sed de humana-

rum

rum diuinarumque rerum rationibus agitur & disputatur. In quibus meditandis, inquirendis & enodandis ita subtile, acuti, acresque fuimus, ut anxii quandoque nimium & morosi fuisse forte videamur, si modo esse morosus quisquam aut curiosus nimio plus in indaganda veritate potest. Atque in his quidem, si quis nos arguat hebetudinis & tarditatis, age amabo, quicumque is est, pedem conferat, experietur habuisse barbaros non in lingua, sed in pectore Mercurium; non defuisse illis sapientiam, si defuit eloquentia, quam cum sapientia non iunxisse, tantum fortasse abest a culpa, ut coniunxisse sit nefas. Quis enim cincinnos, quis fucum in proba virgine non damnet & detestetur? Tanta est inter oratoris munus & philosophi pugnantia, ut pugnare magis inuicem non possint. Nam quod aliud rhetoris officium, quam mentiri, decipere, circumuenire, præstigiari? Est enim vestrum, ut dicitis, posse pro arbitrio incandida nigrum vertere, in nigra candidum: posse, quæcunque vultis, tollere, abiicere, amplificare, extenuare, dicendo demum res ipsas magicis quasi (quod vos iactatis) viribus eloquentiæ, in quam liberit faciem habitumque, transformare, ut non qualia sunt suo pte ingenio, sed qualia

volueritis, non fiant quidem, sed cum non sint, esse tamen audientibus appareant. Hoc totum estne quidquam aliud, quam merum mendacium, mera impostura, merum præstigiū? cum a natura rei semper vel agendo excedat, vel minuendo deficiat, & fallacem verborum concentum veluti larvas & simulacrâ prætendens, auditorum mentes blandiendo ludificet. Eritne huic cum philosopho affinitas, cuius studium, omne in cognoscenda & demonstranda ceteris veritate versatur? Adde, quod nobis nulla erit fides, lautitias vocum & vengeres affectantibus, quasi rebus parum fidentes nec vero nixi trahere in sententiam his lenociniis homines quæramus. Est ob hanc causam legere res sacras rustice potius, quam eleganter scriptas, quod nihil sit magis dedecus & noxium in omni materia, in qua de vero cognoscendo agitur, quam vniuersum istud dicendi genus elaboratum. Hoc forensium est quæstionum, non naturalium atque cœlestium: non est eorum, qui in Academia, sed qui in republica illa versantur, in qua, quæ sunt quæque dicuntur, populari trutina examinantur, apud quam flores fructibus longe præponderant. Nonne scis illud: *Non omnia omnibus pari filo conueniunt*? Est elegans res (ta-

te-

temur hoc) facundia, plena illecebræ & voluptatis, sed in philosopho nec decora nec grata. Quis mollem incessum, argutas manus, ludibundos oculos in huiusmodi & saltatore non probet? in ciue, in philosopho quis non improbet, arguat, abominetur? Si puellam viderimus moribus lepiam, atque dicaculam, laudabimus, exosculabimur: hæc in matrona damnabimus & persequemur. Non ergo nos, sed illi inepti, qui ad pedes Vestæ agant bacchanalia, qui gravitatem philosophicarum rerum & castitatem ludicris veluti & calamiistris dehonestent: profecto quod Synesius * de adolescente, de oratione dici commodè potest, comatam orationem semper citædam. Quare nos nostram malumus capillis hirtam, globosam, inexpeditam, quam cum impuritatis vel nota, vel suspicione belle comatam. Et ut nihil sint reliqua, hoc est verissimum, nihil esse diuersum magis ab instituto philosophi quacunque in re, quam quod luxum, aut fastum aliqua ex parte sapit. Si-

B 5

cy-

* Multa in eam sententiam Synesius scripsit, Cyprensis episcopus, in Caluitii encomio, ut iunt: *οἱ θηλυδρία, τελοπλάσας πάντας ἑσιν: ἰτελλί, παρὰ χητιῶν, μετρώσιον ταῖς θελί, συμαινόμεθα: & ex-tremo illo libro, τούτοις [ζωγράφοις] αἰ μὲν τις ἐκ-δὲ μοιχὸν ἢ κίαιδον ἐν πίνακι γράψαι, κομῆτης ἀπο-λαβὼν ἀπὲρ χεὶ τὸ πύργημα.*

cyonios † calceos habiles aptosque ad pedem dicebat Socrates, sed Socrati non convenire omnino. Non eadem ratio civilis habitus & philosophici, sicuti neque mentis, neque sermonis. Vtitur his philosophus duntaxat ad necessitatem, vtitur civilis homo etiam ad gratiam: quam & hic si neglexerit, non civilis; & ille si affectauerit, non erit philosophus. Si posset Pythagoras vivere sine cibo, oleribus etiam parceret: si sua sensa adspectu, aut demum minore, quam sermonis, opera explicare; omnino non loqueretur: tantum abest, ut linguam poliat & exornet. Quod vel ob id cauendum nobis, ne illectus cute medicata lector demoretur ad eam, ad medullam & sanguinem non peruadat, quem subesse saepe ceruicis toto non infectum vidimus. Vidimus, inquam, in hisce omnibus, quibus propterea vti veniunt, cum nihil sit intus non inane & vanum, detinere lectorem in prima facie modulatu vario, atque concentu. Quod si fecerit philosophus, clamabit * Musonius, non philosophum loqui, sed tibicinem canere. Non ergo nobis vitio detur id non fecisse, quod fecisse vitium erat. Querimus nos quidnam scribamus, non querimus

† Cicero de Oratore lib. I. cap. LIV.

* Gellius Noct. Attic. lib. V. cap. I.

rimus quomodo: immo quomodo, quaerimus, ut scilicet sine pompa & flore villo orationis, quam nolimus ut delictabilis, venusta & faceta sit; sed ut utilis, grauis, & reuerenda, maiestatem potius ex horrore, quam gratiam ex mollitudine consequatur. Non expectamus theatri plausum, quod aures demulserit æquabilis clausula vel numerosa, quod hoc sit falsum, illud sit lepdatum: sed expectamus paucorum potius præ admiratione silentium, introsipientium penitus aliquid, aut de naturæ adytis erutum, aut de cæli aula ad homines adductum: tum vel aliquid ita argutum, ut defendendi; ita defensum, ut arguendi non sit locus. Admirentur præterea nos sagaces in inquirendo, circumspectos in explorando, subtiles in contemplando, in iudicando graues, implicitos in vinciendo, faciles in enodando. Admirentur in nobis breuitatem stili, lætam rerum multarum, atque magnarum, sub expositis verbis remotissimas sententias plenas quaestionum, plenas solutionum. Quam apti sumus, quam bene instructi, ambiguitates tollere, scrupulos diluere, inuoluta euoluere, flexanimis syllogismis & infirmare falsa, & vera confirmare? His titulis, ô Hermolae, vindicauimus huc vsque, & vindicaturos posthac
ab

ab obliuione memoriā nostram non dubitamus. Quod si vulgo, vt dicis, habemur, sordidi, rudes, inculti, hoc nobis ad gloriam est, non ad contumeliam, vulgo non scripsimus, sed tibi & tui similibus. Nec aliter, quam prisci suis ænigmatibus & fabularum inuolucris arcebant idiotas homines a mysteriis, & nos consueuimus absterre illos a nostris dapibus, quos non pollicere non possent, amariori paulum cortice verborum. Solent & qui thesauros occultare volunt, si non datur seponere, quisquis illis integere vel rudibus, vt prætereuntes non deprehendant, nisi quos ipsi dignos ob munere iudicauerint. Simile philosophorum studium celare res suas populum, a quo cum non probari modo, sed nec intelligi illis deceat, non potest non dedecere, habere aliquid, quæ ipsi scribunt, theatrale, plaustrale, popolare, quod demum multitudinis iudicio accommodare se videatur. Sed vis effingam ideam sermonis nostri? Ea est ipsissima, quæ † Silenorum nostri

Al-

† SILENTI, scitiles erant inagunculæ, ita conuinctæ, vt diduci & explicari possent: at clausæ indiculam tibi cinis speciem ostentabant: aperte vt æthereum numen exserebant. His comparat Socratem Alcibiades in Sympot. Platonis prope finem, cuius verba digna sunt, vt adscribantur. *Φημι γὰρ, inquit, ὁμοιωμένοι αὐτῷ [Socratem] εἶναι τοῖς Σιληνοῖς,*

vois,

Alcibiadis. Erant enim horum simulacra hispidio ore, tetro, & aspernabili, sed intus plena gemmarum, supellectilis raræ & pretiosæ. Ita extrinsecus si adspexeris, feram videas; si introspexeris, numen cognoscas. At inquires, non ferunt aures, nunc asperam, nunc hiulcam, semper inconsonam texturam: non ferunt barbara nomina, ipso etiam pene timenda sono. O delicate! cum accedis choraulas & citharædos, pone te in auribus; cum vero philosophos, auoca a sensibus, redeas ad te ipsum, in animi penetralia mentisque secessus, assume illas
 * Thyanei aures, quibus cum omnino non erat in corpore, non terrestrem Marfyam, sed Apollinem cœlestem diuina cithara universi melos ineffabilibus temperantem modis, exaudiebat: his auribus Philosophorum verba si delibaueris, mellea tibi ad Nestoris invidiam esse videbuntur. Sed hæc sinamus nimio plus assurgentia. Profecto fastidire in philosopho subtilissime disputante minus concinnam elocutionem, non tam delicati stomachi est, quam insolentis. Neque est aliter, ac si quem in Socrate de
 mo-

νοῖς θύταις, ὅτις ἐν τοῖς ἐργογραφείοις καθιδύοις, οὗς πῶς ἐργάζονται ἰδὲ δημιουργοὶ σύριγγας ἢ αὐλοὺς ἔχοντες, οἱ δὲ χαλὰς βοιχθέντες, φαίνοται ἰδοθέν ἀγάλματα ἔχοντες θῆται.

moribus docente offendat aut latus calceus, aut toga dissidens, & sectum praeuolomachetur ob vnguem. Non desiderat, † Tullius eloquentiam in philosopho, sed ut rebus & doctrina satisfaciatur. Sciebat tam prudens quam eruditus homo, nostrum esse componere mentem potius, quam diffusionem: curare, ne quid aberret ratio, non oratio: attinere ad nos ἐν διαίτησιν λόγον, non attingere πνεῦν ἐν προφορᾷ: laudabile in nobis, habere Musas in animo, & non in labris: ne quid in illo vel per iram sonet asperius, vel per libidinem eneruatius. Denique ne qua sit discors a genuina ipsa, quam temperatus est modulabiliter, harmonia: quam Plato cum intelligeret theatri ista & poetarum saepe corrumpi, a republica sua poetas, omnes eliminavit, gubernandam autem philosophis reliquit, mox certe, si per lascivium differendi poetas fuerint imitati, exilio condemnandis. At instabit * Lucretius, & si non egeant per se philosophiae commentationes amœnitate dicendi, per eius tamen adhibitionem dissimulandam esse ipsarum rerum austeritatem, sicut absynthia per se pellunt morbos, melle tamen illiniuntur, *ut puerorum aetas improvida*

† in Oratore ad Brutum cap. XIX.

* Lucretius lib. I. à versu 934.

da ludificetur. Hoc forte tibi faciendum erat, o Lucreti: Si pueris scribebas tua, si vulgo, faciendum utique tibi, qui non absynthia modo, sed meracissima toxica propinares. Sed longe alia nobis habenda ratio, qui vulgus, ut ante diximus, non allectare quærimus, sed abstertere, nec *tetra absynthia*, sed nectar propinamus. Sed contendet † Lactantius, satis constare, in auditorum animos vel seniorum influere potentius veritatem & vi sua instructam, & luce orationis ornatam. Si fuisses, o Firmiane, tam frequens in sacris litteris, quam in fictis litibus fuisti, & hoc non dixisses, & nostra non minus bene fortasse confirmasses, quam destruxeras aliena. Dic quæso, quid mouet fortius & persuadet, quam sacrarum lectio litterarum? non mouent, non persuadent, sed cogunt, agitant, vim inferunt: legis rudia verba & agrestia, sed viuia, sed animata, flammea, aculeata, ad imum spiritum penetrantia, hominem totum potestate mirabili transformantia. Periculis orationibus elaboratis & luculentis nihil se commoueri, inquit * Alcibiades, sed Socratis verbis nudis & simplicibus. Addit, etiam si

† lib. III. Diuin. Instit. cap. I.

* in Symposio Platonis fere extremo.

etiam si sint * inepta, rapi in furorem, extra se poni, & velit nolit, faciendum ei, quod ille præceperat. Sed quid perdo verba in re concessa. Si non desipit auditor, a fucato sermone quid sperat aliud, quàm insidias? Tribus maxime persuadetur, vita dicentis, veritate rei, sobrietate orationis: hæc sunt, Lactanti, quæ philosopho fidem conciliabunt, si bonus fuerit, si veridicus, si id genus dicendi appetens, quod non ex amcenis Musarum siluis, sed ex horrendo fluxerit antro, in quo dixit Heraclitus latitare veritatem. At dicet quispiam: Agè amice, examinemus hæc deposita contentione. Reuerendum quiddam atque diuinum per se est sapientia, nec exotico quocumque eget ornatu: sed quæ inuidia & hunc accedere? quis negat, quæ per se decent, si adornentur, fieri decentiora? Ego, amice; hoc in pterisque nego, adeo multa sunt, quorum splendorem, si quid adiunxeris
* elu-

* Non Socratis verba *inepta* dicit Plato, sed qui referat illa, etiamsi φαῦλος sit, tamen mouere & perscellere. Ita enim Plato sub Alcibiadis personam: *ἰπτεδὰν δὲ στυ πὲς ἀκούει, ἢ τῶν σῶν λόγων ἄλλον λέγοντος, καὶ πάντο φαῦλος ἢ ὁ λέγων, εἰς τι γυνὴ ἀκούει, εἰς τι ἀνὴρ, εἰς τι μετράκιος, ἐκτεπληγμῆσι ἐσμὲν καὶ ἀπτεχομίσθαι.*

**elumines*, & non illustres. Ita sunt scilicet in sua natura optimo statu, vt demutari ab illo, nisi in peius; non possint. Marmorea domus picturam non recipit: si opus albariū superinduxeris, demas de dignitate, de pulcritudine. Non aliter & sapientia, & quæ tractantur a philosophis, tectorio non clarescunt, sed offuscantur. Quid plura? nonne vulgatum, bonas formas cerussa de-venustari? In vniuersum, quidquid pulcri superimponas, celat, quod inuenit; quod affert secum, illud ostentat. Quare si, quod prius fuerat, aduentitio præstat; iacturam fecerit illud, quidquid est, non lucrum. Ob eam causam nudam se præbet philosophia, vndique conspicuam, tota sub oculos, sub iudicium venire gestit, scit se habere, vnde tota vndique placeat. Quantum de ea veles, tantum de forma veles, tantum de laude minuas: sinceram & impermixtam se haberi vult: quidquid admisceas, infeceris, adulteraueris, aliam feceris: stat puncto infectili & indiuiduo. Quapropter nec ludendum tropis, nec verbis aut nimis luxuriantum, aut translatis lasciuiendum, aut factitiis audendum in re tam seria, tanti discriminis, in qua demere, addere, demuta-

C

re

* alii *elimines*: vnus liber *eluminis*, & in margine *elimines*. Verbo autem *eluminare*, hoc est, *excecare*, vsus est Sidon. Apoll. VIII. ep. XI.

realiquid, sit flagitium. At, inquires, age-
damus hoc vobis, vt non sit vestrum orna-
te loqui: sed vestrum est certe, quod nec
præstatis, vt Latine saltem, vt si non flori-
dis, suis tamen verbis res explicetis. Non
exigo a vobis orationem comtam, sed no-
lo fordidam: nolo vnguentatam, sed nec
hircosam: non sit lecta, sed nec neglecta:
non quærimus vt delectet, sed querimus,
quod offendat. Bene habet, iam scilicet
ad nos deficiis. Sed amabo * incogno-
scamus, quid isthæc sit latinitas, quam so-
lam dicitis debere philosophos, & non per-
soluere. Si dicendo incurrat, exempli cau-
sa, a sole hominem produci, *caussari* homi-
nem nostrates dicent. Clamabis actutum:
hoc non est Latinum. Huc vsque vere,
non est Romane dictum: hoc vero verius:
igitur non recte. Peccat argumentum.
Dicet Arabs eandem rem, dicet Ægyptius,
non dicent Latine, sed tamen recte. Aut
enim nomina rerum arbitrio constant, aut
natura. Si fortuito positu, vt scilicet com-
munionem hominum in eandem sententiam,
conueniente, quo sanxerint vnumquodque
nomine appellari, ita apud eos recte appel-
letur; quid prohibet hosce philosophos,
quos

* Apuleianum verbum in Florid. notans *valde cog-
noscere.*

quos nuncupatis barbaros, conspirasse in
vnam dicendi normam, apud eos non se-
cus sanctam, ac habeantur apud vos Ro-
mana: illam cur rectam non appelletis; ap-
pelletis vestram, nulla est ratio. Si hæc im-
positio nominum tota est arbitraria, quod si
dignari illam Romani nominis appellatione
non vultis, Gallicam vocetis, Britannicam,
Hispanam, vel quod vulgares dicere so-
lent, Parisiensem. Cum ad vos loquentur,
continget eos pleraque rideri, pleraque non
intelligi: idem accidet vobis apud eos lo-
quentibus. *Ἀνάχαρσις παρ' Ἀθηναίοις σο-
λοικίζει. Ἀθηναῖοι δὲ παρὰ Σκύθαις.* id est,
Anacharsis apud Athenienses solæcismū facit:
Athenienses vero apud Scythas. Quod si nomi-
num rectitudo pendet ex natura rerum, de-
bemusne rhetores, an philosophos, qui re-
rum omnium naturam soli perspectam ha-
bent & exploratam, de hac rectitudine con-
sulere? forte quæ aures respuunt, vtpo-
te asperula, acceptat ratio, vtpote rebus
cognatiora. Sed quid oportuit nouare eos
linguam, & si nati erant inter Latinos, non
Latine loqui? Non poterant illi, o Hermo-
lae, dum legebant in cælo fatorum leges,
& ordinem vniuersi: legebant in elementis
nascendi vices, & obeundi: simplicium vi-
res, mixtorum temperaturas, non pote-

rant, inquam, eodem tempore in Cicerone, in Plinio, in Apuleio, Romanæ linguæ proprietates, leges, obseruantias annotare: quærebant quid abhorrens, quid receptum in naturâ, quid a Romanis interea, non curabant. Verum enim vero iam te loco meliore statuo, do tibi, eloquentiam & sapientiam mutuo nexu inuicem conspirasse. Abiunxerunt philosophi sapientiam ab eloquentia, abiunxerunt historici, rhetores, poetæ (quod deflet Philostratus) eloquentiam a sapientia, hos tu victuros celebri fama minime dubitas, illos non nisi in pernam & contumeliam: vide quid agas. *Indiferentiam manuli* * Cicero prudentiam, quam stultam loquacitatem. Non quærimus in pecunia, qua moneta perculsa sit, sed qua materia constet. Nec est, qui purum aurum non malit habere sub nota Teutonum, quam sub Romano symbolo facticium. Peccant, qui diffidium cordis & linguæ faciunt, sed qui excordes toti sunt lingua, nonne sunt mera, vt † Cato ait, *mortuaria glossaria*? Viuere sine lingua possumus, forte non commode: sed sine corde nullo modo possumus. Non est humanus, qui sit insolens politioris litteraturæ: non est homo, qui sit

* Lib. III. de Oratore cap. XXXV.

† apud Gellium lib. XVIII. cap. VII. De sensu, interpretes Gellianos consulas.

fit expertus philosophiæ. Prodesse potest infantissima sapientia: insipiens eloquentia, ut gladius in furentis manu, non obesse maxime non potest. Ergo, inquires, & statuas non a figura, sed a materia commutantur, & si * Chœrilus eadem, quæ Homerus, & de eisdem Mæuius ac Virgilius, cecinissent, futurum erat, ut æque illi, atque isti, inter poetas reciperentur. Nonne vides disparilitatem similitudinis? Illud & nos asseueramus, a specie rem æstimari, non ex subiecto. Est enim a specie res id, quod est: sed alia specie quispiam inter philosophos, alia inter poetas recipiendus. Scribat Lucretius de Natura, de Deo, de Prouidentia: scribat de eisdem ex nostris quispiam, scribat Ioannes Scotus, & quidem carmine, ut sit ineptior: dicet Lucretius rerum principia atomos & vacuum, Deum corporeum, rerum nostrarum inscium, temere omnium fortuito occursum corpusculorum ferri: sed hæc Latine dicet & eleganter: dicet Ioannes, quæ natura constant, sua materia specieque constitui, esse Deum separatam mentem, cognoscentem omnia, omnibus consulentem, nec propterea quod vniuersa, etiam infima, videat ac moderetur, e sua pace minimum diuinoueri, sed, quod dici so-

C 3

let,

* Vid. Horatius lib. II. Epist. I. v. 233.

let, καλὸν α μὴ καλῖέναι: at dicet insulse, ruditer, non Latinis verbis; quæso, quis in dubium reuocet, vter poëta melior, vter philosophus. Extra omnem est controuersiam tam rectius Scotum philosophari, quam ille loquitur ornatius. Sed vide, quid differant: huic os insipidum; illi mens desipiens: hic grammaticorum (ne poetarum dicam) decreta nescit; ille Dei atque naturæ: hic infantissimus dicendo, sentit ea, quæ laudari dicendo satis non possunt; ille fando eloquentissimus eloquitur nefanda. Hæc illi fortasse afferent, Hermolæ carissime, in defensionem suæ barbariæ, aut quæ sunt, subtilitate multo fortasse meliora: quorum sententiæ nec ego plane accedo, nec ingenuo cuiquam & liberali accedendum puto. Sed exercui me libenter in hac materia tanquam infami, vt qui quartanam laudant: cum vt ingenium periclitarer, tum hoc consilio, vt veluti Glauco ille apud * Platonem iniustitiam laudat non ex iudicio, sed vt ad laudes iustitiæ Socratem exstimulet: ita ego, vt eloquentiæ causam a te agi audiam, in eam licentius, repugnante paullisper sensu atque natura, inuectus sum, quam si vel negligendam vel posthabendam barbaris, existimarem, non ab illis ad eam, quod

* sub initium libri II. de Republica.

quod nuper feci, ad Græcas litteras, ad tuum nunquam fatis laudatum Themistium pene totus defecissem. Quamvis dicam libere, quod sentio. Mouent mihi stomachum graminatistæ quidam, qui cum duas tenuerint vocabulorum origines, ita se ostentant, ita venditant, ita circumferunt iactabundi, ut præ seipsis pro nihilo habendos philosophos arbitrentur. Nolumus, inquiunt, hæcæ vestras philosophias: & quid mirum? nec Falernum canes. Sed nos hac fine epistolam claudamus. Si decus aliquod nomenque sibi promeruerunt barbari illi sola rerum cognitione, non esset facile dictu, quem locum, quid laudum tibi vindices, qui sis inter philosophos eloquentissimus, inter eloquentes, ut dicam Græce, Φιλοσοφώτατος. Florent. III Nonas Iunias M CCCC LXXXV.

EPISTOLA V.

REVERENDO IN CHRISTO
PATRI, FRATRI BAPTISTÆ MANTVANO,
ORDINIS CARMELITARVM, POETÆ,
PHILOSOPHO ET THEOLOGO
INSIGNI, FILIVS IOANNES
MIRAND. S.

*Approbata Mantuani de Tyanæo sententia,
conciliationem tentat Vulgate translationis*

Gen. III. 15. *Et rationem suorum studiorum exponit.*

Salue, Pater dilectissime: de Appollonio Tyaneo nihil sentio magis, quam quod tu sentis, super qua re scribam ad te plura cum erit otium, & quæ tibi erunt fortasse non ingrata. De diuersitate translationis nostræ a littera Hebraica in tertio capite libri Geneseos, vbi de Eua agitur & serpente, sic equidem cenleo: Est in Hebræo, quemadmodum scribis, *ipsum conteret caput tuum*, referturque ad semen Eux, de quo dixerat, *inimicitias ponam inter sementium, & semen illius*. * Septuaginta vero & Hieronymus transtulerunt, *ipsa conteret caput tuum*, utrobique autem idem sensus. Nam quod dicitur, *ipse conteret*, non tam ipsam Eux personam, quam Eux posteritatem respicit, cum id dicatur factura, quod in semine suo factura est. Sed cur maluerint *ipsa* vertere, quam *ipsum*, hoc fuisse arbitror in causa, vt significarent, cum ex Eua non fœminæ solum, sed mares essent propagandi; quod de semine dicebatur, ad fœmineum solum semen referendum. Hæc sunt, quæ super hac re in præsentia in mentem veniunt: Concordiam Platonis & Aristotelis

* At vero Septuaginta *αὐτὸς*, aut secundum non nullos libros, *αὐτὸ*; non *αὐτῇ*, verterunt.

telis assidue molior. Do illi quotidie iustum matutinum; postmeridianas horas, amicis, valetudini, interdum poetis & oratoribus, & si qua sunt studia operæ lenioris: noctem sibi cum somno sacre litteræ partiuntur. Tu fac quæso, ne tua diutius desiderem. Saluta Beroaldum. Politianus tuus est totus. Vale, & Deum ora pro me. Florent. die xx Martii m cccxc.

EPISTOLA VI.

IOANNES PICVS MIRANDV-
LA ALDO MANVTIO S.

Excusat tarditatem in mittendo Homero: simulque ad philosophiæ Christianæ studium exhortatur.

Mitto Homerum, quem desiderabas: seri-
rius tamen, quam & tu voluisti, & ego
debebam. Ita, mi Alde, distringor occupa-
tione, ut neque interspirandi sit locus.
Addixi me (quod & tu nosti) iam du-
dum litteris in famulatum. Illæ pro suo
imperio ita seuerè legendi, dictandi exigunt
pensum, ut vix valetudinem redimam. Tu,
quod te scribis facturum, accinge ad phi-
losophiam, sed hac lege, ut memineris,
nullam esse philosophiam, quæ a mysterio-
rum

rum veritate nos auocet. Philosophia veritatem quærit, theologia inuenit, religio possidet. Vale, Florent. die XI Februar. M cccc nonagesimo anno gratiæ.

EPISTOLA VII.

IOANNES PICVS MIRANDV-
LA HERMOLAO BARBARO PA-
TRIARCHAE AQVIL. S.

*Gratulatur Hermolao Patriarchæ nonam
dignitatem.*

Avdio te Patriarcham Aquileiensem electum. Gratulor illis hominibus pastorem optimum, toti ecclesiæ militem strenuissimum, tibi tuæ virtutis illustrandæ amplificandæque occasionem datam. Trias fere viuendi genera: ciuile, contemplativum, religiosum. In illo prudentiam, in secundo doctrinam, in tertio, quasi fastigio totius vitæ, præter duo illa, etiam sanctitatem exigimus. Te antehac & tua ciuitas in republica gerenda, magnisque eorum tractandis rebus, diligentissimum prudentissimumque sunt experti, & studiosi omnes, quasi patronum ac vindicem bonarum artium, amant & admirantur. Quod erat reliquum, hoc te facturum vt procul dubio scimus, ita serio gaudemus, vt scilicet.

cet non minus tibi in posterum ecclesia debeat, quam & tua ciuitas, & litteræ hæc-
nus debuerunt.

EPISTOLA VIII.

IOANNES PICVS MIRANDV-
LA HERMOLAO SVO S.

De prædicat Hermolai in se studium.

Quid esse hoc dicam, mi Hermolae, quod
me quotidie nouis oneras officiis, qua-
si tu mihi aliquid debeas, cui ego iam pri-
dem omnia debeo. Venit superioribus die-
bus huc Antonius frater in patriam se reci-
piens: rogo, quid Hermolaus agit? Hoc,
inquit, ille agit, te amat, laudat, in cælum
fert, apud me, apud alios, apud ipsum Pon-
tificem, atque hoc ita assidue, ita valide,
agit, quasi nihil habeat præterea, quod
agat. Scribunt item ad me aliquando, quos
isthic habeo amici, vnus præcipue Cosmus
Paccius, vir, vt semel laudes eius comple-
ctar, dignus, quem tu vnice ames: is vero
quoties scribit, toties de tuis in me officiis
scribit, de amore, de mira quadam animi
propensione, vt sentias, vt loquaris de me
semper honorificentissime. O inauditam
hanc tuam humanitatem, qui nunquam fa-
cis

cis tibi esse in homines * dationis putas, & fatalis erga me es, quo me facias magis tuum magisque obliges, actum, vt dicunt, agis. Aut plus debere, aut amare magis non possum. Sed ita homo es, alios omnes prudentia, moribus, doctrina: humanitate etiam te ipsum vincis. Vale, & me iam quæso lauda modice, dum tamen ames immodice. Salutat te Politianus, in te amando & laudando semper verus, semper immodicus. Florent. die vltimo Iulij
M CCCC LXXX.

EPISTOLA IX.

IOANNES PICVS MIRANDVLA
HIERONYMO S.

Snas breues excusat: contra longiores litteras, spe talionis facta, efflagitat.

NIG † Angelus noster ad te scriberet, ego plura ad te scripsissem, sed nolo picas meas illius Musis obstreperere, & voluptatem tuam importunus ego interturbare. Quod si beneficium intulit, qui abstulit iniuria, quam inferre potuit, hanc litterarum breuitatem non potes mihi pro beneficio non imputare, quod eris pulcerri-
me

* ita vnus liber: alii *dictionis*.

† Angelus Politianus.

me remuneraturus, si pro breuissimis longissimas mihi ipse reddideris. Nihil enim nobis tuis litteris gratius, quibus quæso ne me delaudes, alioquin si silueris, par pari reponam. Namque ego tunc maxime non filebo. Sic enim te perbelle * retaliauerim. Vale, & Hermolaum nostrum, delicias Romanæ linguæ, meo nomine plurimum salutato.

EPISTOLA X.

IOANNES PICVS MIRANDV-
LA IOANNI FRANCISCO PI-
CO NEPOTI S.

*Hebræos codices nactus suspendit litterarum
commercium, ideoque tardiozem aduentum
Barri Principis excusari vult.*

QUOD hæcenus tuis litteris non responderim, hoc fuit in causa: inciderunt in manus meas libri quidam Hebraici, in quibus iam perpetuam hebdomadam assiduus fui dies & noctes, ita ut pene me exocula-
verint. Est enim hinc ad XX dies discessurus, qui huc libros attulit, Sículus quidam Hebræus. Quare dum me ab illis extricarim, ne litteram quidem a me expectes: neque enim possum momentum ab illis discedere, ne forte illi discedant, priusquam ego eos omnes excusserim. Cum ab hac
cu-

* Gellii verbum lib. XX. cap. I.

cura liber fuero obruam te litteris, quamquam scis animum me habere occupatissimum. Si quid autem tu vnquam mea causa es facturus, da operam, qua ratione potes, ne meum isthuc aduentum Barri Princeps desideret: studia enim omnia interturbarem mea, quibus, nosti tu, quam sim deditus, quanquam nihil præterea curem. Haud satis autem mihi constat, vtrum mihi molestius, illi, an mihi displicere. Vale, & Deum time, & te quotidie cogita esse moriturum. Ferrariæ XXX Maii MCCCC LXXXII.

EPISTOLA XI.

IOANNES PICVS MIRANDV-
LA MARSILIO FICINO S.

*Vsum mensuræ, aut breuiorem, Iamblichi
Platonici rogat.*

Qui ab amicis, quod cupiunt, pluribus contendunt, iniuriam faciunt amicitiae, quasi ipsa non possit, quod potest illecebra orationis. Quare agam tecum simpliciter, vt ea exigit, quæ mihi tecum iam pridem intercedit beneuolentia. Est hoc tempore ad mea studia plurimum necessarius Iamblichus Platonius, hunc si ad me miseris, perpetuo me tibi officio deuinxeris:

ris: erit hic ad dies viginti, aut summum, ad mensem, post illico per tabellarium remittetur. Tu interim & bibliotheca mea & rebus omnibus vtere, atque tuis. Vale.

EPISTOLA XII.

IOANNES PICVS MIRANDV-
LA ANGELO POLITIANO S.

Per iocum ostendit, sibi gratum esse, quod Angelus tot castigationibus tum sua de Amoris carmina, tum maxime Epictetum, emendauerit, & hunc etiam Latine verterrit, ex cuius lectione pene iustus sit factus Socraticus.

NEc urbanus vnquam, nec hilarius acceptos se Amores mei prædicant, quam his proximis diebus apud te, & quod amice quidem confossi sunt, cum sibi gratulantur maxime, tum tibi plurimum debent. Quis enim nolit ab isto ense mori? Dolent tamen, indulgentius id factum esse, quam eportebat, atque in eo sunt, ut dubitent, amore ipso in amores te cæcutientem factum meos: ac ita demum dubitant, ut iudicio tuo, alioquin grauissimo, in sua causa haud satis confidant. Confidunt tamen, & iam sese vinculis asserunt, domi esse nesciunt, liber-

bertatem & publicum secure postulant. Sed quid de Epicteti tui festiuitate dicam? O rem iocosam & su dignam Catoniano! vix erat in limine, cum pandens sinus, en, inquit, obelos, en sagittas, si nescitis Græce, en me, si ex vestris quisquam audax fuerit, paratum referire! Quis cachinnis temperasset, cum Stoicus homo tam lepide iocaretur?, abstinuimus profecto telis, & quod interminatus erat, repositurum sese iniuriam, & quod ita cutis occalluerat, vt tam leues ictus non admitteret. Qua igitur veneratione debuimus, senem excepimus, qui, vt demum apud nos consedit, philosophari cœpit de moribus, & id quidem Latine, non tam ob id, quod apud Latinos erat (nam erant in eo confessu, qui Græca non erant) quam quod Latine ipse beneficiis luculentius sapere. Sed nec operam perdidit, quandoquidem non prius loqui desit, quam nos ex Peripateticis Stoicos fecerit, & *ἀπαίδευται* illam omnes approbauerimus. Iam videre sit, paullo ante delicatos homines iam factos omnium tolerantissimos, qui † laceffiri quidem possumus ab aliis, lædi a nobis tantum, qui fato reluctemur nunquam

† forma antiquata, qua tamen etiam vsus est Columella lib. IX cap. VIII & XV.

quam, & quæ nostra non sunt, sic fieri de-
mum velimus, vt Deus vult: & eos nec
culpemus vnquam, nec accusemus, nihil
doleamus, nihil exoptulemus, seruire,
vinci, nesciamus. Re, non oratione philo-
sophemur, & qui nouitii sumus, nos ipsos
vt aduersarios obseruemus: aliorum de no-
bis opinionem, atque id generis alia, quæ
externa sunt, negligamus potius, quam
reiciamus: ad diem curemus, vt hospitium
viatores: habeamus ea denique, non ha-
bēamur. Silentium amemus, ne quid-
quam euomatur non concoctum: & nobis
alii. pro, & nos alius nunquam risum paria-
mus: &, vt vno complectar verbo, Epictē-
tum totum, & sustinere aduersa, & abstinē-
re voluptatibus abunde didicerimus. Vide,
quam singulatim ad Epictetum tuum effin-
xeremus. totam nostram: vide, quam & ci-
to ne hac quoque parte Stoici non essemus,
qui nos admonitos volunt, tamdiu defice-
re hominem, quamdiu non proficit. Id
quod, quanquam in ceteris admiratus sum,
in me tamen vno vel maxime: qui cum
semper in Lyceo vel Academia, nunquam
in Porticu sim versatus, ita victus sum ora-
tione senis, vt in eius sententiam non pedi-
bus modo, sed manibus quoque & toto
corpore discefferim. Indicem Græcorum

librorum, qui mecum hic diuersantur, cum Manuelis epistola, quod tuæ litteræ postulant, ad te mitto. Indicem tuorum itidem desidero. Laurentio iuniori, meo nomine salutem dicito, ad quem scripturus eram, sed pudor deterruit, ne videar hominem litteris compellare. Vale.

EPISTOLA XIII.

IOANNES PICVS MIRANDV-
LA THOMAE MEDIO S.

Fabellam sibi dedicatam grato & liberali animo deprædicat.

QUod fabellam tuam, & eam festiuam quidem atque concinnam, meo nomine nuncupaueris, indicio mihi fuit & doctrinæ tuæ, & singularis in me beneuolentiæ. Grauis vtræque causâ, quæ me ad te amandum urgeat & impellat, vtræ, nescio, magis. Vt enim in amore (quod in proverbio est) mutuû non reddidisse flagitium est, ita laudatissimum hominem, etsi non prouoceris, non amasse, aut rustici est ingeni, aut sane improbi. Vide igitur, quam me geminis, vt aiunt, funibus ad amicitiam non vocas modo, sed trahis, quando nec in ea est fabella quidquam, quod do-
stri-

Annam, quod ingenium non oleat. Nec
de me bene mereri magis præclare poteras,
quam egregiæ fabellæ * dicatura meo no-
mini tam amice, tam liberaliter consulere:
cuius argumentum tantum abest, ut vel
negligam, vel accusem, ut etiam summo-
pere probem. Mea enim semper fuit sen-
tentia, cui neque ex doctis quemquam re-
clamaturum puto, acrioris esse ingenii, io-
cularia hæc & fabellas scribere, modo id
(quod præstitisti ipse quam cumulatissime)
crudite & eleganter fiat; quam de grauissi-
mis rebus vel ornate disseruisse. Quippe
cum operosius longe, ex limo, quam ex ære
aurove decoram effinxisse statuam, arbitre-
mur; cur non itidem erit de humili, quam
de sublimi materia, insignè aliquid digitas-
se, & pluris certe negotii, & iccirco etiam
laudabilius? Illorum operi argumenti di-
gnitas lenocinatur; hi quidquid dignum
afferunt, id totum de scriptoris penu de-
promitur, nihil ipsa materia, velut asymbo-
la, conferente: illis natura sedulo opitula-
tur; hi aduersus naturam certe contendunt.
Quod etsi ita sit, non ibo tamen inficias, in-
ter has, quas dixi humiliores materias, aliis
has mirum in modum præstare, & esse eti-
am id generis nonnullas ita iacentes, ita

D 2

infi-

Plinii vox in Operis præfatione.

insipidas, vt nulla vi aut maiestate verborum attolli satis & scite condiri possint: quod vitii his nunquam inesse potest, quæ venusta locorum vrbauitate resarciuntur. At vero summis subselliis constituendas eas duco, quæ cum salium lepore admixtam habent ætatum, personarumque graphicam exscriptionem, quod & habent ea omnia, quæ comicorum sunt, & tu in ea, quam ad me dedisti, fabella pulcerrime imitatus es. Quantum ibi argutiarum? quæ salium opportuna & ingeniosa permixtio? vt delectat, vt lepida, vt absoluta est vndique; & si qua materiæ humilitate sordidiuscula & debilior apparuerit, orationis luce & dignitate seipsam erigens, & nitorem ac nervos assumens! ea est profectò (vt paucis dicam) quæ seæ litteratissimo homine profectam, liquido demonstrat. Verum inter cetera omnia illa, mihi præcipue cordi est morum, ætatum, personarumque exquisita & commodà notatio, in qua vnam prudentiam tuam, eamque non mediocrem, velut e specula longe prospicio. Videres vellem, quem mihi cachinnum moueat octogenarius antistes, qui vtcunque cetera succedant, hoc tamen continue saxum volvit, vt alicunde pecuniā corrodat, quod vitium senibus cognatum & familiare semper fuit. Quid dicam de

de parasito nostro, qui a parcissimo sene cœnam * Saliarem dissimulans extorquet, qui ipsum, ut ita dicam, singularissime pumicem emungit. Nulla est, mi Thoma, in ea fabella verbum, quod non sibi quoddam peculiare palmarium vindicet. Sed neque meum est referre, quæcunque olfeci, neque his sum naribus, quæ olfecerint omnia. Hoc tibi constet, rem aut gratam magis, aut iucundam mihi contigisse nunquam. Et ipsam igitur intra hos lares, & te ipsum intra animum recepi. Habes, mi Thoma, quod, etsi tu petis, petendum erat a me: mutua est inter nos amicitia, quam ipse, ut te virum decebat præstantissimum, a Musis auspiciatus es. Reliquum est, ut quoties vel re mea, quantulacunque est, vel opera indigueris, de mea in te voluntate periculum facias. Neque enim, si quæ dabitur occasio, ullum erga te officii genus prætermittam, quod ipse aduersum me in amicitia vestibulo fecisti prior. Vale.

D 3

EPI-

* Pompeius Festus: *Salii* [sacerdotibus] per omnes dies, ubique manent, quia ampla ponuntur cœna si qua alia magna sunt, *SALIARES* appellantur. Adde Horat. lib. I. Od. XXXVII.

Gen. III. 15. *Et rationem suorum studiorum exponit.*

SALVE, Pater dilectissime: de Appollonio Tyaneo nihil sentio magis, quam quod tu sentis, super qua re scribam ad te plura cum erit otium, & quæ tibi erunt fortasse non ingrata. De diuersitate translationis nostræ a littera Hebraica in tertio capite libri Geneseos, vbi de Eua agitur & serpente, sic equidem cenleo: Est in Hebræo, quemadmodum scribis, *ipsum conteret caput tuum*, referturque ad semen Eux, de quo dixerat, *inimicitias ponam inter sement tuum, & semen illius*. * Septuaginta vero & Hieronymus transtulerunt, *ipsa conteret caput tuum*, utrobique autem idem sensus. Nam quod dicitur, *ipse conteret*, non tam ipsam Eux personam, quam Eux posteritatem respicit, cum id dicatur factura, quod in semine suo factura est. Sed cur maluerint *ipsa* vertere, quam *ipsum*, hoc fuisse arbitror in causa, vt significarent, cum ex Eua non foeminæ solum, sed mares essent propagandi; quod de semine dicebatur, ad foemineum solum semen referendum. Hæc sunt, quæ super hac re in præsentia in mentem veniunt; Concordiam Platonis & Aristotelis

* At vero Septuaginta *αὐτός*, aut secundum non nullos libros, *αὐτὸς*; non *αὐτή*, verterunt.

telis assidue melior. Do illi quotidie iustum matutinum; postmeridianas horas, amicis, valetudini, interdum poetis & oratoribus, & si qua sunt studia operæ leuioris: noctem sibi cum somno flectit litteræ partiuntur. Tu fac quæso, ne tua diutius desiderem. Saluta Beroaldum. Politianus tuus est totus. Vale, & Deum ora pro me. Florent. die xx Martii m ccccx.

EPISTOLA VI.

IOANNES PICVS MIRANDV-
LA ALDO MANVTIO S.

Excusat tarditatem in mittendo Homero: simulque ad philosophiæ Christianæ studium, exhortatur.

Mitto Homerum, quem desiderabas: seri-
rius tamen, quam & tu voluisti, & ego,
debebam. Ita, mi Alde, distringor occupa-
tione, vt neque interspirandi sit locus.
Addixi me (quod & tu nosti) iam du-
dum litteris in iamulatum. Illæ pro suo
imperio ita seuerè legendi, dictandi exigunt
pensum, vt vix valetudinem redimam. Tu,
quod te scribis facturum, accinge ad phi-
losophiam, sed hac lege, vt memineris,
nullam esse philosophiam, quæ a mysterio-
rum

IO. PICI MIRANDVLAE
rum veritate nos auocet. Philosophia ve-
ritatem quarit, theologia inuenit, religio
possidet. Vale, Florent. die XI Februar.
M cccc nonagesimo anno gratiæ.

EPISTOLA VII.

IOANNES PICVS MIRANDV-
LA HERMOLAO BARBARO PA-
TRIARCHAE AQVIL. S.

*Gratulatur Hermolao Patriarchæ nouam
dignitatem.*

AVdio te Patriarcham Aquileiensem ele-
ctum. Gratulor illis hominibus pa-
storem optimum, toti ecclesiæ militem stre-
nuissimum, tibi tuæ virtutis illustrandæ
amplificandæque occasionem datam. Tria
fere viuendi genera: ciuile, contemplati-
uum, religiosum. In illo prudentiam, in
secundo doctrinam, in tertio, quasi fasti-
gio totius vitæ, præter duo illa, etiam san-
ctitatem exigimus. Te antehac & tua ci-
uitas in republica gerenda, magnisque eo-
rum tractandis rebus, diligentissimum pru-
dentissimumque sunt experti, & studiosi
omnes, quasi patronum ac vindicem bona-
rum artium, amant & admirantur. Quod
erat reliquum, hoc te facturum vt procul
dubio scimus, ita serio gaudemus, vt scili-
cet.

cet non minus tibi in posterum ecclesia debeat, quam & tua ciuitas, & litteræ hæc-
nus debuerunt.

EPISTOLA VIII.

IOANNES PICVS MIRANDV-
LA HERMOLAO SVO S.

Deprædicat Hermolai in se studium.

Quid esse hoc dicam, mi Hermolae, quod
me quotidie nouis oneras officiis, qua-
si tu mihi aliquid debeas, cui ego iam pri-
dem omnia debeo. Venit superioribus die-
bus huc Antonius frater in patriam se reci-
piens: rogo, quid Hermolae agit? Hoc,
inquit, ille agit, te amat, laudat, in cælum
fert, apud me, apud alios, apud ipsum Pon-
tificem, atque hoc ita assidue, ita valide,
agit, quasi nihil habeat præterea, quod
agat. Scribunt item ad me aliquando, quos
isthic habeo amici, vnus præcipue Cosmus
Paccius, vir, vt semel laudes eius comple-
ctar, dignus, quem tu vnice ames: is vero
quoties scribit, toties de tuis in me officiis
scribit, de amore, de mira quadam animi
propensione, vt sentias, vt loquaris de me
semper honorificentissime. O inauditam
hanc tuam humanitatem, qui nunquam fa-
tis

tis tibi esse in homines * dationis putas, & fatalis erga me es, quo me facias magis tuum magisque obliges, actum, vt dicunt, agis. Aut plus debere, aut amare magis non possum. Sed ita homo es, alios omnes prudentia, moribus, doctrina: humanitate etiam teipsum vincis. Vale, & me iam quæso lauda modice, dum tamen ames immodice. Salutat te Politianus, in te amando & laudando semper verus, semper immodicus. Florent. die vltimo Iulij
M CCCC LXXXX.

EPISTOLA IX.

IOANNES PICVS MIRANDV-
LA HIERONYMO S.

*Spas breues excusat: contra longiores litteras,
spe talionis repleta, effragitat.*

Nisi † Angelus noster ad te scriberet, ego plura ad te scripsissem, sed nolo picas meas illius Musis obstrepere, & voluptatem tuam importunus ego inturbare. Quod si beneficium intulit, qui abstulit iniuria, quam inferre potuit, hanc litterarum breuitatem non potes mihi pro beneficio non imputare, quod eris pulcerrime

* ita vnus liber: alij *ditionis*.

† Angelus Politianus.

me remuneraturus, si pro breuissimis longissimas mihi ipse reddideris. Nihil enim nobis tuis litteris gratius, quibus quæso ne me defraudes, alioquin si filueris, par pari reponam. Namque ego tunc maxime non filebo. Sic enim te perbelle * retaliauerim. Vale, & Hermolaum nostrum, delicias Romanæ linguæ, meo nomine plurimum salutato.

EPISTOLA X.

IOANNES PICVS MIRANDV-
LA IOANNI FRANCISCO PI-
CO NEPOTI S.

*Hebraeos codices nactus suspendit litterarum
commercia, ideoque tardiozem aduentum
Barri Principi excusari vult.*

QUOD hætenus tuis litteris non responderim, hoc fuit in causa: inciderunt in manus meas libri quidam Hebraici, in quibus iam perpetuam hebdomadam assiduus fui dies & noctes, ita vt pene me exocula-
verint. Est enim hinc ad XX dies discessurus, qui huc libros attulit, Sículus quidam Hebræus. Quare dum me ab illis extricarim, ne litteram quidem a me expectes: neque enim possum momentum ab illis discedere, ne forte illi discedant, priusquam ego eos omnes excusserim. Cum ab hac
cu-

* Gellii verbum lib. XX, cap. I.

cura liber fuero obruam te litteris, quam scis animum me habere occupatissimum. Si quid autem tu vnquam mea causa es factururus, da operam, qua ratione potes, ne meum isthuc aduentum Barri Princeps desideret: studia enim omnia interturbarem mea, quibus, nosti tu, quam sim deditus, quanquam nihil præterea curem. Haud satis autem mihi constat, vtrum mihi molestius, illi, an mihi displicere. Vale, & Deum time, & te quotidie cogita esse moriturum. Ferraria XXX Maji M CCCC LXXXII.

EPISTOLA XI.

IOANNES PICVS MIRANDV-
LA MARSILIO FICINO S.

*Vsum menstruum, aut breuiorem, Iamblichi
Platonici rogat.*

Qui ab amicis, quod cupiunt, pluribus contendunt, iniuriam faciunt amicitiae, quasi ipsa non possit, quod potest illecebra orationis. Quare agam tecum simpliciter, vt ea exigit, quæ mihi tecum iam pridem intercedit beneuolentia. Est hoc tempore ad mea studia plurimum necessarius Iamblichus Platonicus, hunc si ad me miseris, perpetuo me tibi officio deuinxeris:

ris: erit hic ad dies viginti, aut summum, ad mensem, post illico per tabellarium remittetur. Tu interim & bibliotheca mea & rebus omnibus utere, atque tuis. Vale.

EPISTOLA XII.

IOANNES PICVS MIRANDV-
LA ANGELO POLITIANO S.

Per iocum ostendit, sibi gratum esse, quod Angelus tot castigationibus tum sua de Amore carmina, tum maxime Epictetum, emendauerit, & hunc etiam Latine vertit, ex cuius lectione pene totus sit factus Stoicus.

NEC vrbanius vnquam, nec hilarius acceptos se Amores mei prædicant, quam his proximis diebus apud te, & quod amice quidem confossi sunt, cum sibi gratulantur maxime, tum tibi plurimum debent. Quis enim nolit ab isto ense mori? Dolent tamen, indulgentius id factum esse, quam eportebat, atque in eo sunt, ut dubitent, amore ipso in amores te cæcutientem factum meos: ac ita demum dubitant, ut iudicio tuo, alioquin grauissimo, in sua causa haud latius confidant. Confidunt tamen, & iam sese vinculis asserunt, domi esse nesciunt, liber-

bertatem & publicum secure postulant. Sed quid de Epicteti tui festiuitate dicam? O rem iocosam & su dignam Catoniano! vix erat in limine, cum pandens sinus, en, inquit, obelos, en sagittas, si nescitis Græce, en me, si ex vestris quisquam audax fuerit, paratum referre! Quis cachinnis temperasset, cum Stoicus homo tam lepide iocaretur?, abstinuimus profecto telis, & quod interminatus erat, repositurum sese iniuriam, & quod ita cutis occalluerat, vt tam leues ictus non admitteret. Qua igitur veneratione debuimus, senem excepimus, qui, (vt demum apud nos consedit, philosophari cœpit de moribus, & id quidem Latine, non tam ob id, quod apud Latinos erat (nam erant in eo confessu, qui Græca nouerant) quam quod Latine ipse beneficiorum luculentius saperet. Sed nec operam perdidit, quam loquidem non prius loqui desinit, quam nos ex Peripateticis Stoicos fecerit, & *ἀντίθετον* illam omnes approbauerimus. Iam videre sit, paullo ante delicatos homines iam factos omnium tolerantissimos, qui † laceffiri quidem possumus ab aliis, lædi a nobis tantum, qui fato reluctemur nunquam

† forma antiquata, qua tamen etiam vsus est Columella lib. IX cap. VIII & XV.

quam, & quæ nostra non sunt, sic fieri de-
mum velimus, vt Deus vult: & eos nec
culpemus vnquam, nec accusemus, nihil
doleamus, nihil expostulemus, seruire,
vinci, nesciamus. Re, non oratione philo-
sophemur, & qui nouitii sumus, nos ipsos
vt aduersarios obseruemus: aliorum de no-
bis opinionem, atque id generis alia, quæ
externa sunt, negligamus potius, quam
reiciamus: ad diem curemus, vt hospitium
viatores: habeamus ea denique, non ha-
beamur. Silentium amemus, ne quid-
quam euomatur non concoctum: & nobis
alii . . . ro, & nos aliis nunquam risum paria-
mus: & vt vno complectar verbo, Epictet-
um totum, & sustinere aduersa, & abstinere
voluptatibus abunde didicerimus. Vide,
quam singulatim ad Epictetum tuum effin-
xeremus . . . eum nostram: vide, quam & ci-
to ne hac quoque parte Stoici non essemus,
qui nos admonitos volunt, tamdiu defice-
re hominem, quamdiu non proficit. Id
quod, quanquam in ceteris admiratus sum,
in me tamen vno vel maxime: qui cum
semper in Lyceo vel Academia, nunquam
in Porticu sim versatus, ita victus sum ora-
tione senis, vt in eius sententiam non pedi-
bus modo, sed manibus quoque & toto
corpore discesserim. Indicem Græcorum

librorum, qui mecum hic diuersantur, cum Manuelis epistola, quod tuæ litteræ postulant, ad te mitto. Indicem tuorum itidem desidero. Laurentio iuniori, meo nomine, salutem dicito, ad quem scripturus eram, sed pudor deterruit, ne videar hominem litteris compellere. Vale.

EPISTOLA XIII.

IOANNES PICVS MIRANDV-
LA THOMAE MEDIO S.

Fabellam sibi dedicatam grato & liberali animo deprecatur.

QUod fabellam tuam, & eam festiuam quidem atque concinnam, meo nomine nuncupaueris, indicio mihi fuit & doctrinæ tuæ, & singularis in me beneuolentiæ. Grauis vtraque causâ, quæ me ad te amandum vrgeat & impellat, vtra, nescio, magis. Vt enim in amore (quod in proverbio est) mutuû non reddidisse flagitium est, ita laudatissimum hominem, etsi non prouoceris, non amasse, aut rustici est ingenii, aut sane improbi. Vide igitur, quam me geminis, vt aiunt, funibus ad amicitiam non vocas modo, sed trahis, quando nec in ea est fabella quidquam, quod do-
stri-

Arinam, quod ingenium non oleat. Nec de me bene mereri magis præclare poteras, quam egregiæ fabellæ * dicatura meo nomini tam amice, tam liberaliter consulere: cuius argumentum tantum abest, ut vel negligam, vel accusem, ut etiam summo-pere probem. Mea enim semper fuit sententia, cui neque ex doctis quemquam reclamaturum puto, acrioris esse ingenii, iocularia hæc & fabellas scribere, modo id (quod præstitisti ipse quam cumulatissime) erudite & eleganter fiat; quam de grauissimis rebus vel ornate disseruisse. Quippe cum operosius longe, ex limo, quam ex ære aurove decoram effinxisse statuam, arbitramur; cur non itidem erit de humili, quam de sublimi materia, insignè aliquid dictitasse, & pluris certe negotii, & ideo etiam laudabilius? Illorum operi argumenti dignitas lenocinatur; hi quidquid dignum, afferunt, id totum de scriptoris penu depromitur, nihil ipsa materia, velut asymbola, conferente: illis natura sedulo opitulatur; hi aduersus naturam certe contendunt. Quod etsi ita sit, non ibo tamen inficias, inter has, quas dixi humiliores materias, aliis alias mirum in modum præstare, & esse etiam id generis nonnullas ita iacentes, ita

D 2

infi-

* Plinii vox in Operis præfatione.

insipidas, vt nulla vi aut inuolante verbo-
rum attolli satis & scite condiri possint:
quod vitii his nunquam inesse potest, quæ
venustæ iocorum vrbani- tate refarciuntur.
At vero summis subfelliis constituendas eas
duco, quæ cum salium lepore admixtam
habent ætatum, personarumque graphicam
exscriptionem, quod & habent ea omnia, quæ
comicorum sunt, & tu in ea, quam ad me
dedisti, fabella pulcherrime imitatus es.
Quantum ibi argutiarum? quæ salium op-
portuna & ingeniosa permixtio? vt delectat,
vt lepida, vt absoluta est vndique, & si qua
materiæ humilitate sordidiuscula & debilior
apparuerit, orationis luce & dignitate seip-
sam erigens, & nitorem ac nervos assumens!
ea est profectò (vt paucis dicam) quæ se a
litteratissimo homine profectam, liquido de-
monstret. Verum inter cetera omnia illa,
mihi præcipue cordi est morum, ætatum,
personarumque exquisita & commodâ no-
tatio, in qua vnam prudentiam tuam, eam-
que non mediocrem, velute specula longe
prospicio. Videres vellem, quem mihi
cachinnum, moueat octogenarius antistes,
qui vtcunque cetera succedant, hoc tamen
continue saxum volvit, vt alicunde pecuni-
am corrodat, quod vitium senibus cognat-
um & familiare semper fuit. Quid dicam
de

de parasito nostro, qui a parcissimo sene cœnam * Saliarem dissimulans extorquet, qui ipsum, ut ita dicam, singularissime pumicem emungit. Nulla est, mi Thoma, in ea fabella verbum, quod non sibi quoddam peculiare palmarium vindicet. Sed neque meum est referre, quæcunque olfeci, neque his sum naribus, quæ olfecerint omnia. Hoc tibi constet, rem aut gratam magis, aut iucundam mihi contigisse nunquam. Et ipsam igitur intra hos lares, & te ipsum intra animum recepi. Habes, mi Thoma, quod, etsi tu petis, petendum erat a me: mutua est inter nos amicitia, quam ipse, ut te virum decebat præstantissimum, a Musis auspiciatus es. Reliquum est, ut quoties vel re mea, quantulaeunque est, vel opera indigueris, de mea in te voluntate periculum facias. Neque enim, si quæ dabitur occasio, vllum erga te officii genus prætermittam, quod ipse aduersum me in amicitiae vestibulo fecisti prior. Vale.

D 3

EPI-

* Pompeius Festus: *Salis* [sacerdotibus] per omnes dies, ubique manent, quia ampla ponuntur cœna, si qua alia magna sunt, *SALLARES* appellantur. Adde Horat. lib. I. Od. XXXVII.

EPISTOLA XIV.

IOANNES PICVS MIRANDV-
LA, CONCORDIÆ COMES, SVO
NICOLAO LEONICENO S.

*Nicolaum, de quo diu nihil cognouerat, in op-
pidum & villam suam inuitat.*

IAm sæpius & pluribus tecum per litteras collocutus fuisset, Nicolae suauissime, si vbinam esses, mihi aut nuncio, aut litteris, aut rumore notum fuisset. Ego vero id anxie a multis percunctatus fui, dubium ab omnibus responsum accepi. Tandem superioribus diebus in manus meas inciderunt Antonii Fauentini, grauissimi philosophi, ad Thomam Frignanum litteræ, ex illis te esse Florentiæ, quod mihi tunc gratissimum fuit, accepi. Hoc simulac intellexi, litteras per tabellarium ad te Florentiam dedi. Vanum fuit iter, neque enim illic te reperit: dolui summopere. Hodie Thomas significauit te Florentia discessisse, & Bononiæ esse: illico has ad te deferri iussi, in quibus quidem neque meam in te beneuolentiam, neque singularem amorem pluribus aperire nitar. Neque enim de nostra in te voluntate tibi vel paucillulum quidem subdubitandum, nisi me & egregiæ virtutis tuæ, & tuorum in me officiorum (quod

(quod meum non est) oblitum existimares. Non potui autem non mirari summopere, quod tum ex urbis tumultibus te eripuisti quæsiturus sedem, in qua vivere & tranquille posses, & incunde; hoc oppidulum nostrum aut certe oblitus sis, aut certe contemseris. Visus es, Nicolae, diffidere aut voluntati meæ, aut facultati. Ut vero hæc tuis meritis minor; ita illa tua maior, opinione. Gratum mihi erit, si me tui consilii admonueris; gratissimum omnium, si meos lares tibi communes non dedignaberis, mecum otjaturus, dum ceteri cum Marte negotiabuntur. Reliquum * Io. Grammatici ad te mitto, quod per multos dies non inuentum, nunc repertum est. Tuus sum, & te exspecto. Vale. Mirandulæ, die xx Iulii M cccc lxxxii. Cura omni diligentia, si me amas, habere indicem omnium librorum, qui in bibliotheca Sancti Domini- ci reperiuntur. Mitte, vel tecum affer. Vale iterum.

Villam exædificaui suburbanam, amœnam satis pro loci & regionis conditione. Carmen longum de ipsa composui, & tibi domus suavis, & carmen erit non iniucundum. Iterum Vale.

* Vide Epist. XXV. extrem.

EPISTOLA XV.

IOANNES PICVS MIRANDV-
LA ANGELO POLITIANO S.

*Laudes sibi tributas deprecatur, & in aucto-
rem refundit.*

QUod proximis litteris tuis me tantope-
re laudaris, debeo tibi tantum, quan-
tum ab eo absum, vt merito lauder. Id
enim debetur cuique, quod gratis dat, non
quod perfoluit. Quare & ipse id totum ti-
bi debeo, quod de me scribis, cum in me
tale sit nihil. Cum id mihi ipse nullo pacto
deberes, id totum tuæ fuit humanitatis, &
singularis in me beneuolentiæ. De cetero,
si me examinaris, nihil inuenies, nisi tenue,
humile, & angustum. Nouitū sumus atque
tirunculi, qui ex inscitix tenebris pedem
modo mouimus, promouimus fere nihil.
Benigne nobiscum agitur, si inter studioso-
rum ordines referamur. Habet docti no-
men quiddam aliud, quod sit tibi & tui si-
milibus peculiare: mihi tam grandia non
conueniunt, cum eorum, quæ in litterarum
studiis sint præcipua, nihil non solum ex-
ploratum habeam, sed nec adhuc etiam, ni-
si per transfennam, viderim. Conabor
quidem (id quod nunc ago) talis esse ali-
quando, qualem nunc me prædicas, & esse
aut

aut iudicas, aut certe velles. Interea imitabor te Angele, qui te Græcis excusas, quod sis Latinus; Latinis, quod græcisses. Simili & ego utar perfugio, ut poetis rhetoribusque me approbem propterea, quod philosophari dicar; philosophis, quod rhetoricissem & Musas colam. Quanquam mihi longe aliter accidit, atque tibi. Quippe ego dum geminis, ut aiunt, sellis sedere volo, utraque excludor, ritque demum (ut dicam paucis) ut nec poeta, nec rhetor sim, neque philosophus. Tu ita utrumque imples, ut, utrum magis, haud satis constet, quæ & Græcam & nostram Minervam ita pulcre amplectaris, quasi cygnus utriusque linguæ, ut, quæ instituta sit, quæ genuina, non facile discerni possit. Nam ut de Latinis taceam (de his enim cui e primo loco cesseris?) quis credat (ut de * Hadriano ille) Romanum hominem tam Græcæ loqui? Iurabat Emanuel noster, dum tuas legeret, non esse tam Atticas Athenas ipsas. Is es, mi Angele (faceat adulatio) cui ex nostris unus aut alter, ne dicam nemo, con-

D 5 feren-

* Aurelius Victor iunior: *Hic Græcis litteris impensissimè creditus, a plerisque Græculus appellatus est. Eutropius: Facundissimus Latino sermone, Græco eruditissimus fuit, sive, ut Pænius interpretatur, γλωττὴν τε τῆς Ἰταλῆος καὶ τῆς Ἑλληνικῆς ἐξέλαμψε.* Adde Spartianum in vita cap. I.

ferendus sit. Quod si plures essent tales, non haberent hæc sæcula, cur inuiderent, antiquitati. Incumbe, quæso, & litteras, quantum potes, a situ recipe, ne nitor ille Romanæ linguæ iniuria temporum penitus obsolescat. Excude semper aliquid nouum, quod rem Latinam adiuuet & illustret: & quæ domi habes, fac tandem exeant in communem studiosorum vtilitatem. Ego quidem, vt te ipsum, ita tua omnia amo atque desidero, tum eo magis, quod te mihi exemplar proposui, ad quod effingar, etsi is es, quem, vt sequi omnes debent, ita consequi pauci possunt. Vale.

EPISTOLA XVI.

IOANNES PICVS MIRANDV-
LA PAVLO CORTESIO SVO S.

*Vtilitatem commercii litterarum commendat:
& Cortesii epistola non tam delectatum se,
quam pronosatum, declarat.*

BEne cogitas, Paule, mittamus crebro epistolas, vt qui locorum interuallis, diuidimur, epistolarum. certe vicissitudine coniungamur. Leuare solet absentum desiderium, si quam domi illorum aut statuam fortasse habeas, aut imaginem. Mihi vero inter imaginem & epistolam hoc interesse vide-

videtur: hæc mentem; corpus illa effigiat;
illa extrema tantum delineat; hæc intima,
etiam plane exprimit & effingit: illa amici
quasi tunicam & amictum; hæc verum no-
bis amicum repræsentat: illa carnis colores
figuramque, quod potest, æmulatur; hæc
cogitationes, consilia, dolores, gaudia, cu-
ras, omnes denique affectus: &, quæ ipse
sibi vix quisque præsens loquitur, secreta a-
nimi ad amicum absentem fidelissime trans-
mittit: hæc denique viuum & efficax; illa,
emortuum & mutum simulacrum est. Missi-
temus has igitur inuicem animorum imagi-
nes, tu quidem, quas potes, aureas & ar-
genteas; ego vel æreas, vel testaceas. Sic
enim extra omnem erimus iniuriam loco-
rum & temporum, sicut nec ipsa animi vis
aut loci intercapedines, aut temporum mo-
ras, nouit. At vero illud quantum est,
quod ego tibi debeo, Paule officiosissime,
qui me ad hoc officium prior vocasti, tali
præsertim epistola, quæ me adeo tenuit &
oblectauit, ut multos iam dies nulla me ma-
gis lectione meminerim oblectari. Est
enim plena facundiæ, plena gratiarum,
plena amoris & beneuolentiæ: expectabas
fortasse, ut dicerem, plena mearum lau-
dum. Equidem eram & hoc dicturus: non
enim adeo ferreus, aut, si hoc mauis dici,
adeo

adeo sum philosophus, vt amicorum laudationibus non oblecter, quæ si sunt veræ, meipsum mihi; si falsæ, illorum mihi amorem voluntatemque commendant. Facile igitur impetrabo a mea philosophia, vt tuas epistolas & crebro legam, & cum voluptate, etiam qua parte me laudant: sed non illud tam facile, vt in rependendo officio hoc litterarum satis ciuilis appaream, aut non ingratus. Ita enim imperiosa domina me distringit, ita pensum exigit quotidie, ita denique totum me occupat, vt vix quidquam de me mihi etiam ipsi reliquum sit: sed qua tu es humanitate, & epistolas etiam malas, cum scribemus, & silentium æqui boni consules, cum tacebimus. Politianus, communes deliciae, te salutat. Vale.

EPISTOLA XVII.

IOANNES PICVS MIRANDV-
LA TROILO MALVETIO S.

De libello, quod dono acceperat, gratias agit.

Libellus tuus de fortibus tanta me affecit voluptate, quanta solet is affici, cui optima fors contigerit. Ago tibi ingentes gratias, quod me tuarum lucubrationum fece-

ce-

ceris participem, talium præsertim, in quibus & disputandi subtilitas, & multiplex variarum rerum cognitio facili apparet: quorum alterum ingenii, alterum diligentia laudem habet. Nugas nostras, quas desideras, propediem ad te dabo. Incertum enim, utrum indignius, illarum te lectione, occupatissimum iurisconsultum, detineri, an desiderio amicissimum hominem diu suspendi. Vale, & me ama: Ferrar. xix Maii M CCCC LXXXII.

EPISTOLA XVIII.

IOANNES PICVS MIRANDV-
LA THADEO VGOLINO S.

Laudibus suis ita respondet, ut, quod bonum in se, Deo; sequiora sue imbecillitati tribuat.

GRatissimas habui litteras tuas, plenas amoris, fidei, & caritatis, non ob id tantum, quod tu mei memineris, sed quod in illis me amice admones, ut ego ipse mei, id est, bonorum studiorum, &, quam dedi, expectationis sustinenda meminerim. Equidem infirmitatis meae conscius, nihil vel mediocre de me polliceri ausim: sed ille, a quo omne bonum, Pater luminum cle-
men-

mentissimus, vt antehac dedit, vnde de nobis aliquid sperarent homines; ita dabit in posterum, vt tam bene conceptam opinionem frustra non habeamus. Romam propero, vbi de nostris studiis periculum, vel cum periculo faciemus. Si quid profecerimus, Dei est munus, illi laudes & gratia: si quid defecerimus, nostra est imbecillitas, nobis imputato. Ceterum ego sum tuus, vt qui, ob tuam & vitæ & morum integritatem, vix Hieronymo nostro in te amando primas concesserim: Vale, ex Fratta.

EPISTOLA XIX.

IOANNES PICVS MIRANDV-
LA THOMAE MEDIO S.

Comœdiam, sibi transmissam laudat, & ad nouæ elaborationem hortatur.

Solidius nunquam me oblectatum memini, quam nuper, dum tuam Epirotam legerem, fabellam procul dubio facetissimam, cum argumenti festiuitate, tum stili eruditione, pascas etiam comœdias prouocantem. Quid enim has nouitias dicam, ineptas plane & infacetas, quæ auctorum infantium facile declarant? Digna profecto fuit,

fuit, quæ Hermolao Barbaro, nescio an tuo, quam meo magis, nominatim dicaretur, cui vni omnes litteratos tantum debere existimo, quantum vix debent antiquitati. Quod me ea minime fraudaris, fecisti pro tua in me antehac perspectissima beneuolentia. Nec est quidquam apud me tanti, quod si tibi quasi mutuum militem, relatum abunde gratiam putem. Comœdiæ nouæ, quam mihi polliceris, iam expectans inhio. Neque est quidquam, quod ea magis optem, præter vnum ad nos aduentum tuum. Quem, nisi ad decem dies hinc mihi abscedendum foret, ut ex Sita nostro te cognouisse arbitror, effragiando certe, abs te impetrassem. Est enim ex his conuicere, quæ scripsisti, quid sit futurum amœnitatis in consuetudine, quid in ipso conuictu, quid in uinis vocibus, quæ profecto latitantem habet energiam, quæ altius animum * voluptet afficiatque miris modis, qui omnibus scriptionibus longe præponderant. Sed quando hoc non licet, interim a me comœdiæ materiam non expectes. Malo vtrumque e tuo penu promas, ut Thomam Medium, non medium, sed totum fabella sapiat. Vereor enim, ne obsequendo tibi hebetudo ingenii mihi iacturam

ram

* ex Apuleii *Soluptari*, tanquam Passiuo, formatum.

ram fieret, & ex eo, quod de nostro admitteret, ab opifice opus degeneraret. Apud me nihil est non expositum, insulsum, fatuum, plebeium. At desiderant hæ comædiæ nescio quid secretiorum rerum, salsum, mordax, elegans; acutum, tibi tuique ingenii amœnitatibus peculiare. Quare rem matura, mihi futuram quâ gratissimam, ut quando te coram frui non licet, fruatur, hac ratione vel absente. Quod si, ut dixi antea, tam citus hinc mihi discessus non fuisset, profecto aliquot dies & genium simul & ingenium excoluissimus. Vale.

EPISTOLA XX.

IOANNES PICVS MIRANDVLA
LA MARSILIO FICINO S.

*Totum se esse in Chaldaicis & Arabicis libris
euoluendis declarat, & suspensionem amici
sinistram deluit.*

Non poteras opportunius Maumetem tuum Latinum repetere, quam hoc tempore, quo me propediem Maumetem ipsum, patria lingua loquentem, auditurum spero. Postquam enim Hebraicæ linguæ perpetuum menssem, dies, noctesque inuigilaui, ad Arabicæ studium & Chaldaicæ

cæ totus me contuli, nihil in eis veritus me profecturum minus, quam in Hebraica profecerim; in qua possum, nondum quidem cum laude, sed citra culpam epistolam dictare. Vide, quid possit impetus animi: vide, quid labor & diligentia, etiam ubi sint vires infirmiusculæ. Animarunt autem me, atque adeo agentem alia, vi compulerunt ad Arabû litteras Chaldæorumque perdiscendas libri quidam vtriusque linguæ, qui profecto non temere, aut fortuito, sed Dei consilio & meis studiis benefauentis Numinis ad meas manus peruenerunt. Audi inscriptiones, vadimonium deferes: Chaldaici hi libri sunt, si libri sunt, & non thesauri: imprimis Ezræ, Zoroastris, & Melchiar, magorum oracula; in quibus & illa quoque, quæ apud Græcos mendosa & mutila circumferuntur, leguntur integra & absoluta: tum est in illa Chaldæorum sapientum, brevis quidem & salebrosa, sed plena mysteriorum interpretatio. Est itidem & libellus de dogmatis Chaldaicæ theologiæ, tum Persarum, Græcorum, & Chaldæorum in illa diuina & locupletissima enarratione. Vide Marfili, quæ insperata mihi bona irrepserunt in sinum. Cur non ego & cornucopiæ iam mihi nactus videar? Sed quid de Arabicis? in quibus & Maumet Toletini episto-

lx, & Abulgalen, qui Auerroën audiuit, (& quod te magis tanget) Adelandi cuiusdam, qui sub Ammonio, Plotini magistro, in Ægypto philosophatus est, multæ sunt, quæstiones, Deus bone! quam Pythagoricæ, quam plenæ priscorum dogmatum & secretioris disciplinæ! inuasit statim animum efficax votum, posse hæc, per me, absque interprete, euoluere & perscrutari. Atque hoc nunc ago, hoc indefessus assiduusque saxum voluo: hic est, Marfili, meus Cupido, hi mei ignes, qui non fluxam & vanam, sed firmam mihi non pollicentur iam, sed præstant voluptatem, veram imaginem futuræ gloriæ, quæ reuelabitur in nobis. Sed redeo ad tuas litteras: tuus Maumetes Perusianus est, quo cum rediero, (absum enim ob pestis suspicionem) ibit ad te continuo. De Plotino, quod scribis, haud satis intelligo, hoc scio, non excidisse mihi Plotinum, quem non in manibus habendum modo, sed discendum adeo mihi & semper censeo, & nunc quoque censeo. Si tu quidquam de me, vel apud Mithridatem, vel apud Petrum Leonem conquestus es, non potest non iniuria id a te factum in me, qui tibi & tuis rebus, iniurius nunquam vlla ex parte fui: quid tamen illud sit, adhuc nescio, volens

Iens nescio: Pythagoricus sum, apud quos
 * nihil sanctius, quam amicitia: & si quid
 est, quod inter nos vel labefactare possit, vel
 minuere; vt dicunt, abeat in Zephyros. Va-
 le, & me ama, qui tuus sum, æque atque
 olim fui. Ex Fratta.

* Pythagoras apud Laertium appellatur *ἰκανὸς τῆς φι-
 λίας ἐργατίας.*

EPISTOLA XXI.

IOANNES PICVS MIRANDV-
 LA HIERONYMO DONATO S.

*Litterarum negligentiam non tam excusat,
 quam ingenue fatetur.*

IAm diu, quæ mea est negligentia, ad te
 nihil scripsi: ea vna fuit in caussa silentii
 huiusce nostri. Patiar me hoc crimine a
 te censerī, negligentia scilicet, alioquin,
 nec obliuiosum virum, nec amicitiarum
 desertorem, quas mihi aduersus id ingenii
 amicos, quo est Donatus, non temporarias,
 sed perpetuas omnino statuo.

EPISTOLA XXII.

IOANNES PICVS MIRANDV-
 LA HERMOLAO SVO S.

*Dum alienas bibliothecas excussit, libros ex
 sua petitos, a qua aberat, non potuisse se*

*mittere, interea Apuleii fragmentum in-
venisse, & totum in conciliandis Aristotele
& Platone esse significat.*

DEdi ad te litteras superioribus diebus
per Sitam nostrum, nescio an delatae
fuerint. Commentaria, quæ petebas, in
Aristotelem, cur non acceperis ex eodem,
te intellexisse non dubito: venient, cum pri-
mum ego ad bibliothecā meam rediero, qui
alienas huc in præsentia exploraturus veni.
Nec est cur vix me pœniteat: adeo multa
hic reperi, cum Græca, tum Latina, ad hu-
maniores litteras eruditamque philosophi-
am facientia. Quin & hac ipsa die, qua
hæc dabam, incidit in manus Apuleii frag-
mentum de interpretatione. Opus est eru-
ditum, & quod Apuleii plane esse cogno-
scas, sed mytilum mancumque. Scirem,
abs te libenter, isthicne, aut vsquam, quod
scias, integer habeatur, quanquam cum
tua edideris, quæ habes sub incude, non
erit amplius, cur Apuleium desideremus.
De studiis meis ego quid ad te scribam, ni-
hil habeo, nisi assiduam me in Hermolao
esse, mearumque noctium maximam par-
tem in tuo * Themistio vigilare. Diuer-
ti

* quia Hermolaus Themistium Latine versum edide-
derat, de quo infra forsan Epist. XXXV. dicemus
plura.

ti nuper ab Aristotele in Academicani, sed non transfuga, ut inquit ille, verum explorator. Videor tamen (dicam tibi, Hermolae, quod sentio) duo in Platone agnoscere, & Homericam illam eloquendi facultatem, supra pro fam orationem sese attollentem, & sensuum, si quis eos altius introspiciat, cum Aristotele omnino communionem, ita ut, si verba spectes, nihil pugnantius; si res, nihil concordius. Quod si quando dabitur, id quod votorum meorum summa est, tecum ad dies aliquot philosophari, agemus de iis coram latius, & sensus huius mei periculum aliquod faciemus. Vale, cui nostri decus. Florentiae. M CCCC LXXXIV. VI Decembris.

EPISTOLA XXIII.

IOANNES PICVS MIRANDV-
LA FRATRI BAPTISTAE MANTVA-
NO CARMELITAE S.

*Poemata Mantuani laudat, Philostratum
ut sibi remittat, & Zachariae philosophi
exemplar adiiciat, petit.*

Salue pater optime. Olim ad te non scripsi, sed interim legi, quae tu scripsisti, divina scilicet atque sanctissima illa tua poemata, in quibus ea rerum maiestas, is splen-

dor est eloquentiæ, vt certatim in illis pal-
mam sibi vindicare verba atque sententiæ
videantur. Felix, qui velis optima, ea-
dem possis: felices nos, quibus non solum
legere, quæ scripsisti, sed etiam te amare,
te videre, te alloqui, datum est. Diues
hic mihi materia, & quæ non epistolam, sed
iustum volumen impleat, si euagari me in-
laudandis tuis poematis, vel imbecillitas no-
stra sineret, vel pudor tuus. Hoc vnum
dixero, delectari me adeo lectione tuorum
carminū, vt fere quotidie, cum me vel tædi-
um vel fatigatio ceperit, in illam, quasi in
hortum, solitus sim secedere. Vnde ani-
mo tanta semper oboritur voluptas, vt ni-
hil cupiat magis, quam iterum fatigari, vt
iterum recreetur. Philostratum de Apol-
lonii vita, si satis illo es vsus, desidero, &
Zachariæ philosophi, quem te nactum Ro-
mæ dixisti, exemplar cura vt aliquando ha-
beam, prætereaque indicem bibliothecæ
vestræ Bononiensis, si tuoid commodo fie-
ri potest. Vale.

EPISTOLA XXIV.

IOANNES PICVS MIRANDV-
LA C. F. S.

*Summum virum sibi conciliare parat, eique
sua defert officia.*

QVæsitum diu apud me fuit, tecumne
silentio, an litteris agendum foret. Quæ
res utpote ansam vtrinque habens, cum
nunc in hanc, nunc in illam partem a me
iudicaretur, in causâ fuit, cur in hoc usque
tempus tecum siluerim. Videbatur enim
præ auribus, præsertim occupatissimi, le-
vioribus his nugis obstrepuisse, non minus
impudens, quam importunum, & erat, quod
ad te scriberem te dignum, penitus nihil.
Rursus si hominem, qua tu es, dignitate in-
signem, de me optime meritum, quando
coram non possem, per litteras non venera-
rer, ab officio procul dubio deficiebam.
His cum diu fluctuasset animus, vicit tan-
dem pudorem pietas, persuasitque audacu-
li & temerarii subeundam potius notam,
quam obliuiosi hominis vel negligentis. Ac-
cipe igitur C. F. quæ me excipiebas semper,
cum isthic eram, hilari & porrecta fronte,
litteras meas, ineptas illas quidem & in-
compositas, sed fidei erga te meæ, sed de-
ditissimæ tibi profecto voluntatis grauissi-
mum testimonium. Quibus hoc vnum ti-
bi in primis significari volo, nihil esse, quod
magis cupiam, quam dari mihi occasionem

aliquam, qua tester dilucide apud te reliquam meam in te fidem, pietatem, & obseruantiam. His enim si de nobis periculum aliquando feceris, ita me inter eos, qui tibi dediti sunt, superiorem esse cognosces, vt tu ceteros tui ordinis antistites virtute, doctrina & sanctimonia mirum in modum antecellis.

EPISTOLA XXV.

IOANNES PICVS MIRANDV-
LA BALTHASARI MILLIAVAC-
CAE S.

Tarditatem responsionis excusat, & quam grate sibi fuerint superiores litterae, declarat, simulque Ioannis Grammatici commentarios petit.

MIraberis, & quidem non iniuria, responsum a me litteris tuis vel longe serius, quam tu fortasse desiderabas, & ipsae litterae tuae merito postulabant. Id cur ita euenerit, paucis accipe. Iturus erat ad vos, eisdem ferme diebus, quibus tuas accepi, vir sane probus, sed mihi antea ignotus, negotiari sese aiebat Mediolani: opportunam mihi profectionem duxi, qua fieret, vt per fidum nuncium, & quod inprimis optabam, sine mora litterae meae tibi redderem.

rentur. Sed Austrum perculi! nam cum ille in mensem discessum suum perendinando distulisset, discessit tandem, sed me penitus ignaro. Mihi vero cum iam specerti nuncii factus essem negligentior, litterarum obliuio pene surrepserat. Nunc demum cum tua ad me epistola in manus incidisset, velut obdormientem illico excitauit, admonuitque temporis sine officio prætermissi. Dolui (Deum testor) non mediocriter, & nunc quoque doleo, nec ideo hæc dicta velim, vt me excusem, sed vt accusem potius: facile patiar negligentiae damnari me, &, in quam malueris poenam, abs te vocari. Nunc ad litteras tuas. Accepi & ex litteris ipsis, & ex libris Græcis, quorum tu mihi copiam tam liberaliter, tam amice fecisti, voluptatem non mediocrem, non tam quod eorum vsus ad mea studia plurimum faceret, quam quod perpetuæ inter nos futuræ necessitudinis fundamenta iecerimus. Quam vnā pluris facio, quam aut Sunandii aut Ptolemæi vniuersam bibliothecam. Tantum enim abest, vt litteratorum hominum amicitias negligam, vt nihil mihi aut curæ, aut cordi sit magis. Scio autem quem tu inter litteratos homines tibi locum vindices, quandoquidem doctrinæ, eruditionis, humanitatis tuæ euidentissimum mi-

hi argumentum fuit epistola tua. Quare ni te amem plurimum, dedidicerim profecto me, & faciam longe aliter, quam consueverim. Amo igitur vnice, quamuis te nunquam viderim. Amo ita ex animo, vt ex animo magis, paucos amem, vt demum accedere ad familiaritatem quidem possit, nostram, ad amorem non possit. Et si quid id est, quod possit, accedet illud omne aduentu huc tuo, quem & litteris tuis tute vltro pollicitus es, & nos ita ardentem petimus, vt impatienter desideramus. Ioannem Grammaticum in Physica & Aristotelis Metaphysica si mihi compararis, perpetuo me tibi officio deuinxeris. Nam & apud me non sunt, & sum eorum magna in expectatione. Vale.

EPISTOLA XXVI.

IOANNES PICVS MIRANDV-
LA IACOBO FELTRINO S.

Gratas sibi litteras, sed illud ingratum fuisse ait, quod notatum emendatumque in scriptis nihil viderit, quae castiganda obtulerat.

Litterae tuae, si quando alias, nunc me maxime oblectarunt, quibus eam de me existimationem apud te esse cognoui, quae ne fingi quidem voto melior possit. Vnum illud me perturbauit, quod cum in iis, quae ad te scripsi, nihil notaueris, suspicionem fe-

fecisti, ne cuncta notâ digna existimaueris. Tunc enim vel placuisse plurima credidissem, cum displicuisse aliqua significasses. Quo fit, vt ne testimonio tuo alioquin probatissimo in mea causâ satis confidam: amas enim nostra omnia, perinde atque nos, & cum ex innata ingenii tui facilitate cunctos toleres, id tibi præcipue in rebus nostris accidit, quia id omne, quod in nobis est, ex tuo fonte manauit. Equidem æmulari te, tuis perstare vestigiis, nec desisto, nec desinam, vtinam te aliquando consequar. Sed hoc doleo, quod locorum intercapedine fiat, quo minus te, altissimos philosophiæ locos, vt soles, grauter pertractantem, coram audiam. Quod cum eadem, quæ dicis, per epistolas mitti possunt, id quod impetratum abste maxime velim; habet tamen, nescio quid, viua vox, quod magis afficiat * efformetque discipulum. Vale.

* Plures libri *afformet* inusitate; vetus Parisiensis *efformet*; sed & hoc verbum in barbaris scribit Vossius.

EPISTOLA XXVII.

IOANNES PICVS MIRANDV-
LA HIERONYMO DONATO S.

Gratias agit de renouato litterarum commercio,

*cio, & carmina, quæ acceperat mutua, alii
reddita fuisse docet.*

ACcepi litteras tuas, & suaves profecto
& eruditas, quibus non aliter oblecta-
tus sum, atque olim tua consuetudine, cum
Patauî essem, quoties ea mihi fruendi occa-
sio offerebatur, cuius quidem & cupidus
& appetentissimus, præter tuam etiam opi-
nionem, semper fui. Neque enim latebat
me, quam dulce, quam amœnum esset Do-
nati ingenium, quam bonis omnibus disci-
plinis omni demum virtute exuberans vn-
dique atque refertum. Sed ita est profecto, mi
Hieronymè, ita mihi persæpe contingit: fa-
cultas & libera & expedita eius, quam ma-
xime rem cupimus, adipiscendæ, inertes
nos facit & negligentes. Dum enim id, quod
hodie prætermittimus, [&] cras fieri per-
quam commode speramus; sit demum, ut
ex hac supina dilatione nostra, conuiuenti-
bus nobis, effluat annus. Sed quando res
ita recidit, fecisti tu quidem perpulcre, qui
me nunc etiam ad hoc officii genus obdor-
mientem tuis litteris excitasti, quo utar ad-
versum te sæpius in posterum, & te, ut iti-
dem facias, rogatum maxime velim. Quod
attinet ad tua carmina, fuerunt illa quidem
dum essem Patauî, apud me complures di-
es, meminique me libelli amœnitate & lepi-
dissi-

diffima versuum compositione delectatum plurimum, sed nisi fallor, antequam illinc abscellerim, Ramusio reddita sunt. De ceteris, quæ aut in me, aut mea sunt, ita constitutum habeas, ut vel eis pro tuis usus sis, vel certe & mihi & amicitiæ nostræ satisfurus iniuriam. Vale.

EPISTOLA XXVIII.

IOANNES PICVS MIRANDV-
LA ANGELO S.

Carmen de amoribus suis Palitiano perpoliendum & emendandum commendat.

Cum tenues Musas meas, quibus, dum per ætatem licuit, de * amoribus meis iocatus sum, in libellos quinque digesserim, mitto ad te illorum primum, missurus reliquos, si in hoc vno amicum experiar te, non assentatorem. Ea enim lege ad te veniunt, ut castigentur & vapulent, ut erratorum pœnas & vngue & obeliscis luant. Adhibe igitur te illis æquum iudicem, non iniquum, hoc est, seuerum, non indulgentem. Nam quæ maior iniquitas, quam amicum fallere, de te sibi omnia promittentem. Non eo usque ingenio delicato sum, ut alienas lituras fastidiam: non adeo mihi bellus videor,

* adde supra Epist. XII.

deor, vt censorem vel negligam, vel accussem. Quin forte nec tu, nec quispiam crederet, quam hæc mea mihi non satisfaciant: quam in iis etiam, quæ magis placent, ne sim (vt inquit ille) Suffenus, timeam. Nimirum omnes fallimur, nec videmus manticam, quæ in tergo est. Quare operam tuam, in re honesta & liberali, amicissimo homini ne deneges, tam multo præsertim studio, tam ex animo eam efflagitanti. Quod si is essem, a quo in eiusmodi re tibi gratia referri posset, non tacerem Græcum illud: * Lysippum Apellis, & Apellem Lysippi alterna opera vicissim vti solitum. Vale.

EPISTOLA XXIX.

IOANNES PICVS MIRANDV-
LA ANGELO POLITIANO S.

*Amatorias elegias reddi: & Epictetum atque
Homeri translationem concedi postulat.*

CVM superioribus annis Florentiæ essem, amatorias elegias quatuor apud te reliqui, quas, vt fit, exercendi ingenii gratia per id tempus pene puer effinxeram. Erant illæ

* Exemplum habet Plutarchus in Iside & Osir. εν δὲ
Λύσιππῳ ὁ πλάτης Ἀπελλῇ ἐμίμψατο τὸν ζωγρά-
φον, &c.

illæ quidem insulsæ, ineruditæ & leues, quæ
auctoris ætatem & inscitiam facile præ se
ferrent: tu tamen illas, non pro rei merito,
sed pro tua benignitate, vel indulgenter ap-
probasti, & ob id ipsum, ut fidem faceres,
quod approbasses, exemplaria petisti, pro-
fecto non ignarus, ea esse animis adole-
scentum ad virtutem, acerrima incitabula,
ut laudis cupiditate illecti, quam libauerint
gloriam, mox degustare altius enitantur.
Ut enim desperatione vires & iacent protin-
us, & frigent, ita spe attolli, atque inflam-
mari nemo est, qui dubitet. Sed iam ætatis
patrocinium tollitur, & quibus antea sub-
signabatur erroribus, nunc vitio mihi ver-
tetur, quod non eos iam maturior annis, aut
repurgauerim melius, aut deleuerim. Quæ
igitur apud te carmina ex nostris sunt, si me
amas, aut remittas ad me, aut laceres, aut
igni tradas. Ea omnia elaborata magis, &
complura alia, quæ postquam isthinc abs-
cessi, mihi per otium exciderunt, breui tuæ
limæ demandabuntur. Interim quæ sine
amici intertrimento vivere non possunt, ca-
pitali damnentur calculo. Præterea Epicte-
tum tuum, & quæ de Homero in hanc usque
diem a te translata sunt, item quæ de Iu-
liano Medice sermone patrio, & quæcun-
que alia Latino sermone composuisti, ad
me

me missa, omnino velim. Hoc ita a te peto, vt qui impensissime. Ita enim desidero, vt qui impatientissime, neque est, quod recuses, quod ea forte ad vmbilicum nondum deducta sint, quandoquidem omnia, si tua hæc fuerit sententia, clam apud me futura, tibi iam prænuncio atque polliceor. Vale.

EPISTOLA XXX.

IOANNES PICVS MIRANDVLA
MARSILIO FICINO S.

Ductum & auxilium ad Philosophiam Platonicam petit.

MEI semper fuit iudicium, Marsili doctissime, nulla esse in re magis elaborandum, quam vt ab animi nobilitate, qua, Trimegisto teste, post Iouem proximi existimamur, per desidiam atque secordiam nullo pacto degeneremus, idque mihi potissimum semper fuit, vt vndecunque possem, mihi animi cultum & bonarum artium disciplinas compararem. Quod quidem meum consilium, etsi a pueritia vsque constantissimum mihi fuit, excitarunt tamen, sum mopere atque inflammavunt, cum apud te essem superioribus annis, adhortationes tuæ: nec vnquam ardentius magis, quam ex illa

illa in hanc vsque diem me totum litteris addixi. Iam tres annos, Marfili, apud Peripateticos versatus sum, nec omisi quidquam, quantum in me fuit, vt Aristotelicis ædibus, quasi vnus ex eorum familia, non indignus admitterer. Quod quidem etsi haud abunde consecutus sum, quippe quod vix sim in vestibulo: eo vsque tamen processi, vt si non docti & eruditi, quod nec per ætatem licet, studiosi tamen nomen mihi vindicare non dubitem. Sed quoniam & tua semper, & doctissimorum hominum, sententia fuit, qui Academica Peripateticis misceret, eum vtramque sectam & rectius habiturum & locupletius aggrediendam mihi hanc prouinciam existitavi, vt iam pro mei viribus ingenii, pro mæ, quanta maxima potest, assiduitate & diligentia, Platonem cum Aristotele, & vicissim alternis studiis Aristotelem cum Platone conferrem. Verum vt te præmonitore prius, ita nunc adiutore opus est, tuæque erit humanitatis & in me beneuolentiæ, non deesse proposito meo, atque eo quidem tam honesto & liberali, id quod cumulatissime abs te factum censeo, si librum tuum de immortalitate animorum ad me miseris, quo, veluti præmonstratore quodam, in Platonica disciplina profecturum me, vt

F

opto;

opto, ita confido. Quis enim * Ficino, in quo, si vera esset Pythagoreorum sententia, reuixisse Platonem crediderim, non quæque maxima in eo doctrinæ genere de seipso sibi polliceatur? Tu modo mihi non desis, quod impetratum ab te pluribus contenderem, nisi ipsa, quam tu plurimi facis, honesti ratio hoc idem a te contenderet. Si enim pro amicorum utilitate *declinandum* aliquatenus *de via*, & † Cicero noster, & Chilo sapiens, & Theophrastus grauissimus philosophus, existimarunt: nonne erit, in tam honesta petitione amicissimo homini defuisse, flagitium? fac igitur, ut quod iamdiu adhortatione sequor, tua ope etiam aliquando consequar. Qui enim hac in re mihi auxiliari possit, præter te, habeo neminem, quandoquidem ut speciosa alia complura, atque præclara, ita Platoniarum rerum cura apud nostræ ætatis homines penitus exoleuit. Vale.

* Puto abesse aliquid, vel *dūce* vel *præceptore*, vel simile.

† de Amicitia cap. XVII. quem locum vna cum Chilonis & Theophrasti sententia explanat A. Gellius Noct. Att. lib. I. cap. III.

EPISTOLA XXXI.

IOANNES PICVS MIRANDV-
LA HERMOLAO SVO S.

Doces

Docet, non indigere epistolarum fulcris firmiorem amicitiam: & Ptolemæi Musicen sibi mitti postulat.

NON quod quidquam habeā te dignum, quod scribam ad te, scribo, sed iecirco tantum, vt rescribas: alioquin mihi nec caussa est scribendi vlla, nec argumentum. Quippe quod damnarim semper eorum sententiam, qui ad amicos scribendum sentiunt, vt hoc quasi debitum pendatur amicitiae. Est enim hoc totum, scribere & litteras missitare, amicitiae quidem, sed infirmæ & frigidiusculæ, quæ sua vi subnixa non stet satis, quæratque aliunde, vnde consistat. At quæ in ipsis animi secessibus iam penitus radicem egit, quid, amabo, adminiculis litterarum eget? dabo igitur, Hermolæe Barbare, ob id ad te meas, vt, quas maxime desidero, tuas alliciam. Tu contra, ne a me frustra desiderentur, tuas reddes quam cumulatissime. Vt enim infirmi est animi, adhibere litteras, amicitiae quasi tibicines, ne vacillet: ita facilem præstare se amicis, atque beneficum, liberalitatis est & benevolentiae singularis. Vale & Musicam Ptolemæi, si id incommodo non sit tuo, ad me dedas, futuram hic ad dies pauculos. Quid enim te non audacter petam: cui ego iam pridem mea omnia voui dicauique.

EPISTOLA XXXII.

IOANNES PICVS MIRANDV-
LA HERMOLAO S.*De epistola, quam acceperat, doctrinae & be-
neuolentiae plenissima, gratias agit.*

Mihi nunquam aut placui magis, aut de-
bui copiosius, quam hoc tempore, quo
vna epistola ad te mea tam suauis, tam eru-
ditas, tam tui persimiles litteras ad me vo-
carim. Quod si, & abfuisse te Patanio, dum
illic fui, & desiderasse me biennium con-
suetudinem tuam, in causa fui, cur hæc ad
me scriberes, non potest mihi illud, quid-
quid sit, nunc non esse incundum. Tanti,
abunde vnae litteræ tuæ votum omne meum
non adimplerunt solum, sed etiam supera-
runt. Nam vt epistolæ elegantiam, amœ-
nitatem, eruditionem, suauitatem taceam,
cuius lectio, vel beneficii vicem cumulate
exigit, quanti apud me esse credis, quod
tam amanter, tam benigne, atque adeo ex
animo in amicum te mihi dedas, & quo nec
optare mihi quidquam maius ausim, in me
ornando vndique tuam operam tam libera-
liter pollicearis? quod quidem genus officii
non recipiendum adeo, sed mihi ambien-
dum etiam fateri ingenue, nec coram ere-
bescerem, quippe nec ipsi Stoici, vt nosti,

ἀνὰ θεῶν probant, nec inter has, quas Græci *παῖς* dicunt, affectiones, vlla esse potest aut laudabilior, aut honestior ea (si modo inter illas est) quæ dicitur cupiditas nominis & gloriæ. Præstari vero mihi hoc, nec ab vilo vberius potest, quam a te ipso, in quo virtutes omnes, velut singulæ, sibi palmam certatim vindicant, & ego cui debeam libentius, habeo certe neminem. Est igitur hæc mihi pollicitatio tua tam grata, tam appetenda, quam honorifica, qua vel id maxime plurimum gaudeo, quod egregii cuiusdam amoris in me tui, & amantissimæ voluntatis, fidem facit. Habeo tandem, quod vt diu antehac desideravi, ita nunc serio triumpho. Habeo, inquam, Hermolaum, Barbarum, Latinæ linguæ delicias, & bonarum artium omnium insigne promptuarium, mihi non beneuolum solum, sed amicissimum. Habes & tu itidem Ioannem, Picum Mirandulam ita tibi deditum, ita tui studiosum, vt qui deditus, qui studiosus esse magis non possit: mutuo aduersum te officiis (quando præstare nihil vel grande potest, vel Hermolao dignum) futurum imparem quidem: si verò animum spectes, certe vel æqualem, vel superiorem. Vale.

EPISTOLA XXXIII.

IOANNES PICVS MIRANDV-
LA HERMOLAO BARBARO S.

*Amicitiae suauitatem predicat, & librum,
qui Heptaplus vocatur, censendum offert.*

Nihil mihi dulcius fuit, dum hic apud nos
esses, tua consuetudine, nihil item utili-
us: ea in te morum suauitas, ea est doctri-
na. Vide autem, quam mihi dulcis, quam
gratus fueris, dum te fruebar, cum nunc,
dum abes, nihil mihi sit dulcius tui memo-
ria. Sed profecto si amicitiae sedes animus
est, & nos id maxime sumus, animus scili-
cet, vt scribunt Plato & Aristoteles; non
est, cur possint dissidium inter nos facere vl-
la vel locorum remota, vel diuturna tem-
porum interualla. Cogitabam autem nunc,
an qua etiam alia ratione consequi possem,
vt tecum essem, neque aliud in mentem ve-
nit, quam vt nostra de septiformi in sex dies
Geneseos enarratione lucubratio ad te
veniret. Si enim libros, quasi liberos, pa-
rimus, & patris maxima pars in filio est, ve-
niam ego quoque ad te in illo, quem genui.
Excipe igitur venientem ad te filiolum me-
um, vt me solebas, hilaris & lubens, place-
bit scio, quia amas: scio & displicebit iti-
dem, quia amas. Nam eiusmodi pietatis
est

est, & eorum errata, quos amamus, signanter introspicere, vt emendemus; & introspectis leuiter indulgere, ne vexemus.

EPISTOLA XXXIV.

IOANNES PICVS MIRANDV-
LA FRATRI BAPTISTÆ MAN-
TVANO S.

*Apollonium mittit, & de vero philosophiæ usu
pie philosophatur.*

S Alue, pater dilectissime. En tibi Apollonium, quem si tuæ virtuti, tuis in me officiis non deberem, deberem certe vel his litteris, quibus eum efflagitas. Tantus in illis amor, tanta humanitas. Est enim, & summi amoris, illuc vocare, quo tu iam peruenisti, ad animi scilicet purgationem, hoc est, ad veram felicitatem: & summæ humanitatis, hortari me, quasi æqualem, cui legem dicere, quasi filio, potes. Sed vtinam usu eueniat aliquando, vt in secessu aliquo vna aliquando pie philosophari possimus, videbis apud me nihil esse prius, quam vt pietatem cum sapientia coniungam: videbis hoc mihi esse persuasissimum, nullam esse sapientiam, quæ æternæ in nobis sapientiæ imaginem oblitteret, & similes faciat brutis insipientibus. Testem habeo.

contubernalem Angelum, tantum me quotidie de meis studiis lucro apponere, quantum inde ad certamen purgandi animi instructior fortiorque euado. Omnifaria hæc disciplinarum tractatio, & quidquid litteræ promittere nobis possunt, cutem colorat, &, quasi pigmentata facie, nos reddit formosiores. At sanam, firmam, robustam mentem sperare non aliunde possumus, quam a vitæ integritate, a moribus, a diuina denique religione. Volentem igitur cogis (vt ita dixerim) magis velle. Sed & tuis me sacris precationibus iuuas, vt possim etiam, quod & ego volebam, & tu me velle tantopere vis. Vale pater amantissime, quem vnice amo, quem in oculis fero. Florentiæ xiii Ianuarii M cccc lxxx. Exspecto tua omnia. Politianus meus, delicia totius litteraturæ, tibi adscribi salutem iubet.

EPISTOLA XXXV.

IOANNES PICVS MIRANDVLA HERMOLAO BARBARO S.

Laudat Hermolaum, Themistii interpretem, in eiusque amicitiam se insinuat.

MEmini, me, cum deliberarem, quamnam potissimum ex Italiæ Gymnasiis mihi

mihi sedem ad philosophiæ studia deligerem, cum me multa Patauium vocarent, libentius illud petisse, ut amor in te meus, quem iam diu animo nutrueram, mutua consuetudine tibi palam esset: Patauii fui & biennium, Hermolaum tamen quis credat? nec vidi, nec, nisi ut multo ante fama, cognoui. Ita sæpe euenit, ut dum oblatam occasionem desidiosa quadam procrastinatione contemnimus, ea, ut lubrica est, manibus elabatur. Huius rei me vehementer pœnituit, & pœnitet, & eo magis, quod, quam antea rerum omnium doctrinam tuam rumore tantum cognoueram, eam nunc his oculis, his auribus agnoui, dum * Romanum Themistium tuo illo ore, de ingenio animæ, de primis rerum exordiis, de ratiocinandi scientia, disertantem audiui. Deus bone, quantum doctrinæ? quæ dictionum diuitiæ? quis candor? quæ mundities orationis? O virum præclarissimum! O expressam antiquitatis imaginem! Erat mihi frequens votum, ut Varronis diuinarum humanarumque rerum scripta aliquando reuiuiscerent, ut esset, apud quem Latine phycas rationes edisceremus. Tu vero,

F 5

&

* Hermolaus Barbarus Themistii Paraphrasin Aristotelicam Latine vertit, & in lucem edidit Venetiis 1480.

& illum & probatissimos quosque referens, eum te nobis exhibuisti, vt nihil aliud superfit, quod desideremus, quam vt Græca alia interpretando, & tibi vberiore laudem parias, & cumulatius de naturali historia & de studiosis omnibus bene mereare. Hæc omnia, doctissime Hermolae, ad nihil aliud spectant, nisi vt me tibi amicissimum esse intelligas: me ita virtutes tuæ ad te & amandum, & obseruandum accendunt, vt nemini, etiam ex cognatione tua, amore concedam. Sanciet hæc inter nos epistola amicitiz fœdus, vt honestissimum certamen mutuz caritatis subinde certemus.

EPISTOLA XXXVI.

IOANNES PICVS MIRANDV-
LA ANDREAE CORNEO VRBI-
NATI S.

*Respondet suasorie, & vitam contemplatiuam
aëtuose præfert. Addit de amoribus qu-
iusdam parum felicibus.*

Quas proxime ad me dedisti litteras tuas idibus Octobris, accepi: quas scribis dedisse prius, non peruenerunt. Rescripisssem illico, si accepisssem; ita sum ad scribendum impiger, & in hoc munere, siue studio, siue natura, minime cessator. Non
ta-

tamen erat, quod vereris, silentio etiam diuturno amicitiam nostram posse labefactari. Perpetuus amicus sum ego, non temporarius: & firma satis non est amicitia, si qua velut tibicines has litterarum sibi vicissitudines postulet, quæ (vt * Plauti dixerim verbo) quasi nutantem infirmiusculamque furcillent. Sed vt ad ea veniam, quæ scribis, adhortaris me tu ad actuosam vitam & ciuilem, frustra me & in ignominiam quasi ac contumeliam tamdiu philosophatum dicens, nisi tandem in agendarum tractandarumque rerum palæstra desudem. Et equidem, mi Andrea, oleum operamque meorum studiorum perdidissem, si ita essem nunc animatus, vt hac tibi parte accedere & assentiri possem. Exitialis hæc illa est & monstrosa persuasio, quæ hominum mentes inuasit, aut non esse philosophiæ studia, viris principibus attingenda, aut summis labiis ad pompam potius ingenii, quam animi cultum, vel otiose etiam delibanda. Omnino illud † Neoptolemi habent pro decreto, *aut nil philosophandum, aut paucis*. Pro nugamentis & meris fabulis iam illa accipiuntur sapientum dicta, firmam & solidam felicitatem in bonis animi esse,

ex.

* in Pseudoli Act. II. Scena II.

† Vid. Cicero Tuscul. II. ineunte, & de Oratore II. cap. XXXVII.

extraria hæc corporis vel fortunæ, aut par-
rum, aut nihil ad nos attingere. Sed, in-
quies, ita volo Martham amplectaris, vt
Mariam interim non deseras. Hac tibi par-
te non repugno, nec, qui id faciunt, damno
vel accuso. Sed multum abest, vt a con-
templandi vita ad ciuilem transisse, error
non sit; non transisse, pro flagitio, aut omni-
no sub culpæ nota vel criminis, censeatur.
Ergo vitio alicui vertetur, & virtutem ipsam
virtutis gratia, nil extra eam quærens, per-
petuo affectet & prosequatur, quod diuina
mysteria, naturæ consilia perscrutans hoc
perfruatur otio, ceterarum rerum despe-
di oritur negligens, quando illa possunt secta-
torum suorum vota satis implere. Ergo illi-
berale, aut non omnino principis erit, non
mercenarium facere studium sapientiæ?
quis æquo animo hæc aut ferat aut audiat?
Certe nunquam philosophatus est, qui ideo
philosophatus est, vt aliquando aut non
possit, aut nolit philosophari. Mercaturam
exercuit ille, non philosophiam. Scribis
appetere tempus, vt me alicui ex summis
Italix principibus dedam. Adhuc illam phi-
losophantium de se opinionem non nosti,
qui iuxta * Horatium se regum reges pu-
tant, mores pati, & seruire nesciunt, secum ha-

* Lib. I. Epist. I. extrem.

habitant, & sua contenti animi tranquillitate, sibi ipsis ipsi supersunt, nihil extra se querunt: quæ in honore sunt apud vulgus, in honora sunt apud illos: & omnino quæcunque vel humana sitit libido, vel suspirat ambitio, negligunt & contemnunt. Quod cum omnibus, tum illis dubio procul faciendum est, quibus se ita indulgit fortuna, ut non modo laute & commode, sed etiam splendide vivere possint. Magnæ istæ fortunæ sublimant quidem & ostentant, sed sæpe, uti ferox equus & sternax sessorem, excutiunt, certe semper male habent & vexant potius, quam vehunt. Aurea illa, optanda mediocritas, quæ nos, uti manus, vehat æquabilis, & imperii patiens, nobis vere seruiat, non dominetur. In hac ego opinione persans cellulam meam, mea studia, meorum librorum oblectamenta, meam animi pacem, regiis aulis, publicis negotiis vestris aucupis, curiæ fauoribus antepono. Nec mei huius litterarii otii illos fructus exspecto, ut in rerum publicarum æstu atque tumultu iaciter & fluctuem, sed ut, quos parturio, tandem pariam liberos, & quod felix faustumque sit, dedam aliquid in publicum, si non doctrinam, ingenium saltem & diligentiam quod oleat. Et ne credas nostræ industriæ & laboris

boris quidquam remissum, scito me post multam assiduis indefessisque lucubrationibus nauatam operam, Hebraicam linguam Chaldaicamque didicisse, & ad Arabicæ euincendas difficultates nunc quoque manus applicuisse. Hæc ego principis viri & existimaui semper, & nunc existimo. Sed hæc vt vere, ita seuerè dixerim. Equidem principes istos excellentissimos, inprimisque magnanimum Barri ducem Ludouicum, ita colò & veneror, vt ex Italiæ principibus neminem magis: illi me multum multis de causis debere intelligo, & nihil est tam graue, nihil tam arduum, quod, mihi si detur facultas, demerendi hominis causa facturus non sim. Sed quæ illorum est amplitudo, & mea tenuitas, vt ego ipsis non egere non possim, ita egere ipsi aut mea opera, aut meo isthuc aduentu nullo modo possunt. Romam propediem proficiscar inibi hiematurus, nisi vel repens casus, vel noua intercidens fortuna, alio me traxerit. Inde fortasse audies, quid tuus Picus in vita vmbratili & sellulari contemplantando profecerit, aut quid tandem (dicam enim, quanquam arrogantius) quid, inquam, quando tu illi isthuc accedenti doctorum copiam polliceris, aliorum operæ indiget in re litteraria: Romæ & vbi vbi terrarum fuerō,

ro, habebunt principes isti, cui imperent, quem velut trusatilem, vt inquit; Plautus, molam pro arbitrio versent. Quod scribis de re vxoria, nec temere, nec de nihilo dictum existimo, sed Dauus sum, Oedipus non sum, nec si sim, esse volo. Id, quidquid est, si videtur, latius explica; sin minus, esto Harpocrates. Ego vt sese res dant, in arma consilium capio. Rhythmos meos Hetruscos non est quod desideres, iam dudum amatoriis lusibus nuncium remisimus, alia meditantēs. Sed hoc te quoque monitum volo, Lauram tuam, si eam esses editurus, supprimas adhuc aliquot dies: nam forsā paullo mox legent nostri homines de amore (vide quid dicam) quæ nondum legerunt: & tu annotare plurima poteris, quæ ad rem tuā plurimum facient. De Alibrana, quanquam dignus non est, de quo verba faciam, hæc tamen dixerim, bene merito illum domino, male gratiam retulisse. Nec est quod fugam suam in quenquam alium, quam in seipsum reiciat, aut deriuat, quando meis domesticis, quod negare ille non potest, non minus fere, quam mihi debet, sed non primum nunc, vt tu nosti, aut fidem tefellit, aut dominum ludificatus est, scio, quid, postquam etiam aufugit, in me ille & de me: sed non curat culicem elephas. Et

con-

condonatum tibi volo, quidquid antehac
leuis homo peccarit, sed ne abutatur in,
posterum patientia mea, ne qualem se, mihi
ille immerito præstitit, talem me ego illi
tandem præstare cogar. Quod amicum,
illum tuum, cui in amore res male cessit
apud Florianū nostrum, excusaueris, ex offi-
cio fecisti. Habet ille quidem & ex historiis,
& ex poetis, ex ipsa etiam philosophia, in-
de se a nota criminis vindicet: habet unde
magnorum se hominum præiudiciis, Dau-
dis præsertim, Salomonisque tutetur, ut
Aristotelem taceam, qui dum non nullas
etiam meretrices sæpe depéribat, suorum
de moribus præceptorum, nil meminit,
quando amatæ formiæ, uti Cereræ Eleusi-
næ, sacra fecit. Sed ille hæc tutamenta, &
quasi propugnacula sui facinoris non am-
plexatur modo, vel amat; sed odit, & rei-
cit, & recusat, iacturam queritur suam,
non culpam deprecatur, dolet quod pecca-
vit, non defendit. Et mihi quidem vel hoc
nomine videtur ceteris excusandus, quod
ipse se nil excusat: nihil homine imbecillius,
nihil amore potentius. Hieronymi illa
inuisa & inconcussa mens, dum cælo tota
inheret, puellarum choris intererat: Quæ il-
lū pestis potuit vel infestare, quem non edo-
mabit? Si hoc amor in cremo, in humo col-
lis

lisis membris, in hebdomadam potuit inedia; quid in pluma, in umbra, in omni deliciarum affluentia non poterit? Accedit, quod ille nunc primo cecidit, ruinæ huius alioquin insolens & ignarus. De Neptuno conqueri potest, qui semel tantum naufragium fecit: si ad eundem iterum offenderit lapidem, nemo manum porrigat, nemo misereatur. Nunc non excusari iure non potest, quem ita facti poenitet, ut fauore excusationis se dignum ipse non existimet. Sed hæc etiam nimis, quando amicus tuus huiusmodi facti memoriam, non solum aliquo modo litteris tradi, sed, quod sequens vita eius faciat, obliterari penitus cupit. Vale. Christophorus non aderat, cum tuas accepi. Domino tuo et uniuersæ Bonromæ familiæ, quam & amavi semper, & nunc plurimum amo, me non vulgariter commendabis. Perusæ xv Octobris MCCCCLXXXVI anno gratiæ.

EPISTOLA XXXVII.

IOANNES PICVS MIRANDV-
LA IOANNI FRANCISCO NE-
POTI S. P.

Fratri suum monet, ut ne ad se proficiatur,
G tur,

*itur, sed domi manens uxoris & coniugalibus
fidei rationem habeat.*

GRatissimæ mihi fuerunt litteræ tuæ, non
ob id modo, quod iam pridem de te ni-
hil audiueram, sed & quod ea mihi signifi-
cabant, quibus sum mirifice delectatus,
quando eadem & tibi sunt grata, & Deo gra-
tissima esse non dubito. Tu quoque nihil
dubitēs, si modo, qua cœpisti via, perrexeris,
mercedem tuam copiosam in cœlis esse futu-
ram. Ego nondum satis habeo exploratum,
eundum Romam mihi sit, nec ne. Et
quantum equidem assequi possum conie-
ctura, futurum potius credo, vt illuc mihi
eundum sit: causam nosti. Hoc vbi cer-
tum habuero, statim te certiore reddam,
ne si huc forte veneris (quod alioquin ego
summopere vellem) aut me hic non inue-
nias, aut statim, descendente me, in patri-
am tibi sit redeundum. Interim domi esse
poteris, nisi tu quidem aliter sentias. Sed
& illud memineris, habere te vxorem, cui
non aliter corpus tuum, quam Deo ipsam
animam, debes. Est illius desiderio aliqua
ex parte satisfaciendum, cogitandumque
tibi est, quid illa ex habitu corporis, ex æta-
te aut appetat, aut appetere possit; quid ex
pudore, ex virtute, non petat? Cur enim
pu-

pudeat hæc scribere, quæ & Paulus scribit Apostolus. Nulla est fere res, in qua te magis suspicer errare posse. Et quidem, falluntur nostri homines plurimum, qui obligatas quidem addictasque sibi vxores putant suas, se vxoribus nihil, sed posse de se, quidquid illi censuerint, pro arbitrio statuere. Denique tuus totus esse non potes, qui semel, nuptiarum legibus te subiiciens, vxoris esse voluisti: potes nihilominus totus esse Dei, quem & tibi promereris, dum, vt legi eius obtemperes, tibi ipsi etiam in his, quæ sunt Dei, minus obtemperas. Sed de his alias tecum coram etiam sum locutus: Ego, vt primum aer vernauerit, hoc est, inter primos quadragesimæ dies, cum me, scilicet ex his Græcorum librorum fascibus extricauero, statim Ferrariam veniam. Interim sacris litteris insta, præcipueque evangelicæ lectioni, quæ animum, identidem ad Deum adducat, quem inde abducere & mundus & dæmon, ille illecebris, hic fallaciis, dies noctesque non cessant. Vale, animæ dimidium meæ, & Deum ora pro me. Cum primum de mea Romam, versus profectione aliquid statuero, te certio rem reddam. Florent. xxvii Nouembris MCCCC LXXXII.

EPISTOLA XXXVIII.
IOANNES PICVS MIRANDV-
LA IACOBO ANTIQVARIO
SVO S.

*Gratias agit de abundantissimo in se affectu, ex
litteris ad alios datis perspecto.*

INter voluptates, quas cum eram Flo-
rentiæ, de Politiani consuetudine maxi-
me capiebam, viri mea sententia nostro tuo
omnium litteratissimi; non erat illa medio-
cris, quod tuas ad ipsum epistolas, graues
illas semper & elegantes, vt quamque ac-
cepisset, statim mihi dabat legendas. De-
lectabatur in illis me vehementer, & pruden-
tia quædam singularis, qua magnis etiam in
rebus negotiisque tractandis a prudentissi-
mis commendaris; & orationis cultus atque
sobrietas: tum quod in nonnullis honori-
ficam nostri mentionem faciebas, non so-
lum mihi tuæ litteræ placebant, sed in illis
quoque ipse mihi placebam. Scilicet testi-
monio tanti viri cedente conscientia, quæ
non nihil dissimulans quod sentiret, quasi
ipsa se proderet, non magnopere pugnans,
& propemodum volens fallebatur. Ita
duplici nomine tibi eram deuinctus, inde
tuæ virtutis, hinc collati sapientius in nos non
offi-

officii modo, sed beneficii: cogitavi non semel agere tibi gratias per epistolam, ne forte parum gratus, aut ne tecum rusticus existimarer. Verum cum tu Politianusque noster pulcerrimum quoddam inter vos litterarum commercium exerceretis, nolui Muis importuna pica obstrepere, quasque male vocalis anser, alterne sibi concinentes olores interturbare, alioquin tibi animum nostrum per Politianum nostrum patere sciebam: tum conscius infantiae meae interprete utebar eloquentissimo. Nunc ab ipso missae ad nos tuae litterae sunt, quas ad Ricium nuper dedisti, iuvenem ingeniosum, in quibus tantum tribuis mihi, quantum nec optare ausim: ne dum mereri me credam. Rupit officii magnitudo nostrum haecenus, nescio an incivile, certe non superbum silentium, nec potui tibi non agere gratias immortales, non quod premas me laudibus immodicis, quas non agnosco, sed quod ita me ames, ut tuum illud, alioquin constans robustumque, iudicium tanto opere tamen in nobis sub amoris pondere vacillauerit. Debeo igitur tibi, super quam vel ego possim persolvere, vel tu facile credere: nec est quidquam tam arduum, tam difficile, quod non aequè pro tua dignitate sim facturus, ac pro mea salute. Tu, quod

in Politiano me possidebas haëtenus, nunc vero nihil mutata re, tuis tantum rationibus Pici nomen, quod suberat, explicabis. Vale. Ex agro Ferrariensi, die xxviii Iulii MCCCC LXXXIV.

EPISTOLA XXXIX.

IOANNES PICVS MIRANDV-
LA ANDREAE CORNEO S.D.

*Amici incolumitate letus, hortatur, ut va-
letudinem curet: inuitus quasi iuuenilia
scripta mittit in publicum edenda: promit-
tit accuratiora in posterum.*

Satisfactum est plane votis meis abunde satis, Andrea carissime, quandoquidem ex tuis ad Christophorum vtrique nostrum carissimum littëris accepi, isthic te cum tuo & commodo & dignitate viuere. Est enim, tuitque semper hoc a me optatum maxime, tibi esse bene atque beate, & quo nihil demum habeo maius dicere pro meritis tuis, quod quidem euenturum nunquam dubitavi. Atque hoc vnum mihi semper constitit, dum vel lingua tibi superstes esset, vbi vbi gentium fores, futurum te in sublimi. Noui (quod citra adulationem dictum fit,) animi tui generositatem, quæ nihil humile aut plebeium patietur. Noui virtutes tu-

as, doctrinam, mores atque prudentiam, quæ omnia te, quocunque collineabis, facile perducent. Valetudinem tantum tibi timeo, tot morbis ab ineunte ætate, ut mihi narrare solitus es, in hanc usque diem oppressam, debilitatam tamen magis, quam fractam, adeo & illa tuum mouit ingenium, ut uinci nesciat, sed perpetua quadam soliditate sua aduersus fortunæ ictus strenue pugnet. Habe quæso non minus valetudinis rationem, quam fortunarum, quandoquidem hæ, ubi vita deficit, nullæ sunt. Quod vero de me apud omnes honorifice verba facias, facis tu quidem pro tua & humanitate, & vetere in me beneuolentia, debeoque ob id tibi tantum, quantum, qui debet maxime. Sed vereor, ne tuam ipsemet telam retexas, dum meas ineptias, & quæ mihi in ætate teneriore nugæ profluxerunt, in publicum euocas. Sunt enim ea, omnia inepta satis, & inerudita, vel, si etiam cum eis benignissime decidatur, non ea certe sunt, quæ eam, quam de me isti homines oratione tua opinionem iam forte conceperunt, sustinere possint. Qualiacunque sint, mittenda duxi, ut tibi, vel totius famæ dispendio, satisfacere. Te tamen rogatum velim, ut hæc leuiora omnia habeas. Nam si res tandem desiderabis meas,

& grauiora habemus in manibus, quæ ad ymbilicum nondum ducta sunt: & hæc quoque ipsa, quæ misimus, absolutiorem poscebant limam. Verum & tempora, & philosophiæ studia, quibus maxime inuigilo, ab opere me diuerterunt. Redibimus tamen aliquando ad Musas, & si quid excuderimus, tuis auribus dignum, curabimus ad te protinus delatum iri. Vale.

EPISTOLA XL.

IOANNES PICVS MIRANDV-
LA R. C. C. S.

Officiis summi viri præuentus & ad amicitiam inuitatus gratias agit, & se suæque commendat.

MAtthæus noster, vir officiosissimus, & salutem mihi plurimam tuis verbis dixit, & quo me amore, qua beneuolentia, prosequare, apertissime declarauit, pollicitus insuper & tuo nomine studium, operamque tuam, si quando his mihi vti contingerit. Cui officio vtinam par essem, pater humanissime. Suscipi enim me in tuam fidem, & inter tuos connumerari, & optaui semper, & speraui. At obuium habere te vltro me tam benigniter, tam amicis, tam liberalibus pollicitis adeuntem, & quasi ad
ami-

amicitiam, si licet (sed per te licet) vocantem tuam, & spem meam, & votum omne superavit. Quid enim aut quantum est, ab eo inuitari, a quo fuerat satis, non excludi? quanquam fecisti rem, etsi non me, te tamen dignam. Poteram enim pro meis meritis non admitti; non poteram pro tua humanitate etiam non vocari. Quamobrem quantum aut mihi gaudeam, aut tibi debeam, quo pacto explicem, qui nec concipio? Certe ob hæc tanto magis tibi debeo, quanto minus hæc (quæ nulla ex parte) mihi tu debeas. Neque enim nimis sunt illa grandia, & nimis multa, quæ & Matthæus & amici reliqui retulerunt, ex voluntate potius, quam ex iudicio me æstimantes. Sed qualistamen aut quantus sum, patiari me quoque inter omnes esse, qui tuas virtutes, vt taceam cetera, colunt & admirantur, per quas in te est videre, & quod vincat antiquitatem, & quod vinci a posteritate non possit: vt dixerim hoc merito, cum in te nihil, quod vel in honesto, vel prudentia, vel doctrina sit positum, desideretur, desiderari hoc vnum debere ab omnibus, vt per te aliquando, iuxta Platonis votum, summa potentia, cum summa sapientia coniungatur. Sed hæc a Deo. A te interim hoc peto & rogo, vt mihi non referenda

gratiæ (neque enim locus, aut per tuam amplitudinem, aut per meam tenuitatem) sed testandi animi erga te mei, testandæ fidei & obseruantix occasionem præstes. Experieris Ioannem Picum hominem supra omnem opinionem tibi deditum & deuotum, de quo polliceri magistibi non potes; sed potes ea omnia, qualiacunque sint, quæ sunt in eo, quibus tu ipse cum vteris, splendoris tui aliquid inuehes, fientque magna, cum tua esse cœperint, quæ dum sunt mea, magna esse non possunt. Vale.

EPISTOLA XLI.

IOANNES PICVS MIRANDV-
LA SVO ALEXANDRO COR-
TESIO S.

*Gratias agit, ab amico vetere ad renouan-
dam amicitiam provocatus.*

GRatissimæ mihi fuerunt litteræ tuæ, quas non vt putas, ad ignotum ignotus, sed ad amicum, & quidem veterem, amicus, ne dum ad notum notus, nuper dedisti. Nosti enim & tu me antea, vt scribis; & dignum existimasti, quem amares: ego itidem de tua doctrina atque virtute cum a plerisque, tum a Politiano nostro sæpius audiui, cuius iudicio quis non confidat?

fidat? fecit ille apud me tuæ probitatis fidem; facere potest & apud te cœptæ meæ iam pridem beneuolentiæ. Cui quidem etsi erat maxima, per epistolam tamen tuam eos scito cumulos accessisse, quos concipere animo vel pauci possint. Quid enim illa suauius? quid eruditius? vt est docta, vt est amabilis, & Puccio nostro de me amice magis, quam vere loquenti, largissime subscribens? Profecto nec mihi quidquam illa gratius a te poterat contingere, nec tua de me opinione quidquam honorificentius, pro quibus vniuersis & tibi gratias ago quam maximas, & quæcunque aut mea, aut in me sunt, debere Alexandro meo confiteor. Epistolam, quam petis, nostram ad Laurentium Medicam, ad te mitto. Vale.

EPISTOLA XLII.

IOANNES PICVS MIRANDV-
LA DOMINICO BENIVE-
NIO S.

De valetudine firmiore gratulatur, & de commentariolo suo modeste & citra inuidiam loquitur.

S Alue, mi Dominice, in Domini sortem electe. Gratæ mihi fuerunt litteræ tuæ: gratius, quod & coram ex fratre, dum hic
age-

agebat, & per litteras ex Petro Antonio nostro cognoui, firmiori te esse habitu corporis, & meliori stomacho. Cura, si nos omnes, si litteræ tibi sunt curæ, valetudinem tuam, de qua profecto non ob id tantum fui semper, & sum sollicitus, quod te amo, (amo enim vehementer;) quam propterea, quod litteras amo, quas tecum simul periclitari & credo; & certe scio. Si qua de nostra in te benevolentia tibi retulit frater, fidem habeas plenissimam: si quid de nostris laudibus; tam parum ei credas, quam ille me multum amat. Commentariolum nostrum non est quod admireris: otiosum esse voluimus, & omnino nihil agere, id egimus, animum remittentes potius, quam intendentes. Omnino præludium est commentariorum, quæ in Platonis Symposium meditamur. Erit in illis, quod en saltem ames & laudes, qui omnia nostra amas & laudas. De concilio, de quæstionibus, ut puto, retulit frater: iam nosti, cur scripserim, me tibi laborare. Quod a me petis, maxime lubens faciam, cum te intellexero, ex ea, qua laborasti hucusque corporis imbecillitate, in primam optatamque valetudinem restitutum, quam tibi eo animo precor & opto, quo mihi tu salutem animi. pre-
ca;

caris & optas. Vale ex Fratta. x Nouemb.
M CCCC LXXXVI.

EPISTOLA XLIII.

IOANNES PICVS MIRANDV-
LA ANDREAE CORNEO S.

*Memoriam Cornei etiam sine epistolis se ser-
uasse, & carmina quaedam ac hymnos sub
incudem reuocare scribit.*

ET si ad te litteras dedi, aut raro, aut
nunquam; cogitavi tamen de te & tu-
is rebus, aut saepe, aut semper. Sed nolo
tibi spem vendere, nec prius ad te scribam,
quid faciam in tuam utilitatem, quam cum
scribere potero, quid perfecerim. Quod si
nunquam tuo vel meo infortunio contin-
get, malo credas, me nihil potius quam fru-
stra in tuis rebus, laborasse. Sed forte læ-
tior tibi erit fortuna, quam aut ipse speres,
aut illa soleat. Carmina nostra non est,
quod tua * Laura moretur, quoniam re-
vocata ad incudem sunt, ut pressius † af-
formentur, nec prodire, quo nunc sunt cul-
ti, audent in publicum. Differt autem
emen-

* Supra epist. XXXVI. p. 95.

† Ita omnes libri, quos vidimus, & supra epist. XXVI
extrema plerique, ubi vetustiore secuti, *efformet*,
non Latiniore quidem verbo, tamen magis visita-
to, expressimus.

emendationem instans ratio & vrgens noui operis, quod habeo in manibus hortatu Laurentii Medicis, in quo Dauidicos hymnos non solum illumino longiori interpretamento, sed quoniam, quos Ecclesia decantat, hi a septuaginta versi sunt interpretibus, eamque translationem plus, quam sexcentis locis, vti parum fidelem, Hebraei coarguunt; ego proprietati innixus Hebraicae & Chaldaicae litteraturae, tum & sensuum integritati, illos ab omni Iudaeorum calumniam assero & defendo. Reliquum non est, quod scribam, nisi vt me Hermolao, quoties hominem vides, toties non vulgari-ter commendes. Fac item; vir doctus & grauis Iacobus Volaterranus, amari se a me vehementer, intelligat, a quo si epistolas Symmachi ad paucos dies, dum scilicet exscribantur, vti quam impetrauerō, perpetuo me sibi beneficio deuinciet. Vale

MCCCC LXXXIX.

EPISTOLA XLIV.

IOANNES PICVS MIRANDV-
LA BAPTISTAE GVARINO
PRAECEPTORI SVO S.

*Gratias agit de libri sui approbatione, quem
censori emendandum transmiserat; cuius
viri*

viri virtutes ab alijs quoque laudari significat.

Q Vid contrahis frontem? an quod contra, quam præceperis, atque ideo iniuria tibi inscripserim PRAECEPTORI? Si præceptor non es, iure tuis non sto præceptis: si præceptor es, iure te appello præceptor. Tu vero quid discipulum renuis, quem tantopere laudas? Pugnant hæc inter se, nisi alterum forte amoris est, alterum iudicii, & cuius laudes prædicas ex benevolentia, eiusdem errata vereris ex conscientia, ne scilicet tibi pudorem faciant, quæ possis forte laudator, non possis præceptor, non agnoscere. At recipe quæso me vel hac lege in participatum disciplinæ, ut te ego in nostræ, si qua erit, gloriolæ participatum admittam: plagas sustinerem solus. Sed quid frigidis iocis moror ardorem meæ lætitiæ, quam ex tuis litteris, ex tua tam graui, tam honorificâ laudatione concepî? nunc demum mihi arridet, nunc mihi est grata Heptaplus mea, postquam sub tuo
* præconio, quasi clypeo Palladis iam se
osten-

* Libet *Heptaplus*, de quo etiam epistola XXXIII aliquid dictum est, dedicatus fuit Laurentio Medici; huic autem Guarino, tanquam præceptorî, ut castigaret, oblatus. Quod moneo, ne quis de dicatura hoc ipsum intelligat.

ostentat æmulis inuulnerabilem. Hortaris me tu ad alias hoc genus scriptiones, quod frustra faceres, nisi, dum mihi plena adeo cera subscribis, igniculos bonæ immittens spei, fecisses me ad scribendum, quam fuerim antea, longè fortiozem. Adeo enim, tam iudicio tuo mihi confido, vt, quot totius instrumenti veteris enarrandi onus suscepi, cui omnino sum impar, iam tamen solito longè fortius feram. Quod attinet ad libros, fortasse tibi melius satisfacerem, si indicem haberem eorum librorum, qui sunt apud te, quoniam possent multi ad rem tuam facere, quibus tamen non egeres. Laurentio Medici tua prædicta virtus te fecit commendatissimum. Neque vnquam inter nos mentio de viris doctis huius ætatis, quin plurimus in ore sit Guarinus, præserim cum noster interuenit Politianus (interuenit autem semper) qui tibi tantum tribuit, quantum nemini. Vale nostrorum optime atque doctissime, & Pictorium nostrum, communes delicias, quantum potes, meo nomine saluere iube.

EPI-

EPISTOLA XLV.

IOANNES PICVS MIRANDV-
LA ANTONIO PICIMAN-
NO S. D.

*Ita respondet Picimanno, ut in illius & Gri-
manni laudibus, qui mutata persona i-
psum conuenerant, totus versetur.*

Nihil tota vita mihi fuit iucundius his lit-
teris, quas nuper a te accepi, plenas
amoris, officii, humanitatis. Ita sim felix,
ut te non fallo, nisi mihi ille forte dies iu-
cundior, quo me ipse & Grimannus, ne-
scio tuus an meus magis, & conuenistis
amice, & honorifice salutastis. Quanquam
enim velut personam mutuati, non qui-
eratis, sed quasi, nescio quos, lepidocom-
mento nominum mihi vos exhibuistis: sua-
vissimum tamen vestrum ingenium, singu-
laris doctrina, amabilis grauitas, liberalis
modestia, ingenuum os, lepidissimus ser-
mo, Grimannum mihi & Picimannum,
apertos verosque repræsentabant. Quare
etsi ipsa falli nomenclatura, fraudari tamen
voluptate non poteram, quæ mihi ex vobis
debeatur. dissimulare nomina potuistis, vir-
tutem non potuistis, quæ suo se prodit fulgo-
re, & latere nescit. Illa de rebus physicis tam
grauis tractatio, illæ acres, contortæ argu-

H

men-

mentationes, illa iudicia castigatissima, quos poterant alios, quam vos ipsos mihi denunciare? Gratulabar ego mecummet tacitus, cum vos audiebam, ætati nostræ, quæ non vnum, vt putabam, Grimannum, non vnum Picimannum, sed duos Grimannos, duos Picimannos, sæcundior protulisset. Vt autem mihi noster Politianus, quinam fuissetis, indicauit, iam non tam ætati meæ, quam meo cœpi iudicio gratulari. Ita mihi agnouisse in vobis omnium visus, quæ in illis, id est, vobis constantissimo esse omnium testimonio prehenderam. Sed vide, vt me agant transuersum, & a tua epistola ad se vestræ laudes abducant, quanquam & illa eodem quoque vocat vel nolentem: sed reprimam me, ne videar quasi mutua opera velle laudibus, satisfacere, quibus tu plurimis me cumulaſti, quæ siue ex animi sunt propensione, siue ex iudicio; nescio, honori, an voluptati, mihi maiori fuerint. Debeo plurimum, mi Picimanne, animo isti erga me tuo. Sed fac quæso tu quoque, si quando accidit, de me periculum, de mea scilicet in te voluntate, cognosces hominem ita amantem tuæ virtutis & studiosum, vt nec ipsi Grimanno tuo primas in te amando sim concessurus. Vale. die IX Iulii MCCCC LXXXIX.

EPISTOLA XLVI.

IOANNES PICVS MIRANDV-
LA IGNOTO AMICO S. D.

*Ignoto de pericope Iosephi, quæ de Christo agat,
nonnihil respondet: Hieronymum Iudæis
de antiquitate Hebræarum litterarum con-
ciliare studet.*

QVisquis es, noster eris, postquam Ro-
berto Saluiato nostro, vt per eius ac-
cepi syngrapham, es coniunctissimus. Le-
gi litteras tuas ad Mithridatem, quas illi ab-
lenti reddere non potui. Amare te in illis
cepi, non tam iam eo nomine, quod te Ro-
bertus amat, quam quod te amare litteras,
& quod est principalius, sacrarum rerum,
& legis studiosum esse cognoui. Et quo-
niam de his, quæ petebas, visus sum mihi
posse aliqua ex parte tibi satisfacere, vt
hinc bene nostram auspicarer amicitiam;
volui, quid ego sentirem, tibi significare,
quod certe facerem longe locupletius, si
hic illos meos omnium hominum amicos,
id est, meos libros haberem, quos consule-
rem: sed me illi iam Romam, quasi ante-
ambulones dominum, præcesserunt, & ego
ipse hæc, petasatus iam & caligatus in pro-
cinctu cum essem, ad te dedi tam familiari-

ter, quam festinanter. Quod petis de Iosepho, scias, iustum Iosephum apud Hebræos non reperiri, sed Iosephi epitoma, id est, breuiarium quoddam, in quo & multa sunt commentitia, &, quæ de decem tribubus ibi leguntur, quæ post Babylonicam captiuitatem postliminio non redierunt, ea esse notha & adulterina, ex Hebræis mihi plures confessi sunt. Quapropter illorum Iosepho nulla omnino fides adhibenda. In Iosepho Græco scio esse quædam, quæ de Christo & fidem & honorificam faciant mentionem, sed eadem esse penitus cum his, quæ in Latinis codicibus leguntur, non assererem, nisi exemplar Græcum, cuius hic mihi nulla est copia, recens legerem. Et ut ad ea veniam, quæ de Chaldæorum Hebræorumque litteris desideras, percunctatus sum ego sræpe & Mithridatem & multos Hebræos de his, quæ apud Hieronymum in Galeato * Prologo leguntur, ubi ille scribit, *cosdem olim fuisse Samaritanorum & Hebræorum characteres, Esdram autem, post instaurationem templi sub Zorobabel, alias adinuenisse litteras, quæ nunc sunt in usu: nescios se huius mutationis omnes prædicant, & (quod est maius) pro comperto habent,*

iis-

* seu Præfatione in Librum Regum, quæ in Epistolis Hieronymi est CVI.

iisdem, quibus nunc utimur in Hebraica, litteratura apicibus, vfos & Mosem & patriarchas antiquos omnes. Cui sententiæ, ut nunc mihi subuenit, fidem maximam facit scientia Cabalæ, cuius scriptores, qui cum ipso Esdra in Synodo fuerunt, sub ipsis litterarum characteribus & figuris, quibus nunc legem descriptam habemus, dissimulasse Mosem diuina mysteria, & volunt, & probant: quod esse nullo modo posset, si aliis Moses ab his, quibus nunc utimur, characteribus usus fuisset. Quo tamen tutari dictum Hieronymum possim, hoc vnum habeo, quod nuper legi in commentariis libri, quem pater antiquus * Abraham de Creatione edidit. Dum enim duas illas & triginta portas, quarum meminit, auctores interpretantur, dicunt numerum illum ex decem numerationibus & duabus ac viginti litteris consilari: reliquas autem litteras, quæ sunt Mem, Tzade, Pe, Caph & Nun, quæ duplices dicuntur, quarum characteres sunt םןןן, ab episcopis siue præfectis additasuisse. Hoc forte Hieronymus intellexit, cuius testimonium & haberi apud omnes omnibus in rebus debet, & habetur profecto apud me, sanctissimum.

H 3

Al.

* Liber Cabalisticus יצירה tribuitur Abrahamo patriarchæ a Iudæis.

Alphabetum Chaldaicum quod petis, nec a Mithridate impetrasses: nihil per illum licet, vt a me impetrare possis, a quo posses omnia. Nam ille docere me Chaldaicam linguam nulla voluit ratione, nisi adinratum prius, & quidem conceptis verbis, ne illam cuiquam traderem: facere fidem huius rei tibi potest noster Hieronymus Beniuenius, qui cum adesset forte, dum me ille docebat, furens Mithridates hominem eliminauit. Sed ne frustra omnino scripseris, vicarium habeas pro Chaldaico Arabicum Alphabetum, quod mea manu tibi annotatum mittitur. Reliquum quod scribam, nihil est, nisi me tui, quisquis sis, esse non posse non amantissimum, si ego te amantissimum esse bonarum artium intellexero. Vale, ex Fratta x Nouembris
MCCCCLXXXVI.

EPISTOLA XLVII.

IOANNES PICVS MIRANDV-
LA IOANNI FRANCISCO
PICO NEPOTI S.

Ne fratris filius in cæpto pietatis cursu impiorum irrisoribus cedat, aut a proposito deficiat, quibus potest argumentis, pie sancteque exhortatur.

Felix es, fili, quando non solum id tibi tribuit Deus, vt bene viuas, sed vt bene vi-

viuens, a malistamen ob id maxime, quia bene viuus, interim male audias. Æqua enim laus, a laudatis laudari, & improbari ab improbis. Sed non propterea te felicem appello, quia hæc tibi calumnia gloriōsa est, sed quia Dominus Iesus, qui verax, immo ipsa veritas est, *futuram affirmat mercedem nostram copiosam in cælis, cum maledixerint nobis homines, & dixerint omne malum aduersus nos, mentientes propter eum.* Apostolica, si nescis, hæc dignitas est, dignum haberi, qui pro Euangelico nomine ab impiis infameris; quando Apostolos legimus apud Lucam gaudentes a conspectu abiisse concilii, quia digni habiti essent, quibus pro nomine Iesu contumelia irrogaretur. Gaudeamus igitur, & nos, si tanta apud Deum gloria digni sumus, vt eius gloria in ignominia nostra manifestetur. Et si quid a mundo durum patimur ac molestum, dulcissima illa Domini vox nos consoletur: *Si vos mundus odio habet, scitote, quia priorem me vobis odio habuit.* Si mundus illum odio habuit, per quem factus est mundus, nos vilissimi homunciones, & si flagitia nostra pensitemus, dignissimi omnibus vsque adeo probris, si quis detrahat, si quis maledicat, agre feremus, vt, ne ille maledicat, male agere ipsi incipiamus.

Excipiamus hæc potius alacres maledicta ,
& , si non ea felicitas nostra est , vt pro virtu-
te , pro veritate , quemadmodum olim he-
roës nostri , verbera , vincula , carceres ,
gladios , sustineamus : satis nobiscum bene
actum putemus , si vel conuicia hominum
improbiorum , detractiones , odia patiamur :
ne , omni nobis merendi occasione sublata ,
præmii etiam spes reliqua nulla sit . Si be-
ne viuentem te homines laudent , porro vir-
tus hæc tua , quatenus quidem virtus est , si-
milem te Christo facit : sed quatenus laudata
est , facit dissimilem , qui præmium suæ vir-
tutis , ab hominibus mortem crucis accepit ,
propter quod & Deus , vt inquit Apostolus ,
*exaltauit eum , & dedit illi nomen , quod est su-
per omne nomen* . Optabilius igitur crucifigi a
mundo , vt exalteris a Deo , quam exaltari a
mundo , vt iudiceris a Deo . Ille enim cruci-
figit ad vitam ; hic exaltat ad gloriam : ille ex-
altat ad casum ; hic iudicat ad gehennam . De-
nique si tibi mundus applaudit , fieri vix pot-
est , vt virtus , quæ tota sursum erecta , solum
Deum debet habere , cui placeat ; blandien-
ti se plaullis per hominum gratiæ non incli-
net , & si de sua etiam integritate non per-
dit , perdit tamen de præmio , quod
cum in terris incipit persolui , vbi omnia
sunt exigua , minus erit in cælo , vbi omnia
sunt

sunt immensa. Felices contumeliæ, quæ nos tutos reddunt, ne aut iustitiæ flos pestifero inanis gloriæ flatu marcescat, aut popularis rumusculi vano auctoramento æternitatis stipendia nobis imminuantur. Amplectamur, fili, has contumelias, & de sola ignominia crucis Domini fideles serui sanctissima ambitione superbiamus. *Prædicamus*, inquit Paulus, *Christum crucifixum*, *Hebræis quidem scandalum*, *Gentibus stultitiam*, *nobis autem Dei virtutem & sapientiam*. Sapientia ista mundi stultitia est apud Deum, & stultitia Christi illa est, quæ sapientiam vincit mundi, per quam *placuit Deo saluos facere credentes*. Si insanos eos esse non dubitas, qui virtuti detrahunt tuæ, & Christianam vitam, hoc est, sapientiam insaniam vocant, cogita, quanta tua esset infania, de insanorum iudicio a rectæ vitæ instituto dimoueri, cum error omnis emendatione tollendus, non imitatione augendus sit. Hinniant illi, * haubentur, allatent: tu cœptum perge iter intrepidus, & de illorum nequitia atque miseria quantum ipse debeas Deo, perpende, qui sedentem in vmbra mortis illuminauit, & de illo-

H 5

rum

* Lueretii verbum, lib. V. v. 1070. de quo Nonius Marellus, *Baubare*, inquit, *latrare*, a *canum* *voce*.

rum cœtu translatum, qui in densissimis tenebris deuii huc illuc sine duce bacchantur, filiis lucis associauit. Sonet vox illa Domini suauissima in auribus tuis semper, *sine mortuos sepelire mortuos suos: tu me sequere.* Mortui enim sunt, qui Deo non viuunt, & in hoc temporariae mortis spatio, laboriosissime sibi æternam mortem acquirunt. A quibus si petas, quo tendant, quo sua studia, opera, curas, referant, quem denique finem sibi præstituerint, in cuius adeptione felices futuri sint: aut nihil omnino habebunt, quod respondeant, aut pugnantia secum controuersaque sibi ipsis verba, velut fanaticorum deliramenta, loquentur. Neque enim sciunt ipsimet, quid agant, sed more eorum, qui fluminibus innatant, male importatae consuetudinis vi, quasi torrentis impetu feruntur, & hinc cæcante eos nequitia, inde ad malum Satana exstimulante, ruunt præcipites in omne facinus cæci duces cæcorum, donec improuisa eos occupet mors, & dicatur eis: *Amice, hac nocte repetenti animam tuam a te: hac autem, quæ parasti, cuius erunt?* Tunc his inuident, quos despexerunt: laudant, quos derisunt: & imitari eos vellent, cum non possunt, quos dum poterant sequi, persequi maluerunt. Obde igitur, fili carissime, auribus

ce-

ras, & quidquid dixerint, quidquid senserint homines de te, pro nihilo habens, solum iudicium Dei specta, qui reddet unicuique secundum opera sua, in reuelatione sua de cælo cum angelis virtutis sue, in flamma ignis faciens vindictam in eos, qui non nouerunt Deum, nec paruerunt euangelio eius. Qui pœnas, ut ait Apostolus, dabunt in interitu eternas a facie Domini & a gloria virtutis eius, cum venerit glorificari in sanctis suis, & admirabilis fieri in omnibus, qui crediderunt. Scriptum est: Nolite timere, qui corpus possunt occidere, sed qui animam potest mittere in gehennam. Quanto minus hi tibi timendi sunt, qui nec corpori tuo possunt nocere, nec animæ, qui, si nunc tibi detrahunt ex ratione viuenti; nihil detrahent minus, si relicta virtute vitiis obruaris, non quia illis vitium displicet, sed quia detrahendi vitium illis semper placet. Fuge, si tua salus tibi est cordi, fuge, quantum potes eorum consuetudinem, & ad te ipsum rediens, sæpe in abscondito ora clementissimum Patrem, clamans cum propheta: Ad te, Domine, leuavi animam meam: Deus meus, in te confido, non erubescam, etiamsi irrideant me inimici mei. Etenim vniuersi, qui sperant in te, non confundentur: confundantur iniqua agentes supervacue. Vias tuas, Domine, demonstra mihi, & semitas

*tas tuas edoce me : dirige me in veritate tua ,
& doce me , quia tu es Deus saluator meus , &
in te sperabo tota die.* Fac item cogites semper instantem mortem , & punctum scilicet esse , quod viuimus , & adhuc puncto minus : tum quam sit malus antiquus hostis , qui nobis regna mundi promittit , vt nobis regna cœlorum eripiat : quam falsæ voluptates , quæ ideo nos amplectuntur , vt strangulent : quam dolosi honores , qui nōs sublimant , vt deinde præcipitent : quam letales diuitiæ , quæ quanto nos magis pascunt , tanto magis venenant : quam breue , incertum , vmbatile , falsum , imaginarium est omne illud , quod hæc omnia simul , etiam si ex voto affluant nobis , præstare non potest : quam magna his & promissa , & parata sint , qui contemptis præsentibus , illam suspirant patriam , cuius rex diuinitas , cuius lex caritas , cuius modus æternitas. His atque similibus cogitationibus animum occupa , quæ fuscitent dormientem , tepescientem accendant , vacillantem confirment , & tendenti ad cœlum diuini amoris alas exhibeant , vt cum ad nos veneris , quod magno omnes desiderio expectamus , non solum , quem volumus , sed & qualem volumus , te videamus. Vale & Deum ama ,
quem

quem timere olim cœpisti. Bigus te salutat. Ferrariæ II Iuli MCCCC LXXXII.

EPISTOLA XLVIII.

IOANNES PICVS MIRANDV-
LA LAURENTIO MEDI-
CI S.

*Præfatio est in Heptaplum de septiformi sex
dierum Geneseos enarratione, qua potissi-
mum Mosén vindicatum it a criminatione
illorum, qui ipsi ruditatem obiciunt.*

Mouit æmulatio me studiorum tuo-
rum, Laurenti Medices, vt arcana
Moseos volumina recenserem: cum supe-
riore hieme, quantum otii dabatur a repu-
blica, non alibi te magis aut libentius ope-
ram sumere, quam in ea lectione, animad-
verterem. Tum eodem quoque priuata,
ratio subinuitauit: quoniam operi alteri
meo, tuo quidem auspicio iam pridem, sed
& in tuum nomen crescenti, quo * Da-
vidicos hymnos, a Septuaginta versos in-
terpretibus, & in ecclesia iugiter personan-
tes, non modo a suspitione omni calumnia-
que asserere, sed interpretamenti quoque,
facibus illuminare tentauit, nulla prorsus
vtilior tractatio, nulla fructuosior, quam.

co-

* vide Epistolam XLIII.

eorum librorum; nulla rursus consentanea magis, aut, ut verius dicam, necessaria reperitur. Accidit autem per hos dies, ut in mundi fabrica celebratis illis operibus sex dierum, fuerim assiduus: quibus totius naturæ secreta contineri ut credamus, magnæ se rationes offerunt. Nam ut illud omittam, quod hæc omnia propheta noster Deo plenus ac cœlesti dictante spiritu, totius magistro veritatis, excepit, nonne eundem nobis cum nostrorum, tum suorum, tum gentium denique testimonia prorsus humanæ sapientiæ doctrinarumque omnium & litterarum consultissimum prodiderunt? Exstat apud Hebræos Salomonis illius, cognomento sapientissimi, liber, cui *Sapientia* titulus, non, qui nunc in manibus est, Philonis opus; sed alter Hierosolyma, quam vocant, secretiore lingua compositus, in quo vir naturæ rerum, sicuti putatur, interpret omnem se illiusmodi disciplinam fatetur de Mosaicæ legis penetralibus accepisse. Sunt item, quantum attinet ad nostros, & Lucas & Philon auctores grauiissimi, illum in vniuersa Ægyptiorum doctrina fuisse eruditissimum. Ægyptiis autem vsi sunt præceptoribus Græci omnes, qui habiti diuiniore, Pythagoras, Plato, Em-

Empedocles, & Democritus. Notum illud * Numenii philosophi, *non aliud esse Platonem, quam Aiticum Mosem.* Sed & Hermippus † Pythagoricus attestatur, *Pythagoram de Mosaica lege plurima in suam philosophiam transtulisse.* Quod si rudis in suis libris & popularis interim Moses potius, quam aut philosophus, aut theologus, aut magnæ alicuius sapientiæ artifex appareret; reuocemus e mentem, fuisse veterum sapientum celebre institutum, res diuinas ut aut plane non scriberent, aut scriberent dissimulanter. Hinc appellata *mysteria*, nec *mysteria*, quæ non occulta. Hoc ab Indis, hoc ab Aethiopibus, quibus de nuditate cognomen, hoc ab Aegyptiis obseruatum. Quod & Sphinges illæ pro templis, insinuabant. Ab eis edoctus Pythagoras silentiū factus est magister, nec ipse quidquam

* Suidas refert, Numenium, Apamensem Syrum, Pythagoreum philosophum, Platonem coarguisse, quasi in sua *περὶ θεοῦ καὶ κόσμου γένεσις* de Deo & mundi creatione sententia compilarit Mosæaicam scripturam, ideoque dixisse: *τί γὰρ ἐστὶ Πλάτων, ἢ Μωσῆς ἀτλήζων;* quid enim est Plato, nisi Moses Aitice loquens? Adde Clem. Alexandr. I. Strom. & ex eo Euseb. Præpar. Euang. lib. IX. cap. VI.

† apud Iosephum lib. I. contra Apionem, ait Hermippus, Pythagoram *πολλὰ τῶν παρὰ Ἰουδαίοις νομίμων εἰς τὴν αὐτοῦ διτιθεγῶν φιλοσοφίαν.*

quam litteris mandauit præter omnino pau-
cula, quæ * *Damæ filia* moriens com-
mendauit. Non enim quæ circumferun-
tur † *Aurea Carmina*, Pythagoræ sunt, vt
vulgo etiam doctioribus persuasum; sed
Philolai. Legem deinceps eam Pythago-
rici religiosissime tutati sunt: eam *) Ly-
sis ab Hipparcho violatam queritur. In
eam denique iuratos Ammonii discipulos,
Origenem, Plotinum, & Herennium, Por-
phyrius est auctor. Plato noster ita inuo-
lucris ænigmatum, fabularum velamine,
mathematicis imaginibus, & subobscuris
recedentium sensuum indiciis sua dogma-
ta occultauit, vt & ipse dixerit in †) episto-
lis, neminem ex his, quæ scripserit, suam
sententiam de diuinis aperte intellegendum:
& re minus credentibus comprobauerit.
Quare si ob id Moseos lectionem velut ex-
culcatam putamus, quod nihil habeat in
primori fronte non vulgarium, non rude;
da-

* Laertius in Pythagora, & Lysis epist. ad Hipparchum.

† Vulgaris inscriptio χρυσῆ ἔπη, *aurea carmina*, quæ
Vossius cum Laertio, non Philolai, sed Lysidis
Tarentini, Epaminondæ præceptoris, esse statuit.

*) Lysis Pythagoreus epistola ad Hipparchum (exstat
in Epistolis Græcanicis ab Aldo, & Genæ im-
pressis) λέγοντι, inquit, πολλοί σε δαμoσία φιλοσο-
φῆν, ὅπερ ἀπαξίωσι Πυθαγόρας: additque, οὐ γιγ-
νώσκεις ποῦ καὶ ὅπως ἔστιν ἡ ἀλήθεια hoc fieri.

†) Epist. II.

damnemus eodem exemplo antiquos omnes philosophos ruditatis & ignorantiae, quos totius sapientiae magistros veneramur. Quin idem observatum in ecclesia cernimus. Iesus Christus, imago substantiae Dei, euangelium non scripsit, sed praedicavit: praedicavit autem turbis quidem in parabolis; seorsum autem paucis discipulis, quibus datum erat nosse mysteria regni caelorum palam citraque figuras. Neque omnia paucis illis, quia non omnium capaces, & multa erant, quae portare non poterant, donec adueniens Spiritus docuit omnem veritatem. Discipuli Domini, tam pauci electi de tot millibus, multa ferre non poterant. Turba omnis Israelitica, sartores, coci, macellarii, opiliones, serui, ancillae, quibus omnibus legenda lex tradebatur, totius Mosaicae, vel divinae potius, sapientiae ferre onus non potuissent. Ille quidem in montis sublimitate, montis utique illius, in quo & Dominus saepe discipulos alloquebatur, diuini solis lumine collustratus, tota facie mirum in modum splendebat, sed quia lucem ferre non poterat populus oculis caecutientibus & noctuinis, velata facie illis verba faciebat. Redeamus ad nostros. Scripsit Matthaeus primus

Euangelium, & vt inquit propheta, *abscondens in corde suo Dei eloquia, ne peccaret*, ita solum, quæ ad Christi humanitatem attingebant, historia profecutus est, ne interci-deret obliuione memoria rerum gestarum, vt propterea in mystico Ezechielis spectaculo per hominem figuratum illum intelligamus, Ioannes, qui præ omnibus maxime diuinitatis secreta reuelauit, tribus quidem vulgatis euangelis & a Domini cruce multis exactis annis coactus loqui, quæ diu tacuerat, ad abolendam hæresin Ebionitarum, quæ Christum hominem, non etiam Deum, asseuerabat; de æterna Filii generatione, sed paucis, sed obscure pronunciauit, inde exorsus: *In principio erat verbum.* Paulus Corinthiis negat solidum cibum, propterea quod adhuc carnis legibus viuant, non autem spiritu: & sapientiam loquitur inter perfectos. Discipulus Pauli Dionysius Areopagita, sanctum & ratum institutum fuisse scribit ecclesiis, ne dogmata secretiora per litteras, sed voce tantum his, qui rite essent initiati, communicarentur. Hæc pluribus sum profecutus, quod sunt multi, qui Moseos librum, ducto argumento de rudi cortice verborum, tanquam aliquid de medio & triuiale, contemnant & aspernentur, nihilque apud eos mi-
nus

nus credibile, quam habere illum in recessu diuinius aliquid, quam quod fronte promittat. Quod si satis est confutatum, iam illud creditu facile, sicubi de natura, de totius opificio mundi tractatum ab eo, id est, si qua in parte operis sui, velut agri cuiuspiam, sint ab eo thesauri defossi omnis veræ philosophiæ. Factum in primis hoc in hac parte, vbi vel ex professo de rerum omnium emanatione a Deo, de gradu, de numero, de ordine partium mundanarum altissime philosophatur. Propterea fuit decretum veterum Hebræorum, cuius etiam ineminit * Hieronymus, ne hanc mundi creationem quisquam, nisi matura iam ætate, attingeret. Videbor igitur fortasse fecisse operæ pretium, si immoratus diutius, exactiore cura, & operosiore, vt licuit per nostram imbecillitatem, studio rimatus sum intellectum Mosaicæ lectionis. In cuius enarratione cum permultos elaborasse Latinos Græcosque viderem, præterea Chaldaeos & Hebræos interpretes veteres novos-

I 2

que

* Hieronymus proæmio in Ezechielem: *Nisi quis apud eos [Hebræos] ætatem sacerdotalis ministerii, id est, tricesimum annum impleuerit, neque principia Genesios, nec Canticum Canticorum, neque huius Voluminis [Ezechielis] exordium & finem legere permittitur.*

que prope innumerabiles; ne cogitare quidem audebam nouum aliquid super hac re vel scribere vel commentari. Ceterum memineram cautum Mosaica lege, ne quis agrum suum penitus totumque demeteret, sed intactam ex eo portionem pauperibus & egenis relinqueret, qui mergites inde & manipulos ad famem tolerandam sibi acciperent. Hoc cum venisset in mentem, sagacibus oculis lustrare cœpi latissimos prophetæ campos, indagaturus, an, cum doctissimi interpretes non minus cultores legis fuerint, quam interpretes, iuxta legis editum intactam partem aliquam reliquissent nobis, utpote infirmioribus, demetendam: vnde mihi ego quoque vel pauculas spicas decerperem imponendas aris ecclesiæ, quasi primitias frugum, ne a priuilegiis templi ceu non verus Israelita, ceu penitus asymbolus, eliminaretur. Successit ex voto res, non quod possum equidem quidquam, quod illi non potuerunt; sed quod & illi de legis præcepto noluerunt industriæ posteriorum viam præstruere: & ea insuper est agri vastitas, ea fecunditas, ut par illi frumentorum numerus nullus esse possit, ut, quanquam & infinitæ fere & valentissimæ operæ in eo se totis viribus exercuerint, dicere tamen euangelicum illud adhuc possumus:

mus: *Messis multa, operarii pauci.* Quæ igitur super hoc libro viri sanctissimi, Ambrosius & Augustinus, Strabus item, & Beda, & Remigius, & ex iunioribus Egidius & Albertus: quæ item apud Græcos Philon, Origenes, Basilus, Theodorus, Apollinarius, Didymus, Diodorus, Seuerus, Eusebius, Iosephus, Gennadius, Chrysostomus, scripserunt, intacta penitus a nobis relinquentur, cum & temerarium & superfluum sit, in ea se agri parte infirmum hominem exercere, ubi se pridem robustissimæ mentes exercuerunt. De his item, quæ vel Ionathan, vel Onkelos, vel Simeon antiquus Chaldaice tradiderunt, vel ex Hebræis aut veteres, Eleazarus, Aba, Ioannes, Neanias, Isaac, Ioseph: aut iuniores, Gersonides, Saadias, Abraam, vterque Moses, Salomon & Manaën conscripserunt, nullam nos in præsentia mentionem habebimus. Afferemus autem præter hæc omnia septem alias expositiones, nostra inuenta & meditata, in quibus illud primum curabimus, euincere, si poterimus, tres difficultates, cum quibus videtur his omnibus, qui enarrandum librum hunc susceperunt, magna & difficilis fuisse colluctatio. Prima est, ne quid aut minus sufficienter, aut parum docte & sapienter a Mose dictum videatur.

A qua se quidam hoc pacto exsoluerunt, quod iccirco neque dixit de omnibus, neque attulit grandia & sublimia, quia rudi populo loqueretur, qui non erat intelligentiæ omnium satis idoneus. Nos credere possumus satisfactum rudibus auditoribus, si lumen scientiæ, quod introspicerent sapientes, crassioribus verbis, quasi cornea testa, circumdatum obduxerit, ne hebetiores inde oculi perfringerentur. Attulerit ergo lumen, ut fanis oculis proforet, inclusum tamen & velatum attulerit, ne lippientibus officeret. Neque enim minus ille aut debuit, aut potuit, aut voluit, iuuare doctos, quam indoctos. Secunda est difficultas, ut tenor idem sit interpretamenti, sibi consentiens, ex se aptus, & vno quasi ductu tota series, a quo primitus sensus proficiscitur, in eundem illum quasi memor propositi referatur, nec si fortasse hic de ideis loquentem introducamus, proxima clausula de elementis agere, vel de homine illum velimus. Arbitrarium hoc & violentum genus expositionis, quod euitare tamen in huius libri enarratione impossibile multis, ne dicam difficile; operosum profecto omnibus visum est. Tanta est perplexitas, tanta ambiguitas, tanta varietas vniuersæ lectionis. Vide quanti laboris,

ris, quam non factu sit facile id, quod animo nos concepimus (vtinam consequamur) vt non vno duntaxat, sed septemplici sensu a capite semper nouum opus exorsi, perpetuæ & impromiscuæ expositionis ordine, totam hanc mundi creationem, nihil vñ priorum opibus, interpretemur. Tertia, difficultas in hoc versatur, ne extraneum aliquid, vel prodigiosum, vel alienum a rerum natura, quæ nunc conspicitur, & a veritate, quam a philosophis melioribus compertam nostri etiam receperunt, asserentem prophetam, immo per prophetam diuinum spiritum, faciamus. Cur autem septem a nobis allatæ expositiones, quæ ratione susceptæ, quod nostrum consilium, & quæ necessitas nos ad eas impulerit: quid omnino sit nouum hoc, quod asserre molimur, sequenti capite palam faciemus. In quo illius, qui de hac materia, id est, de mundi creatione, absolutissime, ad naturæ ipsius æmulationem, sit scripturus, ideam pingentes conabimur tum in sequentibus recomprobare, prophetam nostrum ab illa nihil, quasi ab archetypo, decidisse, sed assecutum omnibus numeris ita, vt nihil aliud pro tali idea, quam ipsemet, proponendum sit omnibus, & magnitudinem eius admirari omnes facilius, quam æstimare.

pro dignitate possimus. Debentur autem tibi hæc nostra, qualiacunque sunt, adhuc rudimenta nostræ iuuentutis, Laurenti vir clarissime, vel quia sunt mea, qui tibi me ipsum iam pridem dedi & voui; vel quia hoc ipsum tu nobis, in quo sunt nata, Fesulani secessus otium parasti. Quod interuentu etiam crebro, vel assiduitate potius, Angeli Politiani, familiaris tui, conditur, cuius amœnum & fertile ingenium quam antea flores litterarum varios extulerat, tam nunc, ut arbitror, solidam philosophiæ maturamque adeo frugem pollicetur. Accedit, quod consuetum est, cum his, quos amamus vel colimus, festum aliquid aut lætum euenit; non solum verbis congratulari; sed aliquo etiam munere favere, ut sic dixerim, illorum felicitati, & testatam apud eos facere lætitiā animi nostri. Opportune igitur nostra hæc lucubratio ad te venit, quo tempore Ioannes filius ea ætate, qua nemo antea, summo Christianorum ordinum collegio a Pontifice summo Innocentio VIII destinatus est, & indole ipsius, quæ de se bona omnia promittit; & tuis meritis tuaque auctoritate id sibi iure & merito postulantibus. Reliquum, ut optemus, dignum se ille exhibeat hac dignitate, Quod fecerit, si quem & patrem & dignitatis auctorem habuit, eundem vitæ exemplar,

plar, id est, prudentiæ totiusque virtutis habuerit. Vale.

EPISTOLA XLIX.

IOANNES PICVS MIRANDV-
LA LAVRENTIO MEDICI

S.

*Laurentio Medici Apologiam suam dedi-
cat.*

Apologiam * nostram dicaui tibi, Lau-
renti Medices, vt rem non vtique (De-
um testor) visam mihi, dignam tanto viro;
sed tibi eo iure debitam, quo mea omnia,
iam pridem tibi me debere intelligo. Hoc
enim habeas persuasissimum, quidquid ego
aut sum, aut sum futurus, id tuum esse, Lau-
renti, & futurum semper in posterum. Mi-
nus dico, quam vellem; & verba omnino
frigidiora hæc, quam vt satis exprimant,
quod concipio, id est, quo amore, qua fide,
qua obseruantia & prosequar, & a multis
iam annis fuerim te prosecutus. Moueor
cum pluribus in me collatis officiis, aman-

I 5

tissi-

* Nongentas Conclusiones Romæ Io. Picus ad
disputandum olim exposuerat, ex quibus tre-
decim damnarunt æmuli eius, tanquam aduer-
sarias fidei Christianæ. Quas vt vindicaret a
calumniis, apologeticum sermonem edidit,
Medicique dedicauit.

tissimum animum tuum plane testantibus; tum tuis, non tam fortunæ, quam animi, iisdemque raris, immo tibi peculiaribus bonis, quæ narrare in præsentia pudor me non fuit tuus. Redeo ad Apologiam, quam hilari, quæso, suscipias fronte, exiguum sane munus, sed fidei meæ, sed obseruantia, profecto in omne tempus erga te maximæ, non leue testimonium. Quam si forte eueniat, ut a magnis, quibus es semper occupatissimus, tractandis rebus attingas, memineris, non tam hoc ipsum, & properatum scilicet opus potius, quam elaboratum; & operis argumentum, ex alieno mihi, non meo, sumendum fuisse iudicio: quam non iccirco illam nuncupatam tibi, ut, quæ in me non est, in me agnoscas ingenii aut doctrinæ præstantiam, sed ut scias (nam dicam iterum) me, quidquid sum, tuæ amplitudini esse deditissimum.

EPISTOLA L.

IOANNES PICVS MIRANDV-
LA ANGELO POLITIANO SVO

S. D.

Dedicat Politiano librum de Ente & Vno.

Narrabas mihi superioribus diebus, quæ tecum de Ente & Vno Laurentius Medices

dices egerat, cum aduersus Aristotelem, cuius tu Ethica hoc anno publice enarras, Platoniorum innixus rationibus disputaret, efficaci adeo vir ingenio, & multiformi, ut videatur factus ad omnia. In quo illud præcipue admiror, quod cum sit semper in republica occupatissimus, quasi tamen otiosissimus, litterarium semper aliquid aut loquitur aut meditatur. Et quoniam, qui Aristotelem dissentire a Platone existimant, a me ipsi dissentiunt, qui concordem utriusque facio philosophiam: rogabas quomodo & defenderetur in ea re Aristoteles, & Platoni magistro consentiret. Dixi, quæ tunc mihi in mentem venerunt, confirmans potius, quæ tu Laurentio inter disputandum responderas, quam nouum aliquid afferens. Sed non tibi hoc satis. Efflagitas enim, ut, quanquam de iis fufius in ipsa, quam adhuc parturio, Platonis Aristotelisque concordia sim scripturus, breui tamen ad te commentariolo perstringam ea, quæ tunc tibi coram de hac quæstione sum locutus, cum forte & Dominicus Beniuenius adesset, utrique nostrum pro sua & doctrina & integritate carissimus. Ego vero negare tibi quid possum, in re præsertim litteraria, socio (pene dixerim) indiuiduo? Liceat autem mihi per te, linguæ politionis
vindi-

vindicem, verbis vti quibusdam nondum
fortasse Latii iure donatis, quæ tamen ipsa
rerum nouitas, & quædam prope necessitas
expressit: nec elegantioris stili lenocinium
quæras. Vt enim * Manilius inquit: Or-
nari res ipsa negat, contenta doceri. Vale.

* lib. III. Astronom. vers. 39.

IOANNIS PICI MIRANDV-
LAE DEPRECATORIA AD
DEVM.

Alme Deus, summa qui maiestate veren-
dus,

Vere unum in triplici numine numen ha-
bes,

Cui super excelsi flammantia moenia mundi,
Angelici scruiit turba beata chori :

Cuius Immensum hoc, oculis spectabile nostris,
Omnipotens quondam dextra creauit opus :

Aethera qui torques, qui nutu dirigis orbem,

Cuius ab imperio fulmina missa cadunt :

Parce precor miseris, nostras precor abluc sor-
des,

Ne nos iusta tui pœna furoris agat.

Quod si nostra pari pensentur debita lance,

Et sit iudicii norma seuera tui ;

Quis queat horrendum viuentis ferre flagellum
Vindicis, & plagas sustinuisse graues ?

Non

Non ipsa irata restabit machina dextra,
 Machina supremo non peritura die.
 Quæ mens non primæ damnata ab origine cul-
 pæ?

Aut quæ non proprio crimine facta nocens?
 Aut certe ille ipse es, proprium cui parcere
 semper,

Iustitiamque pari qui pietate tenes,
 Premia qui ut meritis longe maiora rependis,
 Supplicia admissis sic leuiora malis.

Namque tua est nostris maior clementia culpis,
 Et dare non dignis res magis digna Deo est.

Quamquam sat digni, si quos dignatur amare,
 Qui, quos non dignos inuenit, ipse facit.

Ergo tuos placido miserans, precor, adspice
 vultu

Seu seruos manis, seu maioris esse reos,
 Nempe reos, nostra si spectes crimina vite,

Ingrate nimium crimina mentis opus:
 Aut tua si potius in nobis munera cernas,

Munera præcipuis nobilitata bonis;
 Nos sumus ipsa olim tibi quos natura ministros,

Mox fecit natos gratia sancta tuos.
 Sed premit, heu! miseros tantæ indulgentiæ sortis,

Quos fecit natos gratia, culpa reos.
 Culpa reos fecit, sed vincat gratia culpam,

Ut tuus in nostro crimine crescat honor.
 Nam tua siue aliter sapientia, siue potestas

Nota suas mundo proderet possit opes,

Maior

*Maior in erratis bonitatis gloria nostris,
 Illeque præ cunctis fulget amandus amor,
 Qui potuit cælo Dominum deducere ab alto,
 Inque crucem summi tollere membra Dei,
 Ut male contractas patrio de semine sordes,
 Ablueret lateris sanguis & unda tui.
 Sic amor & pietas tua, Rex mitissime, tantis
 Dat mala materiam suppeditare bonis.
 O amor, o pietas, nostris bene provida rebus,
 O bonitas, serui facta ministra tui!
 O amor, o pietas, nostris male cognita seclis,
 O bonitas nostris nunc prope victa malis!
 Da, precor, huic tanto, qui semper feruet, amori
 Ardorem in nostris cordibus esse parem:
 Da, Satana imperium, cui tot servisse per annos
 Pœnitet, excusso deposuisse iugo.
 Da, precor, exstingui vesana incendia mentis,
 Et tuus in nostro pectore viuat amor,
 Ut, cum mortalis persunctus munere vitæ,
 Duclius erit Dominum spiritus ante suum,
 Promissi regni felici sorte potitus,
 Non dominum, sed te sentiat esse patrem.*

FINIS EPISTOLARVM ET
 CARMINIS IO. PICI MIRAN-
 DVLAÆ.

EPISTOLAE CLARORVM
VIRORVM, QVIBVS LAVDES
IOANNIS PICI MIRANDVLAE
ILLVSTRANTVR.

I.

HERMOLAVS BARBARVS
IOAN. PICO MIRANDVLANO
S. D.

*Respondet excusationi de litterarum raritate,
& singulares in Pico ingenii dotes laudat ac
admiratur.*

TV vero, Pice, adeo nihil mihi debes,
aut silentii, aut officii alicuius erga te
mei nomine, vt mihi litteræ tuæ ma-
gno etiam rubori fuerint, qui negligentiam
meam pro tua deprecariis apud me, cum,
vtrumque a nobis apud te prius quacun-
que mercede redimi debuerit. Hæc inge-
nii tui bonitas, candor, æquitas. Agnoscis
alienam culpam, cum aut vitare, aut parti-
cipare certe possis: in mutuo crimine sollicitus
es, qui & anticategoria, & causâ etiam me-
liore securus esse poteras: aut reus est v-
terque, aut non tu. Alioquin iam, quod
ad te attinet, purgasti: reliquum est, vt &
ipse satisfaciam. Sed quid a me, ad te po-
tissimum, scribi potest? inhortabor, vt litte-
ras

ras amare pergas, in quibus es eminentissimus? monebo, ut virtuti & bonis moribus dedare, in quibus tantum profecisti, ut difficile cognitu sit, utri philosophiæ parti maiorem operam impenderis, ei, quæ spectatiuas & instrumenta continet, an ei, quæ dogmaticen paræneticēque complectitur? omnino summum & humano capto maius est, quod tu aut genio, aut certe opifici tuo debes, tam tenera ætate consecutus, quod extrema senectute impudentissimum sit optare. Non sunt hæc, Pice, tua: naturæ sunt, Dei sunt, quanquam, si aliquid tuum est, hæc maxime tua sunt. Vide, quantum minus tua dici possunt, nobilitas, fortunæ, valetudo, forma, quibus bonis tam nulli cedis, quam nec illis, quæ magis tua sunt. Huc te, hortor, conuerte, hoc diu & noctu volue, quantum nomen ei sis, qui te usque adeo ditauit, ut nec soluendo, nec exputando sis vnquam futurus, quæ possides. Cogita quantum possit, qui te ista posse voluit: quantum amet, qui te de tam multis millibus sibi legit, qui senes puer fere vinceres, quique nondum ephebus eruditorum hominum coronas in admirationem doctrinæ tuæ verteres. Nisi hoc vides, nisi æstimas, iam nunc affirmo tibi, & libera voce prædico, te non tantum esse, quantum
es.

es. Immenſum & infinitum eſt, quod mihi de te pridem ſponpondi, & ſpondeo, ſed opinionem præſumtam, nec oratio, nec prædicatio conſequitur. Facio ego, vt ſolent, qui, quanto plus aliquem mirantur, & explicare volunt quod ſentiunt, eo minus id aſſequuntur, quod volunt, vt quantum magnum aliquid animo concipiunt, verba tamen deſint, & moliri potius, quam dicere potuiſſe videantur. Proinde tu ne hæc auſculta, quæ nunc de te ſcribo forasque promo: ſed illa potius intellige, quæ intus de te ſolus & tacitus loquor, tanto hercule maiora, quanto cogitatio ſermone hoc eſt. Marſilium ſaluta & ſaluiatum tuum. De Politiano nihil opus eſt labores, quia breui, vt audio, mecum erit, quo nihil mihi poterat in hac legatione tota iucundius accidere. Bibliothecam iſtæ hic in dies maiorem & ornatiorẽ inſtrui, tam gaudeo, vt nihil ſupra. Debent Florentinis litteræ, & inter Florentinos Medicibus, & inter Medices Laurentio, qui gentilitium hoc familiæ ſuæ decus non minori cura ſonet, quam rempublicam, cuius adminiſtrandæ conſtituendæque ius habet. Vale, Mediolorani Calendis Ianuariis
MCCCC LXXXVII.

II.

HERMOLAVS BARBARVS
IOANNI PICO S.D.

*Hexaameron seu Heptaplum Pici, tanquam
librum singulari doctrina & modestia orn-
tum, laudat.*

HExaameron tuum, nudius tertius ad nos
Saluiati opera delatum, ita auide legi,
vt prima statim die, nec tota, sine interspi-
ratione totum hauserim. Tria me in eo mi-
rifice delectant: primum, quod oratio tua,
docet & mouet, id quod & in sacris litteris
veteres theologos, & in philosophia etiam,
naturali Pythagoricos & Platonicos obser-
uasse constat, recentioribus in docendo
tantum sudantibus. Alterum, quod in
tanta rerum copia & impunitate diripiendi
tam illas & innocentes manus habes. vt
in hoc scribendi genere, te ipsum, non ali-
um secutus esse videre, atque hoc iam nec
cum veteribus, nec cum neotericis commu-
ne, sed tibi peculiare atque tuum est, in
quo quidem (sensum tibi meum aperiam.)
ita sum affectus, vt quoniam hæc priores
illi non dixerunt, quæ tu dixisti, nihil fere
dixisse mihi videantur. Tertium, quod vi-
deo te non tam Aristotelis, quam Platonis
& sectarum eius sacris initiatum, plenos in-
de

de haustus in hanc lucubrationem contulisse. Omittò, quam multa ex Plotino egregia, quam cursim & eleganter attigeris, ut quidquid fere quatuor eius & quinquaginta volumina in sex nouenarios a Porphyrio digesta continent, non plus legisse, quam edidicisse videaris. Nec illud præterire possum, quod inter nouos & veteres theologos ita medium te geris, ut nec illorum simplicem maiestatem oderis, nec horum ambitiosa subtilitate rapiaris. Ita fit, ut dum alteros imitari vis, alteros potes, utriusque generis optima decerpseris, id quod in ipsa quoque Dauidici poematis enarratione facturum te speramus. Vale. Venet. prid. Non. Septemb. MCCC LXXXIX.

III.

HERMOLAVS BARBARVS
IOANNI PICO MIRANDVLAE
S. D.

Quam non possit Picum non laudare, laude dignissimum virum, declarat.

Salue humanissime Mirandula. Ego vero de te tam libenter ubique prædico, ut nihil maiore voluntate faciam, non solum
K 2 quia

quia *nihil* (vt inquit * Plato) *incundius audi-*
tur, quam veritas: sed etiam quia, vt Pole-
 mo inquit, *multo est dicere, quam audire ve-*
ra, incundius. Accedit, quod labore nullo,
 vt est apud Æschylum, † Menandrum, &
 Euripidem, sæpe etiam *non quesita veritas*
prodit, inuitissimo etiam plerumque homini
 exprimitur, nullis quæstionibus, sed sua
 tantum vi. Hæc est tyrannis illa, quam tu
 candorem tuum secutus, humanitatem &
 bonitatem interpretaris, & hercule tu iam
 tantus es, vt qui te non laudat, iudicio &
 existimationi suæ detrahat. Rem suam a-
 gunt, rationibus suis consulunt, suam fa-
 mam redimunt, qui fauent & cupiunt tuæ.
 Multa sunt in diario tuo nomina, quæ tu
 nescis: tibi creditores tui debent. Multi
 confitium *) Prodicti sequuntur: *dant, vt ac-*
cipiamus: manus manum scabit, vt †) Epichar-
 mus recinit. Quanto sanè creditoribus, id
 est, laudatoribus tuis minus debes, tanto
 plus

* Stobæus Serm. LIX. Πλάτων μὲν ἦδιστον εἶναι
 τῶν ἀκροσμάτων, οὐδὲ ἀληθείαν εἶλετο. Πολέ-
 μος δὲ, πολὺ ἥδιον εἶναι τῷ ἀκούειν· τὸ λέγειν
 πικρὸν ἐστίν.

† Idem Stobæus Sermone LIX. Εὐχεται πικρὸς
 εἰς φῶς εἶναι οὐ ζητούμενον.

*) apud Stobæum Serm. LIII. Δός τι, καὶ λάβοις τι.

†) apud eundem Stobæum c. l. καὶ δὲ χεῖρ οὐδὲ χεῖρ
 οὐκ ἴσκει.

plus tibi, qui eos, velint nolint, creditores facis tuos. O inauditum genus, æris alieni creditores esse, non esse debitorem! Sed occupatior sum, quam vt tecum diutius lufitare poffim. At tu quam folutus es, diu boni, vt quenquam patiare feriantem! hactenus, obfecro, me tuleris: longiorem iocum aliquem vt admittas, non poffulo; oſcitiunculam breuem poffulo. Vale cum Politiano meo. Romæ idibus Auguſti
MCCCC LXXX.

IV.

HERMOLAVS BARBARVS
ORATOR VENETVS, PATRIARCHA
AQVILEIENSIS, IOANNI PICO
S. D.

Reſponder gratulationi de Aquileienſi pontificatu, que in Mirandula epiftolis eſt VII, & viciffim Mirandulam laudibus exornat.

BEne eſt, bene conuenit, qui multum amas, multum vt mihi pontificatum Aquileienſem congratuleris, multo etiam maiora mihi tribuas & omineris, quam aut poſſim optare, ſi ſim cupidiffimus; aut promereri, ſi modeſtiſſimus. Scio pietatem tuam erga me: video, quanti me facias: agnoſco vim amoris tui, nihil habeo com-

pertius. Vtinam aliquando sit, vt mihi tecum viuere, de natura, de Deo, de sanctis moribus philosophari liceat! quantum hoc cupiam, quantum secundis meis rebus accessionis factum iri iudicem, si hoc eueniat; nec possum exprimere, nec si possum, hoc vtique loco velim. Obsecro, si me vnquam beneuolentia tua dignum exillimasti, eodem numero & loco, etiam meliore, si fieri potest, apud te censear Hermolaus & sacerdos, vt quem paganum sæculi dilexeris, militem Christi factum arctius colas & cariorem habeas. Ego te, & clarissimas virtutes tuas, tam possum non prædicare, non admirari, non tollere, quam tu non augere. Si assentior, aut mentior, tibi, hoc est, doctis omnibus sim contemtui. Tenuit me pridem super te rebusque tuis,
 * nunc stupor & ecstasis scientiæ. Patienter hæc leges, nec exaltatum erit cor tuum, nec elatos habebis oculos. Cur enim tibi placeas, qui noueris hæc bona, quæ possides, non tua, nec de peculio tuo esse, sed profectitia & dominica. Ignosce, rapuit & euexit me transuersum veritatis Aquilo, & caritatis Fauonius. Vale. Rom. prid. Calend. Apriles MCCCXCI.

*Vacuum hoc in omnibus libris apparet.

V.

HERMOLAVS BARBARVS

ROBERTO SALVIATO S.D.

Cessationem suam in officio litterario excusat: Mirandulam laudat: & de suis studiis, præsertim illis, quibus Aristotelem illustret, edisserit.

FAlleris, Saluiate, si quid aliud, præter occupationes meas, suspicaris fuisse, quamobrem tibi nondum responderim. Vulgaris hæc & iactata silentii redemptio: sed mehercule tam vera, vt, nisi tu eam probes, de meo in te amore, fide, studio male meritus esse videaris. Gratiissimæ mihi semper litteræ tuæ omnes, sed illæ supra modum, in quibus Mirandulani mei nomen atque mentio. Nihil est vno eo mirabilius in litteris: nemo, quem laudari, ornari, in cælum tolli malim: nemo a cuius prædicatione digredi minus possim, in quo sum fortasse, nulli tamen esse videor intemperans. Tam multa in eo laus, tam nulla fini, vt iam & ambitioni, & assentationi locus desit. Apologiam eius legi, & in ea me: quid ille mihi tantum tribuit tam parum merenti? cur ordinario testi, ne dicam gregario, tam honorifica præfatione denunciatur? illo præ-

fertim opere, quo nihil subtilius, vehementius, acutius, de quo tamen satius est iudicium meum differam tantisper, dum plane totum perlego. Cum autem rescire cupis, quid agam, ecquid aliud possum dicere, quam *STUDEO*. Publica quidem curatio non nihil instantiæ illi meæ detrahit, immo studiis, non instantiæ. insto enim acrius, & pensum exigo acerbius: quod mihi vis maior abstulit, assiduitate sarcio: quanto mihi negotiorum plus accessit, tanto auiditatis & alacritatis plus incussit. Itaque ferias illas omnes, quas valetudini priuatus homo dabam, in publica distribuo, itaque, quod mihi ex vna causa deperit, ac decidit, alia ratione corrogo. Credo, aliàs ad te scripsisse aut dixisse tibi, qui ex me audierint, Instrumentum Aristotelis (ita enim Logice Peripatetici fere appellant) itemque libros octo de Auscultatione Physica, & tres eius Rhetoricos in Latinum à me pridem conuersos esse. Dioscorides iam perfectus est, manus ei nunc a me summa imponitur, parata filia dos est, propediem locabitur. Tum leuatus onere, Aristotelem aggrediar totus totum, qui nisi alio me Deus aduocet, ab Dioscoridis editione biennio fere prodibit, absolutus utique in Logicis, & cum eo commentarij, quos in Posteriores Analyticos

cos iam perfecimus. Post emissâ hæc inibo Naturalia & Diuina: item Rhetorica & Poetica, partim commentationibus, partim annotationibus omnia eius philosophi volumina pro virili mea instruens. Sunt enim & in Problematis & in Animalium historiis nonnulla, quæ claritatem lucemque desiderant, ea cursim & breuis annotamenti lumine præterfluam: paratus, nihil præterea nouum aggredi tota vita. etenim, comprimenda mihi est auuiditas, immo improbitas hæc ingenii, ne, dum restibile ac fertile haberi se vult, id est, operosum; & ambitiosum esse videatur. Quotidie verius experior, quam dici solet, *paria esse, amplecti omnia, & nihil*. Vale. Mediolani XII Calend. Nouembr. M CCCC LXXXVIII.

VI.

ANGELVS POLITIANVS PICO
MIRANDVLAE SVO
S.D.

Respondet epistole Pici quinquagesimæ, qua librum de Vno & Ente dedicauerat.

Arsi pene semper (nimis improbe forsitan) sed arsi tamen semper studio famæ perpetuæ, sic vt pro nihilo diuitias, dignitatem,

tem, potentiam, voluptates habuerim, si cum superflite gloria conferrentur: sed quoniam quæ scribebam, vix etiam vetustatem nominis pollicebantur, exstitisti tu Pice, qui, quod ego mihi non poteram, præstiteris, dedicato commentario *de Vno & Ente* (sic enim titulum facis) in quo riuos per Lyceum decurrentes & Academiam, reuocas ad vnum caput, & cum philosophia magis vna, quam gemina, nostram quoque theologiā copulas. Quod igitur iam Glauci * gramen requiram, victurus æternum per te, sed & tecum? Narrabit autem quandoque posteritas, fuisse olim Politianum quendam, quem tanti fecerit ipse quoque Picus, omnium doctrinarum lux, vt librum quidem nuncupare illi pulcerrimum de rebus altissimis non dubitauerit. Ago itaque tibi gratias pro immortalitate, sed immortales. Vale.

* Herbam hanc *ἀϊζωον* sedum, quasi *semperuiuum*, appellat Athenæus lib. XV cap. VII, cuius etiam Glaucus tactus fit *ἀθάνατος* immortalis.

VII.

HIERONYMVS DONATVS

IOANNI PICO SVC S.

Respondet excusationi de litterario officio intermisso, Picique humanitatem ac modestiam

*stiam laudat summæ doctrinæ coniunctam.
Hermolaum quoque & Politianum extollit,
atque huic se conciliari postulat.*

QUæ meæ partes esse debuerant, eas omnes tibi sumfisti, Pice doctissime, te ipsum apud me negligentia insimulans, & in eo crimine, cuius ego apud te maxime reus sum, excusationem quærens. Parum tibi videtur, alios ingenio & eruditione præcellere, nisi modestia quoque & humanitate vincas, non solum alios, sed te ipsum. At vero, obsecro, harum virtutum munera ita amplectaris, ut nobis quoque aliquam obeundi quoque officii nostri occasionem relinquas, ne, dum harum omnes tibi partes vindicas, nos inhumani atque inciuiles habeamur. Qua ego in re, quæ mea est impudentia, iam non excuso negligentiam meam, sed accuso humanitatem tuam, quod scribis, te non temporariam mecum, sed perpetuam amicitiam statuisse. Non solum ea causa tibi me plurimum debere intelligo, verum etiam recte mihi amicitiam definisse videris, quæ temporaria cum sit, iam amicitia esse non potest. Illud scito, me eam in meorum ornamentorum delectu seposuisse. Quid enim mihi accidere potest præclarius, quam
a tan-

a tanto viro non laudari solum, sed etiam amari? Hermolaus noster incredibilem, doctrinarum tranquillitatem, & studiorum Φιλοπονίαν curat maxima vtilitate eruditorum. Video esse summum ac rarum quiddam, quod sperare possunt litteræ eo incolumi. Eius ego consuetudinem, quam mihi tantopere inuides, eadem pene cura, seruo, qua & amicitiam tuam. Nihil præterea adeo θαυμαστόν censeo, quod assequi ingenio & eruditione non possis, præsertim quod audio te τῆς ἐλληνικῆς παιδείας χάριν isthuc demigrasse, quod ego consilium ita laudo, vt magis laudare non possim. Nam ὅθεν γλυκύτερον, ἢ πᾶν εἶδέναι. Ego Politianum tibi inuideo, hominem fertilissimi & facundissimi ingenii, cuius * Rusticum nuper legi, visus est mihi splendor ætatis nostræ, & † πᾶν ἐπ' ἀλαθεία πεπλασμένον ἐκ Διὸς ἔρπον, cui ea de me polliceri a te meis verbis postulo, quæ ab homine

* Io. Franciscus Picus lib. III epist. X Angelum Politianum ita laudat: *In Miscellaneis Gellii um feliciter imitatus: in Herodiani Septemviri historia Tullium Limbo adglutinauit: & si ad carmina flectamur, Latinæ Versibus Virgilio pinatus est in silua illa, cui titulus RUSTICVS.* Et ipse Angelus lib. X epist. X, *En Rusticum tibi, id scilicet ab argumento inditum nomen.* adde epistolam Marfilii Ficini, infra p. 161.

† Theocrit. Idyll. VII. v. 44.

mine amicissimo expectari possunt. Vtor
 autem te internuncio in auspicanda mihi
 cum eo beneuolentia, fretus humanitate
 tua, tum quod * τῶν μισθῶν κατὰ τὴν ἐξουσίαν
 per te, qui eruditissimus es, me conciliari
 conuenit. Vale, & puta nihil mihi tuis lit-
 teris esse iucundius. plura laxiore otio scri-
 bam ad te. Venet. xvii Calendas Iannarii
 MCCCC LXXXIV.

* Theocritus c. l. v. 37.

VIII.

HIERONYMVS DONATVS
 ROBERTO SALVIATO S.

*Picum laudat Saluiato, a quo illius Hepta-
 plum dono acceperat, librum sibi mirifice
 gratum.*

Prouocatus sum abs te in amore grandi-
 bus blandimentis, paullo ante suauissi-
 mo Heptapli munere, dein proximis hu-
 manissimis & elegantissimis litteris tuis:
 vtrumque per se satis esse potuit ad omnes
 amicitiae numeros complectendos. Acces-
 sit eodem Seraticus noster in litteris & mo-
 ribus tam probus, quam elegans, cuius
 etiam causa te non summo opere amare non
 debeo, ex quo quantum humanitati tuae
 debeam, malo mihi conscius esse, quam
 ad te scribere. Pici erga me beneuolentia
 iam

iam ante perspecta, vel in fide testimonii tui
 gratiorem apud me iudicaturam meretur.
 Scio quanti facere debeam, amari & laudari
 ab eo homine, in quo doctrinarum & mo-
 rum pretia cum summa tui nostri gloria,
 consenserunt. Illius Heptaplum admirari
 magis, quam iudicare conuenit. Id scriben-
 di genus me mire delectat, quod non aliun-
 de vberiore segetem video & doctrinæ &
 eruditionis, quam ex sacris litteris. Sed ea
 audacia felix est in paucissimis, inter quos
 Picus meus. Illum, quantum potes, meo no-
 mine saluere iube: vel hoc ipso mihi maxime
 carus sum, quod cum vehementer amo. Tu,
 Salutate mi, tantum tibi de me polliceberis,
 quantum præstari conuenit ab homine ami-
 cissimo & beneuolentissimo. Vale. Medio-
 lani die xv Octobr. MCCC LXXXIX.

IX.

MARSILIUS FICINVS, FLO-
 RENTINVS, GERMANO DE GA-
 NAI, PARISII PRAESIDENTI,

S. D.

*Rogatus nunciat certiora de Mirandule obi-
 tu, tantique ingenii monumenta cum laude
 recenset, additque epigramma funebre, &
 nuncium mortis Angeli Politiani.*

Cer-

Certior esse vis de obitu Pici Mirandulæ,
tibi, vt videtur, adhuc incerto. Grauius
certe dolere vis Germane. nam cum gra-
viter hætenus hoc ambiguo damno doleas,
certior profecto factus, grauiſſime mox, vt
puto, dolebis. præſtabat forſan, dubia qua-
dam iactura mœrere, quam cruciari certa.
Heu! quid rogas, deſideratiſſime mi Ger-
mane? ambiguus equidem adhuc eſſe ma-
lim, nec ſine lacrymis in præſentia poſſum
te reddere certiore. Superiore Nouem-
bre, quo die Carolus rex Francorum ma-
gnus urbem noſtram Florentiam eſt ingreſ-
ſus, noſter Mirandula nos deſeruit, tanto
ferme dolore litteratos afficiens, quanto
rex interim gaudio ciuitatem. Ita prou-
dus loci genius, & populi gaudio, litterato-
rum gemitum compensauit, & pro exſtin-
cto philoſophico lumine, regium interea lumen
accendit, ne forſan obſcurior eo die Floren-
tia videretur, Mirandulanum lumen exſtin-
ctum, inquam, terris, cœlo redditum. Ea
enim Picus hilaris ſecuritate, ex hac vmbra
vitæ migravit, vt ab exſilio quodam in-
cœleſtem patriam videretur procul dubio
rediturus. Deſideras præterea ſcire, quæ
Picus olim composuerit, vel quæ modo com-
poneret: Hexaëmeron, Apologiamque ac
de Vno & Ente conſcripſit, epittolasque
non-

nonnullas. Quidquid de amore olim fervente adhuc adolescentia composuerat, iudicio deinde maturiore damnavit, voluitque penitus aboleri; nec sine illius iniuria edi potest. noui equidem vltimam pii hominis voluntatem. Nam ætate mihi filius Picius erat, & familiaritate frater, & amore prorsus alter ego. Moliebatur quotidie tria, concordiam Aristotelis cum Platone, enarrationes in eloquia sacra, confutationes astrologorum: omnia quidem tam facunde, quam subtiliter disputata, sed quam stilo luculenta, tam nouis obscurisque characteribus adumbrata, vt vix ab eo legi possent. Itaque nec dum absoluta ab eodem vel recognita sunt, nec ab aliis, nisi forte vaticinentur, exscribi possunt. nam si forte possent, nec adeo desideraremus Picum nostrum, velut absentem, nec vsquam suspicaremur extinctum. Sed pius nepos eius Ioannes Franciscus, litteris & ingenio pollens, e tenebris in lucem eruere quotidie studet, vitamque patruī & gesta describit. Accipe denique hoc in eum Epigramma nostrum: ANTISTITES SECRETIORA MYSTERIA RARO ADMODVM CONCEPVNT OCVLIS, STATIMQVE RECONDVNT: ITA DEVS MORTALIBVS DIVINVM PHILOSOPHV M IOANNEM PICVM MIRANDVLAM, TRIGESIMO ÆTATIS

ANNO

* ANNO MATVRVM. Vt autem tibi nota sit reliqua litterarum iactura hoc autumno Florentiæ facta, Angelus Politianus noster, Latina Græcaque lingua doctissimus, Septembre proximo ante Pici obitum migravit e vita quadragesimo ætatis anno. Ediderat iamdiu Miscellanea, & Siluas, & Declamationes quasdam, Epistolasque non nullas, acute quidem omnia eleganterque composita. Multa quoque quotidie ad elegantiam necessaria incertis, sicut Picus, characteribus annotabat, vt in vtroque grauior litterarum iactura contigerit. Die xxiii Martii MCCCCXC V.

* Ficinus vtitur numero rotundo. Nam natus fuit Picus 24 Febr. 1463. mortuus Nouemb. 1494.

EPITAPHIA ET EPIGRAMMATA. HERCVLES STROZA.

Ioannes iacet hic *Mirandula*, cetera norant
Et *Tagus*, & *Ganges*, forsan & *Antipodes*.

IDEM.

Hic situs est *Picus*, cuius si cuncta perissent
Virtutum, septem vix sat erant tumuli.

IDEM.

Dum stat *Aristoteli* cum magno rixa *Platone*,
Et sedet *Atai* munda cæterua chori;

L

Nuper

Nuper ad Elysios qui venerat * Angelus, inquit,
Tantum (fabor enim) ponite dissidium:
Haud procul a nostro Picum modo liquimus

Arno,

Qui vestras Latio soluit in orbe vices.
Quare age, si fas est, hunc ocior aduocet Arcas,
Utro auct hac inter agmina differere.
Applausere omnes: exorataque Sorore,
Virtutis nobis eripuerit decus.

* modo exposuit Marsilius p. 161.

MICHAEL MARVLLVS.

O Cœdis ætatis media quod, Pice, inuenta,
Ultima Socraticæ flendâ ruina domus;
Nec vel nobilitas, vel opes, vel gratia forme
Profuit, aut animi tot bona rara tui.
Non hac, crede mihi, nature iniuria matris,
Larga vel in primis quæ fuit una tibi:
Sed vitæ documenta hominum, & quam fluxa
sit illis
Forma, genus, dotes ingenii, imperia.

I N D E X

Rerum & Verborum.

- A**bsynthia tetra, *Lucretii*, p. 31.
 ætuoſa vita 19. 91.
 contemplatiuæ præferenda 91.
 Aegyptii communes præceptores 126.
 αἰζων herba 154.
 ætas Mirandulæ 160. ſeq.
 affirmare, *Verbum inuſitatum*, 75. 109.
 Alcibiades 29. 31. 32.
 ambitio ſancta 5.
 amicitia non opus habet epistolis 83. 109.
 Pythagoreis ſancta 67.
 Ammonii diſcipuli 128.
 Amores Pici, *pœmata*, 47. 77.
 ab auctore damnati 166.
 Anacharſis ſolæciſſans 35.
 Angeli Politiani laus 57. mors 161.
 animus ſumus 86.
 annotamentum 153. [*Gellii* & *ox* I. 7. XVII. 2.]
 antambulones, *libri præmiſſi*, 115.
 ἀντιſτά Stoicorum 48.
 Apellis & Lyſippi opera mutua 78.
 Apollonius Tyaneus 40.
 Apologia Miſandulani 137.
 Apulcianum verbum 24.
 Apuleius in præcipuis Latinitatis auctoribus 36.
 Arabiſmus Mirandulæ 64.
 argumentofus 22. [*Quintil.* V. 10.]

INDEX

- arbitrio hominis multum tribuit Picus 2.
 Aristotelis amores 96.
 Asiatici filii peccata 13.
 Athenæus testis citatus 154.
 aurarii, *laudatores*, 15.
 Austrum percellere 73. .
 Baubari, *latrare*, [libri Non. Marcelli habent *bauba-*
re: sed Lucretius Deponentis forma.] 121.
 beneficentiæ necessitas 7.
 bibliotheca Florentina 145.
 bracteata oratio 19.
 Cabalistæ in synodo Esdræ 117.
 canes Falernum, *proverb.* 39.
 Casticius Gracchi eloquentiam reprehendit 14.
 Catonis verba allata 36.
 Catonianis risus 48.
 Catulliani sales 10.
 cera plena subscribere, *approbare* 112.
 Chaldaismus Mirandulæ 64.
 Chilo sapiens 82.
 Chærilus poeta ineptus 37.
 Christiani nomine, *re* 7.
 Cicero allegatus 26. 30. 36. 91.
 cinxæda oratio 25.
 Clemens Alexandr. *citatus* 127.
 codetæneus 15. [*Apul. Metam. VIII.*]
 concordia Platonis atque Aristotelis 40. 69.
 Cosmus Paccius laudatus 43.
 Dantes *poeta* 14.
 Declinandum de via, *proverb.* 82.
 dicatura, *dedicatio*, 51.
 Diogenes Laertius adductus 67.
 Dionysius Areopagita 130.

RERVM ET VERBORVM.

- effigiatus graphice 20.
 efforino 75, *culpatum Verbum.*
 eluminare excacare 33. [*Sid. Apoll.*]
 Epicharmus laudatus 148.
 Epictetus Politiani Latinus 47. 79.
 Epicuri vacuum 14.
 epistolarum vtilitas 58.]
 epistolis non opus habet amicitia 83. 109.
 epitaphia Mirandulæ 160. seq.
 Esdras mutasse litteras dicitur 116.
 Euangelii veritas probata 6.
 Eusebius aduocatur 127.
 Eutropius 57.
 exculcatus. [*obsoletus* Gell. XI. 7.] 128.
 excussus stilus, *accuratus, elaboratus*, 21.
 exoticus ornatus, *peregrinus*, 32.
 [Plin. XIII. 3. *Unguenta exotica*: Gell. XIII. 5.
Sinum exoticum.]
 exputare, *calculo & rationibus emetiri*, 144.
 [Plancus Ciceroni Epist. X. 24.]

- Fabulæ laus 51. 62.
 feriars 149. *Macrobianum.*
 Festi Pompeii testimonium 53.
 flexanimi syllogismi 27.
 Florentinis debent litteræ 145.
 fœtura Musarum & Gratiarum 11.
Car. du Fresne laudatus 10. 15.
 furcillare, *Plautinum*, 91.

- ex Gellio testimonia 14. 26. 36. 45.
 in Genesin commentatores 133.
 Glauco Platonis 38.
 Glauci gramen, *proverb.* 154.

I N D E X

glossaria mortuaria 36.

Gracchus a Castricio notatus 14.

græcissare 57.

Graminatistæ 39.

Gratiarum foetura 11.

Hadrianus *imperator* Græculus 57.

Hebrææ litteræ an ab Esdra mutatae 116.

Hebraicum Mirandulæ studium 45. 64.

Heptapylus Pici 86.

 laudatur 146.

 approbatur a censore 117.

Hermippus Pythagoreus allegatus 127.

Hermolai Barbari laus 21. 42. 85.

 epistolæ 21.

 studia 152.

 existimatio de Pico 43.

Hexæmeron Pici 146.

§. Hieronymus inuidius contra illecebras 96.

 allegatus 116. 131.

 eius prologus galeatus 116.

Hieronymus Donatus. 44.

Hipparchus violator legis Pythagoricæ 128.

Horatius citatus testis 37. 53. 92.

hortatio ad pietatem 8. 122. 124.

 tuendam valetudinem 58.

Iamblichus Platonius 46.

 ad ignotum epistola 115.

 impietatis remedia 7.

 impiorum studia 5.

 incognoscere, *valde cognoscere*, 34.

Ioannes euangelista obscure scripsit 130. [*durum*

αἰνῶμα.]

Ioan.

RERVM ET VERBORVM.

- Ioannes Grammaticus 55. 74.
 Iosephus de Christo horrifice 116.
 de Hermippo 127.
 Hebræus mutilus 116.
 iudicatura, *iudicium*, *affirmatio*, 158. [Vox Italico-
 Gallica, qua hodie iudicis dignitatem & mu-
 nus describunt.]
 יצירא liber Iudaicus 117.
 Lacesiri *antiq. form.* 48.
 Lactantius notatus 31.
 Laertius *Diogenes* allegatus 67.
 lex messis Iudaicæ 132.
 litterarum commercii vtilitas 58.
 Laura, *libri nomen*, 95. 109.
 Lucetius refutatus 30.
 citatus 121.
 Lyfippi & Apellis opera mutua 78.
Lyfis Pythagoreus laudatus 128.
 Manilius versus allatus 140.
 matrimonii vinculum mutuum 99.
 Laur. Medices elegantissimus poeta 11. seq.
 semper agit aliquid litterarium 139.
 ei litteræ debent 145.
 caput & princeps reip. 145.
 laudatur 139.
 Menandri poeta sententia 148.
 meracissima toxica 31.
 Mercurius in lingua, pectore 23.
 Mithridates inuidus præceptor 118.
 mollitudo [*Ciceronianum verbum*] 27.
 mortuaria glossaria 36.

INDEX

Mosēs Aegyptiūs litteris doctus 126.
 Musarum fœtura 11.
 Musæ vernaculæ ibid.
 Musonii rhetor tibicen 26.
 mutuati personam 113.
 mysteria occulta 127.

Neoptolemus philosophiæ inimicus 91.
 neoterici 146. [*rara antiquis vox.*]
 nomenclatura falli 113.
 Nonius Marcellus accersitus 121.
 Numenius censor Platonis 127.

Obbrutescere 6
 Obeliscis luere 77.
 Oratio cinæda 25.
 quadrata 19.
 bracteata ibid.
 vnguentata 34.
 hircosâ ibid.
 globosâ 25.
 Orationes Periclis 31.
 oscitatiuncula 149.

Pæranus laudatus 57.
 Palmarium *subff.* 53.
 Parisiensis lingua 35.
 Periclis orationes 31.
 petasatus 115. [*Sueton. Aug. 82.*]
 Petrarcha notatus 12. seq.
 Philosophia Christiana 42. 87.
 Principibus digna 91.
 Plato Mosēs Atticissans 127.

Plato

RERVM ET VERBORVM.

- Plato Mosaiæ compilauit 127.
 allegatus 28. 31. 32. 38. 148.
 Homerice grandiloquus 69.
 obscurus de industria 128.
 Plotini opera a Porphyrio digesta 147.
 Polemo laudatus 148.
 præmonstrator (*Terent.*) 81.
 præsentare 7.
 primori fronte 128. [*Gell.* I. 18.]
 Prodicti sententiâ 148.
 profectitius 150.
 promptuarium bonarum artium, *Vir doctus*, 85.
 Psalmos Mirandula explicare cœpit 110.
 Pythagoras compendia amat 26.
 pauca scripsit 128.
 scripta filix dedit moriturus 67.
 Iudæis debet 127.
 an Carminum vulgatorum auctor 128.
 Pythagoricis amicitia sancta 67.
 Remedia impietatis 7.
 restibile ingenium, *abundans*, 153. [*Plin.* XVII. 17.
seges restibilis, i. e. regerminans.]
 retaliare 45. [*Gell.* XX. 1.]
 rotundatus sonus 14.
 Rusticus Angeli Politiani, *poema*, 156.
 Saliaris cœna 53.
 Samaritanæ litteræ an priscorum Hebræorum 116.
 Sapientiæ liber Hebræicus 126.
 satisdatio 44. [*Plin.* 34. 7. *Ascon. Prat. Urb.*]
 Scripturæ S. lectio 8.
 efficacia 31.
 utilitas 8.

I N D E X

cellularia vita 19. 94. [*de artium liberalium studio*]
 Septuaginta interpretes 40.
 castigati 110.
 perperam allegati 40.
 Seriosus, *vox Italica*, 10.
 Seruius allegatus 15.
 Sicyonii calcei 26.
 Sidonius Apollinaris 33.
 signanter 87. [*Hieron. l. I. Ionin. 7.*]
 Sileni Alcibiadis sectiles 28.
 Socratis verba an *inepta* Plato dixerit 32.
 solæcismus Anacharsis 35.
 sordidiuscula fabella 52.
aspicienda in litteris 28.
 Sphinges ante templa 127.
 stilus philosophicus defenditur 23. seq.
 strigosus stilus 15.
 Stobæi testimonia allata 148.
 Suffeni venena 10.
 Suidas citatus testis 127.
 syllogismi flexanimi 27.
 Synesii comatus adolecens 25.

Tenebra *Sing.* 7.
 Themistius Hermolani Barbari 39. 68. 89.
 Theocriti verius allati 156. 157.
 Theophrastus laudatus 82.
 tibicen Musonii orator 26.
 tibicines sustinentes carmen 13.
 amicitiam 83.
 torosus stilus 13.
 Velle vincere Christianis vicisse 2.
 vernaculæ Musæ 11.